

למעשה

פרשת חיי שרה

©

כל הזכויות שמורות

למכון 'למעשה'

ולפנחס זרביב

כתובת המחבר

חנה סגש 21/11

אשדוד

058-3271323

p0583271323@gmail.com

כמו כן המכון מתמחה בעריכה לשונית

פרשת חיי שרה

"ויהי בנסע הארן" (י, לה)

אליעזר גורדון להושיבו על כסא הרבנות, נכנע הרב לבקשת הרבנית, ושלחוהו בכבוד גדול לכהן במשרה המכובדת.

אך אז רעשה וגעשה הארץ, כי ביום המיועד ליציאתו לסלבודקא, כאשר הגיע רבי אברהם יצחק מבית הכנסת כשהטלית והתפילין תחת זרועו, עת דרכו רגליו על מפתן הבית, נפל והחזיר את נשמתו לבוראה...

או אז הבינה הרבנית את אשר ארע, וקוננה על בעלה בבכי גדול: "אוי... אוי... אני הרגתיך... הלא אמרת לי, 'מי יודע מי מחזיק את מי?!' ועתה רואה אני כי הוא החזיק אותנו... כל עוד זכינו להחזיק אותו ואת תורתו בין קורות ביתנו – ניצלנו"...

***

ברוח הסיפור נבין את דברי החפץ חיים עה"פ (משלי ג ח) 'עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר', לכאורה, נכון יותר היה לכתוב 'עץ חיים היא למחזיקים אותה', כי הרי שלמה המלך אומר שהתורה היא עץ חיים למי שמחזיק את התורה, ולא למי שמחזיק בתורה?

מבאר החפץ חיים ע"פ משל, לאדם שרחץ בנהר והחל לטבוע. על שפת הנהר עבר אדם שראה בצרתו והושיט לו מקל ארוך כדי שיתפוס בו בחזקה, וכך הוא ימשה אותו מן המים.

האדם הטובע – אומר החפץ חיים – מחזיק בעץ כדי להציל את עצמו ולא מחזיק את העץ, כך מחזיקי התורה, אינם מחזיקים את התורה, כביכול, כדי להציל אותה, אלא הם מחזיקים בתורה, כדי שהיא תציל אותם

בגמרא (סוטה לה.) מבואר שהיה הארון נושא את נושאיו, וכתב ע"כ הכלי יקר (שמות כה, לב) וז"ל: 'והוא כדמות רמז למחזיקים בידי לומדי התורה, נראים נושאות, והם נושאות מן לומדי התורה.'

מן המפורסמות הן מה שסיפר הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל על חותנו הגאון רבי אליעזר גורדון זצ"ל, שלאחר חתונתם היו הוא ורעייתו סמוכים על שולחן חותנו, הגאון רבי אברהם יצחק נבייזר זצ"ל.

השנים חלפו ונולדו להם בנים ובנות, ועול פרנסתם שגדל אף הוא לפי קצב גדילת המשפחה, החל להעיק מעט על רבי אברהם יצחק. אך הוא לא התלונן והמשיך לספק את צרכיהם בשמחה.

והנה יום אחד הציעו לרבי אליעזר גורדון לכהן כרבה של 'מאלעקסאט'. אשת רבי אברהם יצחק שחוותה על בשרה את קשיי פרנסתם, האיצה בבעלה שישכנע את חתנם לקבל על עצמו את עול הרבנות. אך רבי אברהם יצחק סירב בטענה שמי יודע מי מחזיק את מי? אנחנו אותו בכספנו, או הוא אותנו בלימודו!?

כעבור תקופת מה, הציעו לו שוב משרה רבנית, והפעם מ'איישישוק'. שוב ניסתה הרבנית לומר לבעלה: 'עד מתי נחזיק אותם בביתנו? הלא קשים מזונותינו כקריעת ים סוף!', אך רבי יצחק חזר על דבריו, ואמר לה שוב: 'מי יודע מי מחזיק את מי!...'

כאשר התפנתה המשרה הרמה בעיר 'סלבודקא', ונכבדיה נתנו עיניהם ברבי

*** הממכשולים הסובבים בחוצות ומאיימים לכלותם רוחנית וגשמית.

***

יש בנותן טעם לספר סיפור נוסף על הראיה הנכונה במעשי הצדקה, בהיותה גם מחזיקה את הנותן ולא רק מקיימת את המקבל.

גבאי צדקה עבור עניים לומדי תורה, באו אל הגה"צ רבי מנדלי מרימנוב זצ"ל והרצו לפניו את צערם ודלותם של לומדי תורה הלומדים תורה מתוך הדחק, ורבי מנדלי נתן להם מתנה הגונה.

לאחר שנפרדו ויצאו מחדרו, קרא להם שוב רבי מנדלי ונתן בידם סכום נוסף, הגון אף הוא, בעבור לומדי התורה.

בני ביתו שנכחו באתה עת בחדרו, שאלו אותו לפשר הנתינה המכובדת כל כך בשתי פעמים, 'וכי לא יכול היה הרב לתת להם את מלוא הסכום בפעם הראשונה?' – תמהו.

'הסכיתו!' – השיב להם רבי מנדלי – 'כשבאו אלי אותם עסקנים ותיארו בפניי את מצבם הדחוק של לומדי התורה, נכנסו דבריהם אל ליבי, ונצטערתי צער רב בגלל צערם וצרתם של לומדי התורה. הנתינה הראשונה היתה, אם כן, נתינה לשמי, כדי להרגיע מעט את צערי, לפיכך חזרתי ונתתי עוד מתנה, שתהיה מתנה זכה וטהורה לשמה, כדי להחזיק את לומדי התורה, ולהשתתף במצוות 'והחזקת ב'.'

מי יודע מי מחזיק את מי, האם החותן מחזיק את החתן באכילה ושתייה - או החתן מחזיק את חותנו בתורתו

חתנו של ר' אליעזר גורדון הגאון רבי זלמן סורוצקין אב"ד לוצק מספר בספרו "הדעה

עפ"י דברי החפץ חיים, ביאר הגאון רבי ישראל מאיר המניק שליט"א את דבריו המפורסמים של החינוך (מצוה ש"ו) בטעם מצוות ספירת העומר: 'נצטוינו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף לליבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המניין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא.'

המילים 'כל ישעו' טעונים ביאר – אומר הרב המניק – בשלמא 'כל חפצו', היינו שהמניין הוא ביטוי לרצון, ההשתוקקות והשאפיה, הממלאים את האדם כשממתין בכליון עיניים ליום הנכסף בו תינתן התורה, אולם החינוך הוסיף שגם 'כל ישעו' להגיע אל היום הגדול, 'ישעו' מלשון 'ישועה', אם כן, מה ענין ישועה עם הציפיה וההמתנה למתן תורה? וכי לאיזו ישועה הוא זקוק, שלכך הוא מונה את הימים?

אלא – מבאר הרב המניק – אין אדם שאינו זקוק לישועה בדבר מה, והתורה, שהיא 'עץ חיים למחזיקים בה', בכוחה לספק לו את ישועתו הנצרכת, כי הלומד אותה או המחזיק אותה, אינו עוזר לתורה או מחזיק אותה, אלא מחזיק בה וניצול על ידה, והיא מושיעה אותו. אם כן, מלבד התשוקה ליום מתן תורה בגלל עצם קבלת התורה, הוא משתוקק גם לישועה שתצמח ממנה, וזה מה שאמר החינוך 'כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא.'

התורה נושאת את נושאיה

"בטבעות הארון יהיו הבדים, לא יסורו ממנו" (כה, טו)

הגר"א דיסקין שליט"א מביא בספרו "נחל אליהו" את דברי "משך חכמה" המבאר מדוע רק בארון נאמר שהבדים לא יסורו ממנו גם בשעת החניה – כדי ללמד שהבדים לא היו אמצעים לנשיאת הארון, לפי שהוא היה נושא את נושאיו.

אולם הענין של "נושא את נושאיו" צריך ביאור, מדוע דוקא לארון היתה המעלה הזו? ויש לומר לפי שהזר שעל הארון היה סימן לכתר תורה, ועל התורה נאמר (משלי ג): "עץ חיים היא למחזיקים בה", ומדייק ה"חפץ חיים" שלא נאמר "למחזיקים אותה", אלא "בה", ללמדנו שהדבר דומה למי שטובע בנהר ונאחז בעץ הצף על פני המים. אדם זה אינו מחזיק את העץ כי אם נאחז בו והעץ מצילו מטביעה. כך היא התורה והזכות להחזיקה. מי שתומך בתורה ולומדיה, אינו מחזיק את התורה, אלא הוא נאחז בה והיא מצילתו.

בעניין זה ישנם סיפורים לאין ספור, להלן נביא כמה מהם:

בחור אמריקני למד באוניברסיטה בארה"ב. באחד הימים חשקה נפשו בתורה, תחילה התעקש אביו ורצה שייסיים את חוק לימודיו באוניברסיטה. אולם כשראה את גודל תשוקת הבן ללמוד תורה, הרשה לו ללמוד שנה בישיבה בכפר חסידים. משנסתיימה השנה, שב הבחור לביתו, והביע בפני אביו את משאלתו להמשיך ללמוד בישיבה בליקווד עד נישואיו, ואז ישלים את לימודיו באוניברסיטה.

והדיבור "ח"א, עמ' כ"ג): סיפור ששמע מחותנו הגאון ר' אליעזר גורדון אב"ד טלז: בימי נעוריו היה סמוך על שולחן חותנו הגה"צ ר' אברהם יצחק נאוואזר, וכבר נולדו לר' אליעזר גורדון בנים ובנות ומצבו של ר' אברהם יצחק היה בימים ההם דחוק מאד. ולכן כאשר הביאו לחתנו הג"ר אליעזר גורדון בתב רבנות מאלעקסאט לא רצה ר' אברהם יצחק שחתנו יקבל את הרבנות כי לא רצה להפרד מחתנו.

געה בו אשתו הרבנית ואמרה אל אשה הרב אברהם יצחק, עד מתי נחזיקו בביתנו, הלא קשים מזונותינו כקריעת ים סוף. ויען ר' אברהם יצחק ויאמר: הוי רעיתי מי יודע מי מחזיק את מי, אנחנו אותו באכילה ושתיה - או הוא אותנו בתורתו. את הדברים האלה שנה כאשר הביאו לגאון ר' אליעזר כתב רבנות מאיישישאק, ורק כאשר נתפנתה העיר סלבודקא ונכבדיה נתנו עיניהם בחתנו להושיבו על הכסא לא יכול עוד הצפינו והוכרח לשמוע לקול אשתו, ולתת לו לצאת מביתו.

אבל אז קרה מקרה מוזר: כי ביום המיועד ליציאת חתנו הגאון מביתו, בא הרה"ג ר' אברהם יצחק נאוויאזער מבית המדרש עם הטלית והתפילין תחת זרועו, וכאשר דרכו רגליו על מפתן הבית נפל מלא קומתו ומת... ואשתו הרבנית אשר גם היא היתה צדקית הספידה אותו ואמרה: הווי [הרי אנכי הרגתי]. הלא אמרת לי מי יודע מי מחזיק את מי, עתה גם אני רואה שהוא החזיק אותנו ובזכות תורתו חיינו. (הרב ישראל ליוש).

ויש להוסיף מש"כ בזה בילקוט יוסף לקח – שמות (עמ' רלט)

וזבולון", בתמורה על מחצית הסכום שלא היתה בידו.

הסכימו השניים על מכירת הדירה תמורת מחצית הסכום בתוספת חמש שנים של "יששכר וזבולון". המוכר ביקש רשות להשאיר בדירה ארון כבד, שהיה קשה להעבירו למקום אחר.

ביום שבו תמו חמש השנים, טילפנה אשת המוכר אל האברך הקונה, ואמרה לו: יש לדאוג לארון. הלה חשב שכוונתה לארון שהושאר בדירה, והשיב לה: הנכם יכולים לבוא לקחתו בכל עת שתרצו. אמרה לו האשה: לא הבנת את כוונתי, התכוונתי שיש לדאוג לארון קבורה לבעלי אשר נפטר היום! שוב רואים אנו: "עץ חיים היא למחזיקים בה".

מֵרֵן הֵרֵב שֶׁךְ לֹא חֶשֶׁךְ כֹּל מֵאַמֵץ כְּדִי לִהְיֶעַב כֹּל יוֹם לִישִׁיבָה. אִפִּילוֹ בְּהִיּוֹתוֹ כִּבְּן מֵאָה, לֹא חָדַל מִמְּנַהֲגוֹ זֶה אֵף עַל פִּי שֶׁהִדְבַּר הָיָה כְּרוֹךְ בְּקִשְׁיִים גְּדוּלִים. פֶּעַם אַחַת שָׁאלוּהוּ מִדּוֹעַ הוּא מִטְרִיחַ אֶת עֲצָמוֹ כִּלְכֶךָ, הֲרִי זֹו מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ, הָאֵם זֶה מוֹצֵדֵק!

השיב מֵרֵן לְשׁוֹאֵל: בְּקִלְצֵק הִיָּה יְהוּדִי מְבוֹגֵר כִּבְּן שְׁמוֹנִים שֶׁהִיָּתָה לוֹ בֵּת אוֹטִיסְטִית. בְּמִשְׁךְ כֹּל יְמֵי חַיָּיו נֶאֱלָץ לְטַפֵּל בָּהּ בְּעֲצָמוֹ, וְלַעֲת זִיקְנָה חֵשׁ כִּי כּוֹחוֹתָיו אֵינָם עִמּוֹ כְּמִקּוֹדֵם וְקִשָּׁה לוֹ לְמֵלֵא תִּפְקִיד זֶה. הֵלֶךְ הָאִישׁ וְהִסִּיחַ לְבוֹ לְפָנָי הַגֵּר אִיסֵר זְלִמָן מִלְצֵר זַ"ל, וּבִיכָה אֶת מִצְבוֹ. אִמֵר לוֹ הַגֵּר אִיסֵר: אִי אֶפְשֵׁר לְדַעַת מִי מִחֲזִיק אֶת מִי, יִתְכֵן שְׂכֵל מֵה שֶׁאַתָּה חִי הוּא כְּדִי שֶׁעֲלוּבָה זֹו לֹא תִשָּׂאֵר לְבֵד, וְשִׁיָּהִיָּה לֵה אֵב מִסּוֹר שִׁיטְפֵל בָּהּ. בְּאוֹתָה שָׁנָה נִפְטְרָה הַבֵּת, וְזִמָן קִצֵּר בְּיוֹתֵר אַחֲרֵי פִטְרִתָּה הֵלֶךְ גַּם הַזְקָן לְעוֹלָמוֹ.

אמר לו האב: אני רוצה את טובתך, ולכן אני נעתר לבקשתך.

זמן קצר אחרי כן התארס הבחור, ואביו הבחין שפניו נפולות. הוא הבין שהעילה לדבר היא הרצון להמשיך בלימודיו בישיבה, אולם מנגד ניצבה ההבטחה שאחרי הנישואין ישוב ללמוד באוניברסיטה. האב נקרע בין הרצון שלבן יהיה מקצוע שעל ידו יוכל לפרנס את משפחתו, לבין חפצו למלא משאלתו של הבן. ביום החתונה קרא לו ואמר: ראיתי את פניך הנפולות ויודע אני את הסיבה לכך, על כן הנני לבשרך על הסכמתי שתמשיך ללמוד למשך חמש שנים נוספות, ובמשך כל תקופה זו כל מחסורך עלי. הבן היה מאושר.

שבועיים אחרי החתונה לקה האב בדום לב. הרופאים איבחנו מוות קליני, והיו מיואשים מהצלתו, ובניסי ניסים חזר שוב לתפקד תיפקוד מלא. ביום מלואת חמש השנים שהקציב האב לבנו, קיבל התקף בפעם השניה, ונפטר.

מסקנה: במשך כל החמש שנים היו כולם בטוחים, שהאב החזיק את הבן. אולם בפטירתו התברר שהבן החזיק את האב. אילו ידע האב ש"עץ חיים היא למחזיקים בה", היה בודאי ממשיך להחזיק ב"עץ" ותומך בבנו אפילו חמישים שנה...

את הסיפור הבא שמע הגר"א דיסקין שליט"א מבעל המעשה, אברך שחי בדחקות והתגורר בדירה שכורה. יום אחד שמע שבעל הבית רוצה למכור את הדירה, הוא הביע את רצונו לקנותה אלא שהיתה בידו רק מחצית מהסכום הדרוש כדי לרכוש את הדירה. אי לזאת, הציע השוכר לבעל הבית שיעשו עסקת "יששכר

מתוך: חנם אין כסף! הוא נותן לו את המערה, ואף את השדה כולה.

מה גדולה ונדיבה ההצעה! מה רבה האמירה כאן!

ולמעשה?

'ויען עפרון... ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה היא. וישקל אברהם לעפרן את הכסף אשר דבר באזני בני חת, ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר.'

מכאן למדו חז"ל, כי הרשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים.

כאן ברור כי אין הכוונה לציין את הרשעים בכך שפיהם וליבם אינם שוים. הרי לכך אין כל ראייה מפרשת עפרון. עפרון לא חזר בו מהצעתו לתת לאברהם את השדה חינם. הוא אך נעתר לבקשתו של אברהם אשר סרב לקבל את השדה ללא תשלום!

וחז"ל (בראשית רבה נח, ח) למדו מפרשה זו, שכל המברר מקחו של צדיק כאילו קיים את עשרת הדברות. על כן נזכרו 'בני חת' עשרה פעמים בתורה. שמו של 'עפרון' נזכר אף יותר מעשרה פעמים. הוי אומר כי פרשה זו באה ללמדנו מידתם ואפיים של רשעים - שלא בשעת קלקלתם, אלא דוקא בשעה שהם מתעלים.

מכאן למדו חז"ל כי מידתם של רשעים שהם אומרים הרבה, ואף כאשר ליבם שלם עם אמירתם ואמירתם נותנת ביטוי לרצונם באותה שעה, בבואם לידי מעשה אפילו מעט אינם עושים!

סיים מרן ואמר: מעשה זה הביאני לחשוב, מי יודע בזכות מה קיבלתי משמים אריכות ימים. אולי כל זה בזכות הישיבה, כלומר בזכות התרומה של תוספת חיזוק שיש לבחורים על ידי הגעתי לשם מדי יום. לכן אני רועד וחושש מלהפסיק לעלות לישיבה.

רשעים אומרים ואינם עושים

וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרן את הכסף אשר דבר באזני בני חת ארבע מאות שקל כסף עבר לסוחר (כג, טז)

אומרים חז"ל (בבא מציעא דף פז ע"א): "רשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים. מנלן? מעפרון. מעיקרא כתיב 'ארץ ארבע מאות שקל כסף', ולבסוף כתיב 'וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרן את הכסף אשר דבר באזני בני חת ארבע מאות שקל כסף עבר לסוחר', דלא שקל מיניה אלא קנטרי, דאיכא דוכתא דקרי ליה לתיקלא קנטירא [כלומר, שלא הסכים עפרון לקבל אלא שקלים גדולים, שמשקלם רב, כמשמעות 'עובר לסוחר', שקלים שמקבלים אותם בכל מקום בתור שקלים, והרי יש מקומות שהשקלים שם גדולים].

בספר "אור חדש" (בעקבות שיחות מרן המשגיח רבי מאיר חדש זצ"ל, מאמר "במעלות השלמות" אות ה) ז"ל (בשינוי עריכה): "...אף זו פרשה שלמה בתורה. אברהם מבקש לקבור את שרה במערת המכפלה אשר באחוזת בני חת, והוא מבקש לקנותה בכסף מלא. עפרון החיתי, אשר המערה בקצה שדהו, ממאן לקחת כסף מאברהם, והוא מצהיר חגיגית 'באזני בני חת לכל באי שער עירו לאמר: 'לא אדוני! השדה נתתי לך, והמערה אשר בו לך נתתיה... קבור

האצורים בתוכו פנימה - טמונים בעמקי נפשו וסתומים מידיעתו. רק כשמתחיל להוציא לפועל את הכוחות הנרדמים באדם, ומעניק לו כוחות חדשים לנצח את כל המפריעים מחשבתו הטובה, אז רגש זה מתפתח, מתגדל ומתרחב בלב, ורגש זה מעורר שבאמת אינם אלא בו בעצמו, ולא מחוצה לו.

ולהיפך הרשעים - אלו ההולכים אחר יצר לבם - 'אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים', כי מהעדר הרצון והחפץ להלחם ולהתגבר על יצרם אינם מכירים את כל אלו המפריעים שיכולים להתקל בהם בדרכם, ואינם באים בחשבון עמהם. וביחד עם זה אינם נותנים את הערך והשיווי הדרוש לאמירה ודיבור. ולפיכך אינם דואגים שמא לא ימלאו אחרי דיבורם, ו'אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים'. כי גם לפעולה טובה קטנה, צריכים התאמצות מרובה, והרשע, שאינו מלומד להתגבר על יצרו, אי אפשר לו לקיים את דיבורו לטוב אף במעט".

וז"ל מרן המשגיח דמיר רבי ירוחם ב"דעת תורה" (פרשת וירא, ביאורים): "כל עצם ענין האמירה שנואה היא לפני המקום. מה לו לאדם באמירותיו לעשות? מה תועיל ומה תתן האמירה? אם חשב על איזה ענין, וגם גמר בדעתו לעשותו, הלא יעשה! ומה לו לכל האמירה?... כל האמירה דבר מיותר ושנוא הוא!

מה שאמרו חז"ל כי הצדיקים הנם 'אומרים מעט ועושים הרבה', אין כאן הכוונה בשבח הצדיקים שמקיימים מה שאומרים, וגם עוד יותר מזה. והגנות לרשעים כי אין מקיימים מה שאומרים. אלא, זה גופא, מה שהצדיקים ממעטים באמירה, הוא הוא השבח להם!...

מידתו של רשע כי מרחק רב מפריד בין דיבורו - ואף כאשר פיו וליבו שוים - לבין מעשיו".

ובהמשך שם (אות ו): "אמנם רשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים. אף כשליבם שלם עם אמירתם, בבואם להוציא לפועל את אשר אמרו, אזי יעכבו בעדם כוחות החומר הגופני השואף למנוחה. מרחק רב מפריד בין הדבור למעשה. תהומות של ירידה והשתעבדות גמורה לשלטון כוחות החומר." (ועיין ב"אור חדש" לימודים נפלאים, עומק בתוך עומק, מתוך הדברים הנ"ל, ואכ"מ).

ובספר "שיעורי דעת" (ח"ג מאמר יא "אמור מעט ועשה הרבה") ז"ל: "...כי הצדיק שבא בהתנגשות תמידית עם החיים היום-יומיים וזקוק להתאמצות כבירה כדי להתגבר על כל אלו המפריעים - המתהוים בדרכו לעשות רצון קונו, יודע ומכיר הוא מקודם את כל הקושי במלחמה כבדה זו. בהכונו לעשות ולפעול איזה דבר טוב, הוא מפחד מפני אלו המניעות הנמצאות - שיש בכוחן להפריע ולבטל רצונו הטוב, מפני שמעריך הוא היטב את מדת כוחותיו ומרגיש אל-נכון עד כמה מגיע תוקף רצונו לטוב, ולכן חושש הוא שמא עדיין אין בו כל כך עוז ועצמה להתגבר ולהתרומם על כל המעצורים והמפריעים העלולים להפגש בדרכו ולהפריעו ולעכבו מלהגשים את חפצו הטוב במידה השלמה.

ומאחר שהצדיק אינו מזלזל בדיבורו - בידעו ערכה הרב של אמירה, הוא זהיר 'לומר מעט', פן לא יתאים סיום מעשיו למחשבותיו תחילה.

ומה שלבסוף הוא 'עושה הרבה' הוא, מפני שלמרות הכרת עצמו טרם התחיל במעשה הטוב, עדיין אינו יכול להבחין בכל כוחותיו

(להלן כד, לא) 'ואנוכי פניתי הבית', וכמו שפירש רש"י שפינה את הבית מעבודת אלילים.

הטעם שאלי כתיב נרמז דוקא בסיפור של אליעזר

משולחן ר' אליהו ברוך פינקל זצ"ל. (עמ' צג) ואמר אל אדני אלי לא תלך האשה אחרי (בראשית כד, ט) .

פירש רש"י: אלי כתיב, בת היתה לו לאליעזר והיה מחזר למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו, אמר לו אברהם בני ברוך ואתה ארור ואין ארור מתדבק בברוך .

הקשו המפרשים כי מאחר שלכתחלה רצה אליעזר לקחת את יצחק לבתו, אם כן למה הזכיר הכתוב ענין זה דוקא עכשיו כשדיבר עם בתואל ולבן, ואילו בתחילה כשדיבר עם אברהם (כד, ה) כתיב 'אולי' עם וי"ו, וכבר עמד על זה בכלי יקר .

[והיה אפשר לומר שבאמת לא רצה אליעזר לקחת את יצחק לבתו כיון שידע זה הכלל שאין ארור מתדבק בברוך, אלא שאמר כן לפני בתואל ולבן, והתנהג בזה כמעשה שדכנות להגדיל את שבחו של יצחק, וכדי להראות להם שאף הוא היה חפץ בו שיהיה חתן].

ובעלי המוסר [עיין במכתב מאליהו (ח"ב) ובלב אליהו ועוד] ביארו בזה שבאמת לא ביקש אליעזר מאברהם שישא יצחק את בתו, רק שאל לטובת הענין 'אולי' לא תאבה האשה ללכת אחרי כו' ובאמת סיבת שאלתו זו היתה מחמת הנגיעה שהיה חפץ להשיא את בתו ליצחק אבל בהיותו נוגע בדבר לא הרגיש בכך

והגנות לרשעים גם כן בזה כי הם מרבים באמירה. ומה שנאמר עליהם כי 'אפילו מעט אינם עושים', כי אמנם ה'אומרים' אינם עושים, ו'העושים' אינם אומרים!

ובאמת הא בהא תליא, כי ה'בעל-מעשה' אין יכול אף לאמור, ולא מפני שום איזה טעם, אלא מפני סיבה אחת, כי עושה הוא, ולא יותר!...

מי שהכיר את החפץ חיים זצ"ל ראה שלא היה נמצא אצלו כלל כל ענין האמירה. מעולם לא נשמע ממנו 'אעשה דבר פלוני'. כל דבר היה עושה טרם אף אמר. כשהיה אחד מבקש ממנו מכתב תעודה על איזה דבר, הנה בטרם אף השיב לו אמרים כבר היה עומד באמצע הכתיבה, ואחר כן הודיע למבקשו כי הנה המכתב! "וכו', עיי"ש. (מאור שעשועי - מלה ושתיקה / הרב מנחם צבי גולדבאום, מחבר סדרת 'מוסר דרך').

מה הדגש היש מקום 'לנו' ללין

משולחן ר' אליהו ברוך פינקל זצ"ל. (עמ' צא) היש בית אביך מקום לנו ללין (בראשית כד, כג) .

מה ששאל אליעזר היש 'לנו' ולא שאל בסתם האם יש מקום ללין, הוא משום דנתכוין לשאול האם יש לכם מקום שהוא פנוי מעבודה זרה ומתאים 'לנו', ורבקה השיבתו על זה (להלן כד, כה) בסתם 'גם מקום ללין', ולא אמרה מקום 'לכם' ללין, לפי שידעה שבבית אביה יש עבודה זרה, ולאחר מכן כשסיפרה הדבר לאביה ואחיה, מיד הוציאו את העבודה זרה מן הבית, שמאחר ששאל אם יש מקום לנו הם הבינו שכל זמן שיש עבודה זרה בביתם לא יכנס אליעזר לשם, וזהו שאמר לבן לאליעזר

מהם, ואפשר שעדיף לאברהם ביתו של אליעזר יותר מביתם של בתואל ולבנעג.

ובדומה לזה ביאר החתם סופר, שהגם שאליעזר קיבל דברי אברהם בתחילה שאין ארור מתדבק בברוך, מ"מ לאחר שאמרו לו (כד, לא) 'בוא ברוך ד', שדרשו על זה חז"ל שיצא מכלל ארור ונכנס לכלל ברוך וכמו שנתבאר לעיל, הרי שמעתה היה סבור שהוא ראוי לקחת את יצחק לבתו. וכן כתב בשפתי חכמים ובמושב זקנים לבעלי התוס'.

אלא דלפ"ז צ"ב באמת למה אין הדבר כן, דכיון שיצא מכלל ארור ונכנס לכלל ברוך למה לא יוכל לקחת את יצחק לבתו, שהרי בזה שוב ליכא לטענת אברהם הנ"ל.

ואולי צריך לומר דאף על פי שהוא יצא מכלל ארור, מכל מקום בתו עדיין היתה בכלל ארור, ושידוך אין עושים עם האב אלא עם הבת עצמה. ומשום כך מבואר ברש"י שהיה זה יעילה, והיינו משום שאליעזר היה סבור שדי בזה שהאב נכנס לכלל ברוך אף אם הבת היא עדיין ארורה, והאמת שאין הדבר כן. ולפ"ז יש לפרש לשון רש"י 'אתה ארור', דהיינו שהוא בעיקרו היה ארור ממילא בתו ג"כ בכלל זה ואם הוא יצא בתו לא יצאה.

עוד יש לפרש על פי מה דאיתא בהוריות (יג, א) בדיני הקדימה לגבי פדיון שבויים, דגר קודם לפדות לעבד משוחרר לפי שהיה בכלל ארור, וכן פסק הרמב"ם (פ"ח מתנות עניים ה"ז), הרי מבואר שיש חסרון אף במי שהיה ארור לשעבר, אף אם השתא אינו בכלל ארור, ולפי זה נראה שאף באליעזר עצמו היה החסרון משום שהיה ארור לשעבר.

שזו סיבת שאלתו וכיסה זאת באמרו 'ההשב אשיב את בנך' שכך היה סבור שזה כל ענין שאלתו על זה כדי לידע אם להשיב את יצחק לפדן ארם, ולכך כתיב 'אולי' מלא, ורק לאחר שבא לבית בתואל ולבן אחר שכבר מצא את רבקה שתהא זיווגו של יצחק, הרגיש שסיבת שאלתו מחמת הנגיעה בדבר שהיה חפץ ביצחק לבתו, ולכן דקדק בדבריו ורמז זה בדרך 'אלי', וגם לא הזכיר המשך שאלתו מה ששאל ההשב אשיב את בנך שמה.

אמנם מדברי רש"י מבואר שאליעזר אמר כן לאברהם להדיא, ואברהם הוא שהשיב לו 'בני ברוך ואתה ארור ואין ארור מתדבק בברוך', הרי שהיה ביניהם משא ומתן מפורש בזה, ואם כן שוב צריך עיון מדוע בתחילה כשאמר כן לאברהם כתיב 'אולי' עם וי"ועב.

עב. וזה קשה בעיקר לפי הראשון, אך לד' המכתב מאליהו י"ל שבאמת אמר כן לאברהם במפורש ואברהם השיבו כזאת, רק שעדיין לא בטלה נגיעתו ולכך שאל 'אולי לא תאבה כו', ולא היה חלי ולא מרגיש שזה טמון שוב ב'אולי', עד שהשתחרר מהנגיעה בבית לבן ובתואל. [ואולי י"ל עוד דבאמת לא כתוב ברש"י שהוא אמר כן מפורש לאברהם וגם במדרש אינו מוזכר, רק אברהם הרגיש בנגיעתו ולכן אמר לו אין ארור וכו' ומה שכ' המכתב מאליהו שבבית בתואל הרגיש שמשום כך היה, הוא לאו דוקא, וכבר מתשובת אברהם

ויש שפירשו בזה, שמתחילה קיבל אליעזר את דבריו של אברהם שאין ארור מתדבק בברוך, ורק לאחר שראה את ביתם המקולקל של בתואל ולבן, עלה שוב בדעתו שאולי אינו גרוע

ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההלך בשדה לקראתנו ויאמר העבד הוא אדני (בראשית כד, סה).

מה יש לדקדק למה אמר אליעזר הוא אדוני הלא זה היה יצחק שהוא רק בן אדונו ולא אדונו.

והנה כתוב בפסוק לעיל (כד, י) "וכל טוב אדוניו בידו" ופרש"י שטר מתנה נתן ליצחק על כל אשר לו כדי שיקפצו לשלוח לו בתך עכ"ל, וא"כ נכלל בתוך כל אשר לו גם את העבד אליעזר, ונמצא שע"י השטר מתנה נהיה אליעזר שייך ליצחק. אלא דא"כ קשה להיפך מה שבכל הפרשה נקרא אליעזר עבד אברהם' ויצחק בן אדוני'.

ויש לומר דכל הך מתנה ניתנה רק בתנאי שירצו לשלוח את הכלה ליצחק, ויקדשוה למעשה עבור יצחק, ואז מקנה ליצחק את כל נכסיו, אבל לו יצויר שלא היו מסכימים להשיאה ליצחק, והיה אליעזר חוזר בלא זיווגו של יצחק, אז לא היה מקנה אברהם את כל נכסיו ליצחק, אלא היה נשאר רכושו של אברהם והשטר מתנה לא היה חל כלל.

והנה לעיל (פסוק סא) נתבאר מדברי הספורנו והגרי"ז, שבשעה שמסרו בתואל ולבן את רבקה לידי אליעזר, היה זה דין מסר האב לשלוחי הבעל ונעשית נשואה, ולכן מאז היה חשוב עבד שלהם, ולכן נשתנה שמו באותו פסוק מ'האיש' ל'העבד' ור"ל שהוא גם עבד דידה. אכן לפי המבואר יש בזה עוד טעם שנעשה כעת עבד שלה, שרק מאז שמסרו השלוחי האב את רבקה לאליעזר, נתקיים התנאי ונתקיימה המתנה, [דאם לא היתה מתרצית לינשא ליצחק לא היה סגי בזה

והגר"א אמר בזה [הובא בקולי אליהו] שגם כשאמר מתחילה 'אולי' עם וי"ו משמע שהיה רוצה לקחת את יצחק לבתו, שהרי לא אמר 'פן' לא תאבה האשה וכו' אלא 'אולי' לא תאבה, כי לשון פן' הוא לשון כאשר לא רוצים שיקרה הדבר כגון (דברים יא, טז) פן יפתה לבבכם, אולם לשון 'אולי' משמע שרצונו שכך יהיה הדבר, כמו בפרשת וירא (בראשית יח, כד) 'אולי יש חמשים צדיקים'. [וכן אנו אומרים בסליחות 'אולי יחוס עם עני ואביון אולי ירחם']. ונמצא שאם לא היה חפץ בזה שהיא לא תבא היה אומר פן, אבל כאשר רוצה שהיא באמת לא תבא אז אמר -

עג. ויתפרש לפ"ז דמתחילה שקיבל תשובת אברהם לא הזכיר הכתוב מחשבתו שחשב תחילה, שהרי בטלה מחשבתו זו מיד בתשובת אברהם, אך מה שחזר לחשוב כן אח"כ הזכירה התורה, וכן צ"ל לדרכו של החת"ס.

אולי לא תאבה, ולכן עיקר הדרשא מדכתיב אולי, והדרשה כבר נאמרה בתחילת הפרשה, אלא שהגילוי שזה הסיבה מפני שרצה את יצחק לעצמו זה גילתה התורה בו"ו חסר אלי.

ויש להמתיק הדברים ע"פ דברי הגר"א, שהרי החילוק בין 'אולי' עם וי"ו ל'אלי' בלא וי"ו הוא רק בכתיבה ולא באמירה, וכמו שאמרו חז"ל 'אלי כתיב', וכוננת התורה לרמוז שכך היתה כוונתו אף על פי שלא אמר כן.

ממתי נעשה יצחק אדונו של אליעזר
משולחן ר' אליהו ברוך פינקל זצ"ל. (עמ' צח)

מדבר לגמול חסד לאביו ע"ש. ולא הזכיר המדרש מענין תשובתו של ישמעאל באותה עת, ועדיין קורוהו רשע.

ואפשר כי באמת בתחילת ביאתו של ישמעאל עדיין ברשעו היה עומד, אבל ע"י שבא מן המדבר לגמול חסד עם אביו, גרם לו זה שעשה תשובה והוליך את יצחק לפניו, וכמו שאמרו חז"ל מצוה גוררת מצוה, וכמו שמצינו בבני קרח ע"י שעמדו מפני משרע"ה גרם להם שהרהרו תשובה בלבם וניצלו מאבדון.

מעתה נבין ענין מצוה גוררת מצוה, הכונה אפילו מצוה קטנה כגון בבני קרח שעמדו מפני משרע"ה וישמעאל שבא לקבור אביו גרם להם זאת שגררה מצוה של תשובה שהיא שקולה כנגד כל התורה והמצות, שנתקרבו לגמרי להקב"ה שהוא תכלית הבריאה

השפעתה של צדקת על כל ארצה

הרב מקדש הלוי עמ' עט ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה (כ"ג, ב')

לכאורה עלינו לבאר, מדוע צריכה התורה הקדושה להדגיש שפטירתה של שרה היתה בחברון שבארץ כנען? הלא כל אחד יודע שחברון הינה בארץ כנען, ואין כל צורך להדגיש נקודה זו במיוחד!

ונראה לומר, כי כוונת התורה ללמדנו שלפטירתה של שרה אמנו היתה השפעה משמעותית לא רק על בני עירה, אלא על בני כל ארץ כנען כולה! שרה אמנו לא נפטרה רק עבור בני משפחתה, ואף לא עבור בני עירה...

שקידשה והיה בטל המתנה], ורק ברגע זה שחל הנשואין ונתקיים התנאי, נעשה אלעזר עבד של יצחק, וממילא גם חשוב עבד של רבקה אשתו.

והדברים מדוקדקים להפליא, דבאמת מפורש בתורה שאפילו לאחר שקידשה בבית בתואל וגם נגמר הענין והסכימה רבקה לילך, ומכל מקום עדיין היה חשוב אז עבד אברהם, כדכתיב (לעיל פסוק נט) וישלחו את רבקה אחותם ואת מנקתה ואת עבד אברהם' וגו', וא"כ איך כתב הספורנו שע"י המסירה לשלוחי הבעל נעשה עבד שלה, הרי רבקה היתה נשואה ליצחק ולא לאברהם. אלא בהכרח שדבר זה גופא נשתנה בשעת המסירה והנשואין, דע"ז נתקיים התנאי והמתנה ונעשה עבד של יצחק, ושוב נעשה באותה שעה גם עבד שלה, ובאין כאחת.

למה קודם הספיד ורק אח"כ בכה

הרב ראובן מלמד בספרו מליץ יושר עמ' קיד לספוד לשרה ולבכתה (כג, ב)

והקישו מקודם צריך לבכות ואח"כ לספוד, ונ"ב כרגיל באה הבכיה מן הטבע, מהגוף מהחומר, אבל אצל אברהם אבינו היתה בכיה אמיתית על כל המעלות טובות, ולכן מקודם הספיד להעריך המעלות, ואח"כ על סדר המעלות לבכתה.

מצוה גוררת מצוה

ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו (כה, ט)

פרש"י מכאן שעשה ישמעאל תשובה והוליך את יצחק לפניו וכו', ובמדרש (סוף פרשת חיי שרה) ואלה שני חיי ישמעאל מה ראה לייחס תולדותיו של רשע כאן ע"י שבא מקדקדו של

כבר הייתי נשחט! לא הספיק לגמור את הדבר – עד שיצאה נשמתה".

אם נתבונן היטב בעובדות, על פי ההבנה הפשוטה העולה מתוך עיון בדברי חז"ל - לכאורה תהיה מסקנתנו כי שרה הגיבה באופן קשה יותר ביחס למעשה העקידה, כאשר די בשמועה על המעשה שכמעט נעשה - בכדי שתפרח נשמתה. אילו היו שואלים אותנו, לאחר עיון שטחי במאמר חז"ל, האם שרה יכולה היתה לעמוד בניסיון מעין ניסיון העקידה - תשובתנו היתה לכאורה שלילית. נשמתה היתה פורחת הרבה לפני ביצוע ציוויו של הקב"ה.

אלא שלמעשה, קשה מאוד לקבל את הגישה הזו. קשה מאוד להניח, ששרה אמנו, שעליה נאמר כי מדרגתה הנבואית היתה גבוהה משל אברהם אבינו, עד שאמרו חז"ל (שמות רבה א', א') כי אברהם היה טפל לשרה בנביאות - לא תוכל לקבל את ציוויו של הקב"ה! קשה להניח כי נשמתה תפרח אילו תדרש להקריב את אותו קרבן שהיה אברהם מוכן ומסוגל להקריב אילו לא היה הדבר נמנע ממנו לבסוף!

זאת ועוד. אם ננסה לתאר לנגד עינינו את המצב, בו עומד השטן הנראה בדמותו של יצחק אבינו, ומספר לשרה 'אמו' שכמעט ונשחט - נמצא כי לכאורה אין בה כל גורם מפחיד! הלא סוף סוף עיניה הרואות כי בנה יצחק עומד לפניה חי וקיים, ואם כן, מה אכפת לה אם כמעט ונשחט?

וביותר, שהרי מדברי חז"ל מדוקדק שנשמתה של שרה פרוחה לקראת סוף דבריו של השטן שהופיע בדמותו של יצחק, ומעתה יפלא, אם

היא נפטרה לכל ארץ כנען אשר חסרה עתה את הרוממות שהיא השפיעה עליה בחוג חיותה!

ובזה נראה לבאר דיוק לשון שמצינו בדברי רש"י על הפסוק (בראשית כ"ח, י'): "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", ופרש"י: "ויצא - לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו? אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר - הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם - פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה".

והנה, אם נדקדק בלשון רש"י נמצא, שעוסק הוא במצב בו צדיק יוצא מן העיר, והיינו שעוקר ממנה אל מקום אחר, אשר אז פנה הודה זיוה והדרה של העיר, אולם לשאר הארץ כולה - לא נגרמת ירידה רוחנית בעקבות שינוי מקומו של הצדיק... לעומת זאת, בעת פטירתו של צדיק, כמו בפרשתנו - הרי שהחסרון אינו רק לאנשי עירו, אלא לכל הארץ כולה אשר חסרה מעתה את השפעתו, ומדרגתה יורדת בעקבות כך!

הסיבה האמיתית למיתת שרה

הרב מקדש הלוי עמ' פ ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה (כ"ג, ב')

ובמדרש (תנחומא וירא כ"ג): "באותה שעה שרה, ונזדמן לה כדמות יצחק. כיון שראתה אותו, אמרה לו: בני, מה עשה לך אביך?, אמר לה: 'נטלני אבי, והעלני הרים והורידיני בקעות, והעלני לראש הר אחד, ובנה מזבח, וסדר המערכה, והעריך את העצים, ועקד אותי על גבי המזבח, ולקח את הסכין לשחטני, ואלולי שאמר לו הקב"ה אל תשלח ידך אל הנער -

בידו לשחטני, אילולי שאמר לו הקב"ה אל תשלח ידך אל הנער - כבר הייתי שחוט. אמרה לו: ווי לך ברא דעלובתא! אילולי דאמר הקב"ה אל תשלח ידך - היית שחוט! לא הספיקה לומר הדבר - עד שיצאה נשמתה".

מדברי הילקוט שמעוני ניתן ללמוד בבירור, כי לא פרחת נשמתה של שרה בעקבות גורם כלשהו הנעוץ בסיפורו של יצחק [הסיפור המיוחס לשטן בתנחומא], אלא מחמת ההכרה שגרמה לה לומר לבנה יצחק: "אוי לך בנה של עלובה! אילו לא היה הקב"ה אומר לאביך 'אל תשלח ידך אל הנער' - כבר היית שחוט!"...

כלומר: שרה הבינה את עומק ההחמצה שהחמיץ יצחק אשר היתה לו הזדמנות למות על קידוש ה', ואילו ההזדמנות הזו - הוחמצה ברגע האחרון! את כאב ההחמצה הזו - כאבה שרה, ואף תלתה זאת בעצמה כפי שאמרה: 'ברא דעלובתא', ולכן לא היתה יכולה לשאת את כאבה - ונשמתה פרחת לה!

מידותיו של אברהם אבינו

הרב מקדש הלוי עמ' פב ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה (כ"ג, ב')

ופרש"י: "ויבא אברהם - מבאר שבע, לספוד לשרה ולבכותה - ונסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעל ידי בשורת העקידה שנזדמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט - פרחת נשמתה ממנה ומתה".

הנה, אברהם אבינו הגיע לספוד לשרה מבאר שבע. כלומר: מיד לאחר מעשה העקידה - המשיך אברהם ישירות לבאר שבע, מבלי

לא פרחת נשמתה של שרה כאשר סיפר לה יצחק שאביו ביקש לשחטו - מדוע פרחת דווקא בחלק המשמח יותר מבחינתה, כאשר נודע לה כי לבסוף ביטל הקב"ה את ההוראה ומנע מאברהם לשלוח בו את ידו?

ונראה לומר, שטעות היא בידנו כאשר אנו סוברים ששרה לא היתה מוכנה להקריב את בנה, או שפחדה מפני ה'אסון' שכמעט הומט על ראשו - גרם למותה... ההיפך הוא הנכון! מדברי חז"ל עולה בבירור, שנפשה של שרה לא יצאה כאשר גילתה שבנה כמעט ונשחט - אלא כאשר נודע לה שלבסוף הוא לא זכה למות על קידוש ה'!

גם כאשר לאברהם, מוצאים אנו בדברי חז"ל (בראשית רבה נ"ו, ז') שביקש להוציא מעט דם מבנו העקוד על המזבח, בכדי להגדיל את זכותו במסירות נפש למען כבוד שמו יתברך. אולם כאשר אמר ה' לאברהם מפורשות כי אל לו לשלוח ידו אל הנער - סבו אברהם וקיבל.

שרה לעומת זאת, לא שמעה את הציווי ישירות מפיו של הקב"ה, ולפיכך קשה היה לה לקבל ולהשלים עם ההחמצה הגדולה שהחמיץ יצחק בנה את ההזדמנות לעקוד עצמו ולמסור את נפשו למען כבוד בוראו, ומרוב צער על כך - פרחת נשמתה!

ואמנם, כך ניתן לדייק גם מדברי הילקוט שמעוני (רמז ק"א), שם מצינו מעין אותו מעשה המובא בתנחומא, אולם במספר שינויים. וכך שנינו בילקוט שמעוני:

"אמר לה יצחק לשרה: נטלני אבא והעלני הרים והורידני גבעות, והעלני לראש הר אחד, ובנה מזבח וסדר את המערכה והעריך את העצים ועקדני על גבי המזבח, ונטל הסכין

אביהם שבשמים. והנה עתה, לעת זקנתו - מצוה אותו הקב"ה להקריב את בנו יחידו לעולה, מעשה אשר לכאורה, בעיני בשר - מהוה ההיפך הגמור ממידת החסד! כיצד יוכל אברהם אבינו ליישב איפוא את גישתו, גישת ה'חסד', עם הציווי האלוקי בו נצטווה עתה?

ובכן, נראה שאברהם אבינו חישוב חשבונה של מצוה, והגיע למסקנה כי אם הקב"ה ציוה אותו לעשות מעשה העומד בסתירה מוחלטת למידת החסד' כפי שהיא נתפסת בעיניו - בודאי הוא לא הבין כראוי את טיבו של ה'חסד' הנדרש מאיתו! מעתה, את שלשת הימים שעשה בדרכו אל הר המוריה - הקדיש אברהם אבינו בכדי לחולל את השינוי הכל-כך קיצוני בהשקפת עולמו, ולהחדיר אל ליבו את ההכרה כי ה'חסד' בו עסק עד היום - אינו מהוה את הגישה הנרצית לפני האלוקים!

כך הגיע אברהם אבינו אל הר המוריה כשבליבו דעה והשקפה חדשה, אולם כאן, התברר לו עד מהרה שטעות היתה בידו כאשר סבר שעליו לשנות את גישתו. כאשר מנע ממנו הקב"ה בכל תוקף מלפגוע פגיעה כלשהי בבנו יצחק - הבין אברהם אבינו כי לאמיתו של דבר גישתו המקורית היא הצודקת, ושוב, היה עליו לחולל שינוי בליבו, ולהחדיר בו את ההכרה בדבר המסקנה שהסיק אודות טיבה של מידת החסד הנרצית!

ובכן, כיצד מחזירים ללב את השקפת ה'חסד' וההטבה? לאברהם אבינו היתה עצה פשוטה: הוא מיהר לצאת היישר מהר המוריה - אל באר שבע, בה נטע אשל לראשונה (לעיל כ"א, ל"ג), ובה נטועים היו יסודות מידת החסד שאימץ לעצמו מאז ומעולם! הוא מיהר לחדש את ה'אשל' ההוא, לרענן את יסודות החסד

לפקוד קודם לכן את ביתו ולספר לשרה אשתו מאומה אודות כל המאורעות שאירעו.

ולכאורה, אנו תוהים, מדוע? על שום מה ולמה נמנע אברהם מלגלות לשרה על העקידה שכמעט יצאה אל הפועל?

הא ניחא לפני מעשה, יכולים אנו להבין שאברהם חשש פן שרה תנסה להניא אותו מלעקוד את בנה יחידה שנולד לה לעת זקנתה, ותטיל ספק בכנות הבנתו את ציווי ה'. יכולים אנו להבין שאברהם חשש פן תטען שרה שהקב"ה שמידתו חסד - בודאי לא ציוה להקריב קרבן אדם, ואילו הוא לא יוכל לעשות מאומה כנגד דבריה - שהרי כבר אמר לו הקב"ה (בראשית כ"א, י"ב): "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה".

אולם כעת, לאחר מעשה, מדוע לא מיהר אברהם לספר לשרה על הנסיון בו עמד ועל עקידת-בנה שכמעט ויצאה אל הפועל? מדוע היה כה דחוף לאברהם לצאת לבאר-שבע - עד שלא יוכל היה להתעכב מעט ולהכנס אל ביתו? הלא אהלו של אברהם - נטוי היה באותה שעה בחברון, הסמוכה לירושלים, בעוד באר שבע - היתה רחוקה משם, בדרומה של ארץ ישראל!

אכן הביאור הוא, דהנה הלא ידוע, שאת נסיון העקידה העצימה העובדה שציווי של הקב"ה עמד בסתירה מוחלטת לכל השקפת העולם אותה בנה אברהם אבינו במשך כל חייו, אותה השקפת עולם באמצעותה קירב ועשה נפשות בחרן ובשאר מקומות מושבו.

אברהם אבינו, הלא דרש ופרסם כידוע בכל העולם כולו את ענין ה'חסד', כאשר באמצעות מידה זו - הוא מקרב את לב הבריות אל

המדרש, לשם מה הזכיר הפסוק במפורש נקודה זו? וכי תעלה על דעתך שיטול אליעזר מגמליו של אדם זר בבואו לשדך אשה לבן אדונו?

אלא בודאי, כוונת התורה ללמדנו דבר חידוש, והוא שגמלי אדוניו של אליעזר, והיינו גמליו של אברהם אבינו - היו ניכרים בכל מקום, בשל הזמם אשר נתון היה על פיהם בכדי לוודא שלא ירעו בשדות זרים.

אכן עדיין לכאורה יש להקשות, שהרי ידוע המעשה המפורסם (חולין דף ז', ע"א), אודות חמורו של רבי פנחס בן יאיר שלא הסכים לאכול משעורים שאינן מעושרות, עד ששישרו אותן, ולכאורה, אם חמורו של רבי פנחס בן יאיר היה בכזו 'מדרגה', אשר מנעה ממנו לאכול חיטים שאינן מעושרות - מה נאמר על גמליו של אברהם אבינו? האם יתכן שרמתם הרוחנית היתה ירודה יותר?

אם חמורו של רבי פנחס בן יאיר לא אכל טבלים - בודאי גמליו של אברהם אבינו לא היו רועים בשדות זרים, ולא היו אוכלים מזון אשר יש לגביו חשש גזל. אם כן, יפלא, לשם מה נועדו הזממים אשר היו קשורים לפיהם?

ונראה לומר, שאמנם לאברהם אבינו לא היה אפילו חשש קל שבקלים פן יאכלו גמליו משל אחרים בגזל. הוא לא העלה בדעתו שהם ירעו בשדות זרים. אולם אברהם אבינו רצה ללמד את הבריות זהירות מפני גזל מהי!!

אילו היה אברהם מוציא את גמליו כשפיהם משוחרר - בודאי היו אחרים לומדים ממנו, מסיקים כי אין כל חובה לשמור על פיהן של הבהמות, וגמליהם של בני הדור - בודאי לא היו צדקניות הנמנעות מלאכול מאכלי גזל...

בנפשו, בכדי להפגים את המסקנות החדשות בדבר חובתו בעולמו!

משימה זו, היה על אברהם לבצע לבדו. הוא לא היה אמור לקחת עמו את שרה אשתו לבאר שבע, שכן ה'רענן' הזה בדבר חובת החסד וההטבה - לא היה נחוץ לה! היא הרי לא ידעה מאומה בדבר העקידה המתוכננת, היא לא שינתה מעולם את גישתה, ויסודות החסד שקבעו שביתה בליבה מאז ומעולם - לא התערערו!

על כן, אברהם לא עבר דרך חברון, דרך ביתו, אלא מיהר לבאר שבע - מבלי להודיע לשרה דבר אודות כך! הוא העדיף, לשוב לבאר שבע, לעשות בה את העבודה הפנימית שעליו לעשות, ורק לאחר מכן - לשוב אל ביתו מבלי שיהיה לשרה מושג כלשהו אודות המהפכים הפנימיים שהתחוללו בנפשו בתקופת העדרו! אלא שלא עלתה בידו... בטרם הספיק אברהם לשוב אל ביתו - נסתלקה שרה אשתו, ומעתה הוא שב מבאר שבע לספוד לה ולבכותה!

למה היו גמליו של אברהם זמומים הרי ה' לא מביא תקלה על ידי צדיקים - דוגמא לאחרים

מקדש הלוי ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו וילך וכל טוב אדניו בידו ויקם וילך אל ארם נהרים אל עיר נחור (כ"ד, י')

ובמדרש (בראשית רבה נ"ט, י"א): "ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו וגו' - גמליו של אברהם אבינו היו ניכרים בכל מקום, שהיו יוצאים זמומים".

לכאורה, כוונת המדרש לדייק בלשון הכתוב, שהדגיש את היות הגמלים שביד אליעזר - מגמלי אדוניו. שכן לכאורה, אלמלא דברי

מצפה שבמענה לבקשתו כי תשקה אותו - היא תציע להשקות אותו ואת גמליו.

והנה, אליעזר מגיע אל הבאר, הוא טרם כילה לדבו, ורבקה באה... אליעזר מבקש ממנה כי תשקה אותו מהמים ששאבה מהבאר, ואמנם, רבקה נענית תיכף מיד לבקשה - אולם אינה מזכירה את הגמלים אפילו לא בחצי מילה... רק לאחר שאליעזר מסיים לשתות - מציעה לו רבקה להשקות את גמליו, וממשיכה לשאוב עד אשר כילו לשתות.

וכך מתארת זאת התורה הקדושה (פסוקים י"ח - כ'): "ותאמר שרה אדני, ותמהר ותורד כדה על ידה ותשקהו. ותכל להשקותו, ותאמר גם לגמליך אשאב עד אם כלו לשתות. ותמהר ותער כדה אל השוקת, ותרח עוד אל הבאר לשאוב ותשאב לכל גמליו".

אליעזר מבין איפוא, כי רבקה היא האשה אשר נועדה ליצחק. לפיכך, הוא מעניק לה מתנות יקרות ערך, מלווה אותה אל ביתה, ושם שב ומספר את השתלשלות המאורעות לאביה ולאחיה. והנה זה פלא, תוך התעלמות לכאורה מהעובדות - אליעזר מספר ללבן ולבתואל כי רבקה הציעה להשקות את גמליו בשעה שהציעה להשקותו בעצמו, וכך הוא אומר (פסוקים מ"ה - מ"ו):

"אני טרם אכלה לדבר אל לבי, והנה רבקה יוצאת וכדה על שכמה, ותרד העינה ותשאב, ואומר אליה השקיני נא. ותמהר ותורד כדה מעליה, ותאמר שרה וגם גמליך אשקה, ואשת וגם הגמלים השקתה".

הרי לנו כי למרות שאליעזר בודאי סיפר דברים כהווייתם, ולא היה לו כל ענין או אינטרס לייפות את המציאות, הוא שינה את

אולם עתה, שזמם אברהם אבינו את גמליו שלו - היה מקום לצפות שגם אחרים ילמדו ממנו לעשות כן, והרבה מעשי גזל ימנעו בעולם!

עדינות נפש

ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שרה וגם גמליך אשקה ואשת וגם הגמלים השקתה (כ"ד, מ"ו)

אם נתבונן בדברי הפסוקים בפרשתנו, נוכל לעמוד על נקודה מעניינת.

כאשר נשלח אליעזר עבד אברהם על ידי אדונו לקחת אשה לבנו יצחק מפדן ארם, הוא מתפלל לה' כי יזמן לו את האשה המתאימה לבן אדונו, ואף קובע את אבן הבוחן על פיה יוכל לדעת ההצליח ה' דרכו. הוא מחליט כי האשה אשר תתבקש להשקותו, ותציע להשקות גם את גמליו - היא היא האשה המיועדת, באשר טבועה בנפשה מידת החסד הכל-כך מאפיינת את ביתו של אברהם אבינו.

וכך אומר אליעזר בתפילתו (פסוקים י"ב - י"ד):

"ויאמר, ה' אלקי אדני אברהם, הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדני אברהם. הנה אנכי נצב על עין המים ובנות אנשי העיר יצאת לשאב מים. והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה, ואמרה שרה וגם גמליך אשקה, אותה הוכחת לעבדך ליצחק, ובה אדע כי עשית חסד עם אדני".

אליעזר מגדיר בדיוק את התגובה לה הוא מצפה מצד הנערה המתאימה ליצחק: הוא

בעוד רבקה, אשר היתה מצאצאי שם, הרגישה באופן טבעי כי אין להשוות את האדם לבהמה, ואין להזכירם בנשימה אחת - אליעזר לא שת ליבו לנקודה זו כלל, באשר לכנעני' - טבעיו היו בבחינת 'מותר האדם מן הבהמה אין!...

לפיכך, מנקודת ראותו של אליעזר - לא היתה כל משמעות לנקודת הזמן המדוייקת בה הציע רבקה להשקות את גמליו, ולדידו - היה זה ממש כאילו הציעה מיד להשקותו עם גמליו, כפי שאמנם הוא סיפר לאביה ולאחיה, וזהו הסבר ההבדלים והשינויים שמצינו בדברי הפסוקים.

למה נתן לה אליעזר את התכשיטים לפני שוויאד שהיא מבית אביו של אברהם

ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות ויקח האישי נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם, ויאמר בת מי את הגידי נא לי היש בית אביך מקום לנו ללין (בראשית כד כב-ג) וברש"י מבואר 'שלאחר שנתן לה שאלה בת מי את. לפי שהיה בטוח בזכותו של אברהם שה' הצליח דרכו'. וצ"ב למה נתן לה אליעזר את התכשיטים לפני שוויאד שהיא מבית אביו של אברהם?

אלא רואים מכאן את גודל אמונתו של אליעזר בזכותו של אברהם אביו, למרות ש לא סומכים על הרוב במקום שאפשר לברר.

וכמבואר בפסחים (ד). שגם אם השוכר בית בערב פסח הבית הוא בחזקת בדוק, אם המשכיר נמצא כאן צריך לשאול אותו אם הבית בדוק שבמקום שאפשר לברר לא סומכים על החזקה. (וכן כתבו הרא"ש בפ"ק

סדר הדברים... בעוד שבמציאות הציעה לו רבקה להשקות את גמליו רק אחרי שסיים לשתות בעצמו - סיפר אליעזר שרבקה אמרה מיד: 'שתה וגם גמליך אשקה', כביכול ההצעה בדבר השקיית הגמלים - היתה בדיוק כפי שהוא ביקש בתפילתו, והגיעה מיד עם הנכונות להשקות אותו בעצמו! ולכאורה, מה פשר הדבר?

ובכן, נראה לומר, שרבקה, אשר היתה בעלת דרך ארץ - לא רצתה לפגוע בכבודו של אליעזר, ולפיכך לא הזכירה אותו בנשימה אחת עם הגמלים. ודאי היתה דעתה מלכתחילה להשקות גם את גמליו, אולם בכדי שלא ישמע כביכול משווה היא את העבד לגמלים - לא הזכירה מילה אודות כוונתה הטובה עד אשר סיים העבד לשתות, ורק אז הציעה להמשיך ולשאוב גם עבור גמליו. זוהי גמילות חסד שלמה!

אולם אליעזר לא החשיב כל כך את ההבדל הדק הזה... הלא על אליעזר כבר נאמר במדרש (בראשית רבה נ"ט, ט'): "כנען בידו מאזני מרמה לעשוק אהב, כנען - זה אליעזר וכו', אמר: 'אולי לא תאבה ואתן לו את בתי?', אמר לו: 'אתה ארור ובני ברוך, ואין ארור מתדבק בברוך".

הרי לנו, שלמרות מעלותיו הנפלאות של אליעזר, עליו אמרו חז"ל (בראשית רבה נ"ט, ח') שהיה זיו איקונין שלו דומה לשל אברהם, והיה שליט ביצרו כמותו - הוא עדיין היה 'כנעני' ו'ארור' בפנימיותו. לפיכך, לא היתה לו את עדינות הנפש שהיתה הכרחית בכדי לשים לב לאותו שינוי קל בהנהגתה של רבקה, שינוי אשר נועד לשמור על כבודו שלו!

כשנה נולד בשעה טובה, עוד בת: ועוד בת: ועוד בת: חמש בת. חמש בנות, בן פורת יוסף, חמש סימנים לבן. בסוף נולד לו בן, קרא שמו יצחק, לעגו לו שכניו מה הרווחת מהאמונה שלך?? מה הרווחת מהברכה של הרב? מה הרוויח? עולם הבא!! אחרי שלוש עשרה שנה הגיע צו גיוס של הצבא הרוסי ליצחק הקטן, חשבו שהוא בן 18, הלך הבחור יצחק ללשכת הגיוס, ראו אותו כזה קטן ורזה חשבו שהוא חולה, ושחררו אותו מהצבא, הלך והשקיע עצמו בתורה עד שנהיה מגדולי הדור!! אדם לא מפסיד

וכן מסופר (רעינות לדרוש עמ' לב) על רבי שלמה בלאך היה מתלמידי החפץ חיים, והגרי"ז מבריסק אמר עליו אם יש לנו מושג מהו ל"ו צדיק הרי הוא אחד מהם, כשנפטר היה בחודש סיון באמצע הקיץ וכשהוציאו את מיטתו נפתחו ארובות השמים וגשמי עז ניתך ארצה עד שהגיעו עם מיטתו להר הזיתים.

יום יום היה בא אליו איש אחד לאחר מנחה גדולה בבית הכנסת זכרון משה שיברך אותו בזרע של קיימא, ורבי שלמה היה אומר מה אתה רוצה ממני, התחת אלוקים אני... ואנשים שהיו מתפללים עמו במנין, כבר אמרו לרבי שלמה אתה רואה יהודי בא יום יום בקיץ ובחורף... תברכו כבר...

פעם אחת פקעה סבלנותו של רבי שלמה, ואמר וכי אתה מאמין בי... אם אומר לך לקנות עכשיו עגלה תקנה?...?

היהודי קפץ בשמחה ואמר לו יישר כח... ומיד הלך לחנות לקנות עגלת תינוק... ואכן בסוף השנה זכה להיפקד בזש"ק...

דחולין ס' ה והר"ן שם (ג: מדפי הרי"ף) שלא סומכים על רוב מצויים אצל שחיטה מומחים במקום שאפשר לברר. ומביא הר"ן ע"ז את הגמ' הנ"ל בפסחים, וכן כתב הר"ן בפסחים שם וכן נפסק בשו"ע יו"ד ס' א וכתב הגאון שם שהמקור הוא מפסחים דף ד). וא"כ אצלינו ג"כ למה לא ישאלנה קודם שזה מוגדר לאפשר לברר ובשיא הקלות. אלא רואים את גודל אמונתו שאפי' את זה לא צריך לבדוק.

וכן מדקדק האור החיים שלמה שאל בת מי את ולא חיכה לתשובה, אלא מיד הסמיק השאלה השניה, היש מקום בבית אביך ללון, ולכא' היה צריך לחכות שתענה על השאלה הראשונה שהיא בתו של בתואל ואח"כ ישאל האם אפשר ללון, כי ירצה להציע השידוך. אבל אם אינה בתו של בתואל הרי אינו צריך ללון ויגרם לו אי נעימות להתחמק ממנה.

אלא מבאר 'סמך ב' השאלות, להגיד כי לא נסתפק אם היא מבני משפחת אברהם, שאם היה מסופק לא היה לו לשאול היש מקום עד שידע אם דרך נכון לפניו, אלא ודאי שהאמין בה' כי הצליח דרכו, ומה ששאל בת מי את הוא מה שם אביה וגו' וקודם שתשיב אמר היש בית אביך וגו' כי לא ישתנה דבר זה בהגדת בת מי וגו' והבן'

וכמו שמספרים על חסיד אחד שבא לאדמו"ר מצאנז זיע"א וביקש ממנו ברכה לזרע קודש של קיימא, הרב בירך אותו, אל תדאג יהיה לך בן. אותו חסיד היה בטוח כל כך בברכתו של הרב הקדוש, מייד הלך למשרד רוסיא ואמר להם מזל טוב נולד לי בן ושמו בישראל - יצחק. רשמו אותו במשרד הפנים בתעודת הזהות, אחרי הפנים של תשעה חודשים התברר שזו בת, אחרי שנה נולד במז"ט עוד בת ולאחר

אנשי סדום היא יותר חזקה... הרי אילו היו גרים בקצה העולם בג'ונגל לא היה עליהם טענה כ"כ חזקה למה הגיעו לאן שהגיעו, אבל הרי הייתם גרים בשכונתו של אברהם... ולמה לא למדתם ממנו... (רעיונות לדרוש עמ' קנג)

ורבינו האור החיים תירץ וז"ל 'כי העבד חשב מחשבות שהגם שכנען ארור כבר יצא מארור מטעם שאמר הכתוב והיה ברכה פירוש שכל משפחה שהיה אברהם בתוכה תהיה מבורכת, גם אומרו ונברכו בך וגו', לזה אמר אשר אנכי וגו' פי' הגם שאני יושב בקרבו ונברכו בי עם כל זה אין דבר זה מוציא לך ארור מקללתו.

גם נתכוין לבל יאמר לצד שהיה מתגורר עמהם שלא ירעו בשכונתו יתחתן בהם, לזה אמר אשר אנכי יושב בקרבו אף על פי כן לא תועיל טענה זו להתחתן עמהם:

וכתב בספר שיר מעון להרב שמעון סופר הי"ד, שכוונתו 'דאילו הייתי יושב בארץ אחרת, הייתי יכול לקחת אשה לבני מבנות כנעני לבית, והייתי מדריכה בדרך ישרה, אבל על אשר אנוכי יושב בארצו ותמיד היא באה יחד עם קרוביה ומשפחתה בהתחברות, וגם תראה תמיד מחברותיה דרך הרע ואז לא יועיל הדרכת לטובה. וזה לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בארצו. פי' מפני שאנכי יושב בארצו'

ורואים מכן עד כמה כוחה של חברה רעה שאפי' חינוך של אברהם אבינו לא יכול לעמוד מולה

הלימוד מזה למעשה עד כמה גדול כח האמונה

מה הדגש 'אשר אנכי יושב בקרבו'

אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבו (בראשית כד ג) וצ"ב יתור המשפט 'אשר אנכי יושב בקרבו' איזה הסבר הוסיף אברהם לבאר במה שאינו מעוניין בבנות הכנעני, וכי אם לא היה יושב בקרבו, היה מוכן אברהם להינשא לכנעני למרות היותו ארור, הרי אפילו את בתו של אליעזר לא רצה אברהם אבינו לשאת מטעם שאני ברוך ואתה ארור ואין ארור מדבק בברוך. ולמרות שאמרו עליו אמרו במדרש (ב"ר נ"ט אות ח') זקן ביתו שהיה זיו איקונין שלו דומה לו. המושל בכל אשר לו שהיה שליט ביצרו כמותו. ע"כ. וכן על אליעזר נאמר דמשק אליעזר שהיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים (יומא כח:). ובוודאי שלא בא ללמד את אליעזר את המיקום הגאוגרפי של הכנעני.

אלא אברהם אבינו מנמק לו את הסיבה שאינו מעוניין בהם מפני שאני נמצא בקרבו ואני כל כך הרבה עושה מעשה חסד ומפיץ את האמונה בהקב"ה וזה לא השפיע עליהם כלום בכאלה אנשים אני לא מעוניין משא"כ מי שגר רחוק יש עליו פחות תביעה שאפשר שלא ידע כל כך ועל כל פנים לא ידע בכזו בהירות כמו הכנעני.

מחינוך טוב רואים מה רע חינוך אחר

יש אשר אינו יכול להביט החורבן של החינוך, רק אחרי שרואה בתים של ירא שמים משם יכול לראות חומרת וחורבן החינוך, לכן נאמר אצל אברהם ויקומו משם וישקיפו על פני סדום, מביתו של אברהם ראו מהו חורבנם ורשעותם של סדום... מצד שני התביעה על

ואפי' עירובי תבשילין (קידושין פב.) בירכה. ואיך אמרו שלא היה אדם שהודה עד שבאה לאה והודתה. ועוד למה לאה לא הודתה על הבן הראשון.

אלא תירץ שכל ההודאות היו על הטובה אבל לאה היתה הראשונה שהודתה על הרעה שהתברר שהיא טובה שהרי בתחילה היתה שנואה ליעקב ובזכות זה היא נטלה יותר מחלקה בבן הרביעי ולכן הודתה על עצם זה שהיתה שנואה ובזכות זה זכתה ליטול יותר מחלקה וזה היתה ההודאה הראשונה בעולם על הרעה ולכן היא הזכרה ולא אליעזר עבד אברהם שהודה על הטובה וכן לא אברהם אבינו.

ורבינו הבן איש חי בבן יהודיע תירץ בזה שאין זה חכמה להודות בדבר שאדם אחר הוא זה שחייב את ההכרת הטוב וכל החכמה היא כאשר אתה הוא זה שחייב את ההכרת הטוב וז"ל הבן יהודיע

מִיּוֹם שֶׁבָרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלְמוֹ לֹא הָיָה אָדָם שֶׁהוֹדָה. הַקְּשָׁה הַצַּל"ח ז"ל למה כאן נקיט עולמו ובמאמר הקודם דהנה הוא גם כן מן ר' שמעון בן יוחאי נקיט העולם? ונראה לי בס"ד נקיט הכא עולמו להודיענו לפי דרכו טעם למעלת ההודאה שנשתבחה בה לאה, מפני כי המודה להשם יתברך על הטובה שהגיעה לו הרי זה יש לו אמונה בהשגחה, דלא אזיל בתר דיעות הנפסדים המכחישים בהשגחה ותולין הכל בטבע, וידוע כי האמונה בהשגחה היא עיקר גדול, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר (חבקוק ב' ד') וְצִדִּיק בְּאֲמוֹנָתוֹ יִחְיֶה, ובזה הדיבור ששינה ואמר את עולמו רמז ענין ההשגחה, כי המכחישים אומרים אין זה עולמו

הרשע בן גוריון שר"י טען למשלחת גדולי תורה שבאו אליו בעניין גיוס בנות, ששורש הבעיה טמונה בחינוך של החרדים, שהלא אם החרדים יחנכו את בנותיהם כראוי, אזי בנותיהם יוכלו לעמוד בכל הניסיונות הרוחניים בצבא, ואם אין בכוחן להתמודד במצבים כאלו הרי שהחיסרון הוא בהם, והשיב לו הגרא"ז זצ"ל, שאצלנו לא מחנכים להיכנס לניסיונות כדי להתמודד עמם אלא אנו מחנכים לברוח מניסיונות, ובפרט לא להתקרב לרשעים שעצם הקירוב אליהם הוא סכנה עצומה ומזיקה מאוד

האם אליעזר הוא הראשון שהודה

כתוב בתורה 'ויהי כאשר שמע עבד אברהם את דבריהם וישתחו ארצה לה' (בראשית כד נב) וכתב רש"י מכאן שמודים על בשורה טובה. וצ"ב שהרי בגמ' מבואר שמיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה מי שיודה עד שבאה לאה והודתה ומשמע שלא היתה הראשונה שהודתה.

ברכות (ז:): ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו לא היה אדם שהודה להקדוש ברוך הוא עד שבאתה לאה והודתו, שנאמר הפעם אודה את ה'.

ואילו אצלינו רואים שאליעזר היה הראשון שהודה

אלא ביאר האבן ישראל (ביאורי אגדה א עמוד קכז) בהקדים מה שקשה עוד, וכי האבות לא הודו לה' ובפרט שהרי קי"מ"ל שעל לידת בן צריך לומר הטוב והמטיב ובודאי שאברהם אבינו שקים את כל התורה כולה

שאי"ז רק מצד הענין של קושיי השיעבוד השלים את המנין, אלא שהקושי והשיעבוד הוא עצמו סיבת כל הטוב באחריתנו. ובזה מבואר הטעם שכל ימי הצרות והצומות של גלותינו היום, יהיו לעת"ל "לביית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים" (זכריה ח, ט), כי ימים אלו בעצם הם סיבת הגאולה לעת"ל. וראה לשון רבינו יונה (שערי תשובה ב, ה) שיש על הבוטח בד' להוחיל ממעוף צוקתו כי יהיה החושך סיבת האורה. (ועי' מה שהארכנו בזה במאמר על פסח)

והרב בן ציון הכהן קוק שליט"א כתב ליישב בזה (שואלין ודורשים גיליון צז) כי מאחר והאמהות נביאות היו וידעו שיעקב יישא ד' נשים מהן ייצאו י"ב שבטים, הרי שכל אחת מהן תלד שלשה בנים (רש"י כט לד), כין שילדה לאה בן רביעי, הבינה שאחת מנשותיו לא תלד אפילו שלשה, וממילא באה להכרה שגם השלשה שכבר ילדה אינם דבר המובן מאליו, ונעמדה להודות לא רק על יהודה הרביעי אלא אף על שלשת הבנים הקודמים שהם כביכול החלק הראוי לה.

הודאה שכזו שאינה על נס היוצא מגדר הרגיל, אלא על הנהגת הטבע הנהוג בעולם ללא כל שינוי, עוד לא היתה קודם לאה, ואמנם בוודאי האבות הודו והיללו לקב"ה על חסדיו המרובים עמהם, אך לא היתה זו הודאה על הטבע, על שמחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, לאה היתה הראשונה שבאה להכרה שלא מגיע לה כלום, והכל ניתן לה מתוך רחמים וחסרים, כעין שהובא במדרש (ב"ר עא ד) 'רבי ברכיה בשם רבי לוי לכהן שירד לגורן נתן לו אחד כור של מעשר ולא החזיק לו טובה, ואחד נתן לו קומץ של חולין והחזיק לו טובה, אמר ליה אדוני הכהן אני

של הקב"ה דאין משגיח בו אלא מסרו למערכת הכוכבים ומזלות לשלוט בו. והרב פתח עינים ז"ל הקשה דאמרו רבותינו ז"ל אדם הראשון אמר מְזֻמֹר שִׁיר לְיוֹם הַשְּׁבֻת טוֹב לְהַדוֹת לַה' עֵינַי שָׁם, ונראה לי בס"ד לא מצינו שהודה בפועל אלא אמר טוב לְהַדוֹת לַה', משא"כ לאה אמרה אוֹדָה ה' שאמרה הודאה בפועל, ולא עוד אלא שעשתה זכר להודאה שקראתו יהודה, אמנם עדיין ק"ל בזה דאמר מלכי צדק (בראשית יד, כ') בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר וְכוּ', וכן אליעזר אמר (בראשית כד, כז) בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אַבְרָהָם וכן ויקוד וישתחוה שכל זה הוא ענין הודאה, ונראה לי הכי קאמר לא היה אדם שהודה להקב"ה על טובת עצמו עד שבאה לאה.

ושמעתי מהרב יעקב אקוקה שליט"א עוד תירץ שרק העקרה זה חכמה מה שהיא מודת ומפני שזה הודאה אמיתית שבדרך הטבע לא יכל להינצל, אבל בשאר אדם מה שהוא מודה זה לא באמת ומפני שסומך על עצמו וכיו"ב.

וכן מבואר בלשונו של רבינו מנוח (פ"ז מחמץ ומצה ה"י) "שכאשר האדם יזכור יציאת מצרים בליל הסדר, ובראותו השגחת השם שהיתה בישראל, לא יסור לבו ממנו יתברך לעולם, ואם יצר לו זמנו מאד יבטח בד' מקווה ישראל ומושיעו בעת צרה, וכמו צרת גלות מצרים היתה סיבה להטיב להם באחריתם, כן כל צרות הגלות הזה הם טובה לישראל להושיעם תשועת עולמים". ולמדנו מזה דבר נפלא, שכל עניני הצרות והגלות לא זו בלבד שאינם סתירה לגאולה, אלא אדרבה עומק הצרה זה גופא הגורם להטיב להם באחריתם, שאין הטובה באה אלא מכח הצרה והגלות. ומשמע

לישועתה נוספת, וכן ב'נשמת כל חי', התפילה המי חדת הנאמרת אחת בשכוע כלכד מת ך תיאור מפורט ומלבכ על חסדי ה' כי לא תמו, גם כ נכנסת כקשה , אל תטשנו הי אל קינו לנצח". וכ בראש חודש במועדים כאשר מ דים בהלל, ז עקים מתחננים "אנא הי ה !!. ייעה נא, . הצליחה נא", ד מה הדבר לכעל משפחה ברוכת ילדים שביקש את עזרתו של נדיכ נכבד לסיוע כהוצאות החנ, התעניי העשיר ככמה מסתכמות הוצאות החג, השיבו כיללא מחשכה שלף העשיר פנקס צ'קים וכתב המחאה ע"ס שמ נת אלפים שקלים, ישיהיה שאף השלשה מתנת שמים הם ואמרה הפעס אודה לך כשפע', אמר לו תתנ את הציק למול עיניו המשתאות. העני הנרגש פתח כהודאה נלככת ומרגשת, אך מיד כסי מה פנה וכיקש: אפשר אול, לקכל עוד שכוונת אלפים שקלים. הרי כל כר דעת מכין שאי כאן טיפת אנ שי ת או יטאקט'. רק עכשיו קיבלת סכום מכ כד, על,ך לה דת ולשתוק. איך אתה מעז לבקש כבר ע ד . לכאורה אותו יהודי המתפלל ושוזר בתוך ברכתמודים או בנשמת והלל, בקשה דומה לו. אכן כשמדובר בהודאה כלפי נדיב רחב-לב, נכונה התביעה, אך הודאה לקב"ה שונה בתכלית דומהלמי של"ע נפל מגג כניין רב קומות, ותוך כדי נפילתו הטראגית הו!! ייט אדם את ידיו ך חל ן מסורג ותפס בו בכות, ונשאר ך בהמתנה לכוחות ההצלה שיסייעו לו להכניסו לבית פניכוה. הנופל לא יאמר לו: אני מאוד מודה לך שתפסת א תי, אבל לא נעים לי ממך. אל תטרח. אם אני כבד לך, תשתרר ... אדרבה, הוא יזעק לו יתודה שתפסת אותי, אבל תמשיר להחזיק בי, אל תרפה, הנה כבר מגיעים צו תי הכינוי וההצלה עם הסולמות ויעזרו לך. גם אם קשה לך, אנא ממך תמשיר להתאמץ להחזיק כי באשר חיי תלויים מנגד

נתתי לך כור וזה לא נתן לך אלא קומץ ואתה מחזיק לו טובה. אמר ליה את מחלקי נתת לי, אבל זה נותן לי משלו, לפיכך אני מחזיק לו טובה. כך לפי שהיו אמהות סבורות שזו מעמדת שלשה וזו מעמדת שלשה, וכיון שילדה לאה בן רביעי, אמרה: הפעם אודה את ה". דהיה שרק אחרי שנולד לה בן רביעי היא הבינה שגם השלושה שנולדו היו בחסד ה'. עכת"ד

עוד יש לדייק בפס ק "הפעם אודה את הי ותעמד מלדת" שלמרות שקודם מובא כרעף לידת ארכעת כניה, כאן מתואר כי מיד לאחר שהודתה, עצרה ה' מללדת עוד, ומונחת בזה תביעה על ה דאתה זו שלכן מנעה הי מללדת, ש להבין מדוע נענשה כ , נהלא עשתה את הנדרש ממנה להוד ת להי יתברך, עדהריה דתה כערה שלא היה מי שהודה כמוה ק דם

ע ד מבריאת העולם כנ"ל, ויש לבא על פי המשנה כברכות (ט") כה מתוארת ההודאה המושלמת: לעולם יהא אדם מודה על העבר כפי כחו, צועק לעתיד לבא, נראה כי אמנם כולבד הה דאה על העבר הטוכ שבא לאדם, חוכה להסמיך לה מיד אף צעקה על העתיד לבא, ולפי"ז נראה כי התביעה על לאה היתה שאמנם ה דתה כצרה נפלאה ולא היה מי שה דה כמוה מאז כריאת העולם, אך נענשה מחמת שלא המשיכה וכיקשה על העתיד לבא שתפקד בבנים נוספים, לכן נעצרה מלדת, כי גם נית להבין , תר את ימודים' - הכרכה היחידה המוקדשת לה דאה כתפילת לחש מת ך שמונה עשרה הבוכות העמוסות בבקשות; גם נתוכה כוללים כקשה "הטוב כי לא כלו רחמי , נהמררחם כי לא תמו חסדיך מעולם קווינו לך", כל מר, אנחנו ממשיכים מקווים

השמחה היא שלו בעצמו, וכן להיפך ח"ו כשיש ליהודי צער ועגמת נפש, הרי הוא מרגיש צערו ממש כצערו שלו. והמדרגה הראשונה גדולה מהשניה, כי בנקל יותר להצטער בצער זולתו מלשמוח בשמחתו.

אליעזר עבד אברהם היה השליח להביא שידוך ליצחק, והיה מחזר שיזכה הוא לקחת אותו עבור בתו, ובכל דרכו הוא חושב אולי בכל זאת אזכה לכך, ואף שאמר לו אאע"ה בתחילה 'אין ארור מתדבק בברוך', הרי כבר נאמר לו 'בא ברוך השם' שיצא מכלל ארור לברוך, אולי בכל זאת לא יצליח השידוך של רבקה עם יצחק, ושמא כן אצליח לקחת את יצחק לחתן.

אך ברגע שהסכימו משפחת רבקה לשידוך עם יצחק, התנפצו לו כל חלומותיו, ואעפ"כ וישתחו ארצה להשם, היה שמח בשמחת השידוך של יצחק ורבקה בשמחה שלימה, מכאן שמודים על בשורה טובה. לא בשורה טובה שזכה האדם לבני, חיי, ומזוני, לזה לא צריך ראייה שחייבים אנו להודות להשי"ת על כל חסד וחסד שמטיב עמנו. למה לי קרא, סברא היא.

אך כשישועת חברו היא על חשבוננו, שהוא ביקש לקחת השידוך הזה לבתו, ושומע שהחבר שלו לקחת את החתן הזה, שהוא כבר חושב עליו הרבה זמן... אז לשמוח, ולהודות לה, ולהשתחות לה' בשבח והודאה. זהו מדרגת אליעזר עבד אברהם, וישתחו ארצה להשם, וכמו שביאר בעל התניא שההשתחויה ארצה בפישוט ידיים ורגליים הוא ביטול ישותו לגמרי. מי יודע כמה שנים הוא כבר 'חולם' על השידוך של יצחק, והנה שומע 'בשורה טובה' שנשדך יצחק עם

... עצם בקשתו ל הר.משך מבטאת ת הכרת תורתו, שהרי אם לא יתחבן על המשך הצלתו משמע שהוא לא מבין כלל את גודל הטובה שבעשתה עמו. ממילא עד כמה שאפשר לומר במעלת האימהות הקדושות נראה שהיתה תכיעה על לאה שרק הודתה ולא בקשה הלאה, וכביכ ל מונח בהודאה שכזו אמירה מעין זו: אני מודה על העבר, אי מכאן והלאה כבר אסתדר בכ חות עצמי שהרי לא בקשתי על העתיד שאפקד בעוד ילדים. כין שכן אמר לה הקב"ה כביכ ל טוב תסדרי בכוח תיך, ולא פקדה ע ד עד שנאמר בה "תעכווד מלדת".

ויש להוסיף מש"כ הרב מנשה ריזמן שליט"א ויהי כאשר שמע עבד אברהם את דבריהם וישתחו ארצה לה' (כד, נב). וברשי' וישתחו ארצה - מכאן שמודים על בשורה טובה..

ובשפתי חכמים כתב בשם מנחת יעקב הרי כאן אינו המקור הראשון שיש להודות על בשורה טובה, כי כששמע אברהם אבינו את הבשורה על לידת יצחק הודה על הבשורה הטובה, וכן שרה הודתה על לידת יצחק. מהו הלשון 'מכאן שמודים'? ועוד 'למה לי קרא, סברא היא', מה ההוא אמינא שלא יודה האדם השי"ת על החסדים שהוא מטיב עמו, והרי כתב החובות הלבבות שזהו מילתא דמסתברא וכל שכל אנושי מבין שכל מי שהטיב עמך צריך לתת לשבח ולהודות לו, כ"ש שיש להודות להלל ולשבח להשי"ת על כל החסד אשר גמלנו?

וכתב בספה"ק 'קרבן לדוד' פרשת חיי שרה, שבאמת כאן הוא המקור הראשון שמודים על בשורה טובה, כי מי שיש לו אהבת ישראל, הרי הוא שמח בשמחותיהם של ישראל כאילו

העגלון כמה טרחתי ועשיתי הכל כדי שיהא לכם הנסיעה במנוחה ככל האפשר ואמר הגאון להרבנית בבקשה קטנה של מטבעות הפסיד את כל מה שהיה נראה כגדלות בערך כבוד התורה וכיון למה שאמר הספורנו על הפסוק והאיש משתאה לה.

ומי שמשתחוה לאבק רגליו וחושב שהשתדלותו היא תביא לו ישועתו רואה כמה מפסיד

בזה ומי שבוטח בד' זוכה לישועה אמיתית בזה ובבא.

בענין ההודאה על היסורים שמביא את כל ההצלחה

כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל ובפרשיות אלו אנו למדין איך בנו שתיהם

את בית ישראל ויש ללמוד איך כל אחד יכול לבנות את ביתו שלו ואת בנינו הרוחני שלו.

ברש"י בראשית פרק כט הפעם אודה שנטלתי יותר מחלקי, מעתה יש לי להודות, עכ"ל,

וצריך ביאור וכי עד עתה אינה צריכה להודות.

ואיתא בברכות דף ז עמוד ב ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו לא היה אדם שהודה להקדוש ברוך הוא עד שבאתה לאה והודתו שנאמר הפעם אודה את ה' ע"כ, וצריך ביאור והרי אדם הראשון הודה שאמר טוב להודות לד' ונח הודה ואליעזר הודה על בשורה טובה ומה ההודאה של לאה המיוחדת שהודתה שלא קדמה אחר.

רבקה, שוכח לגמרי את רצונותיו העצמיים, ומודה ומשתחוה לה' בביטול ישותו, כאילו אינו מציאות כלל. מכאן שמודים על בשורה טובה'. אין לנו מקור אחר בתורה על הודאה כזו. (יום א' חיי שרה תש"פ) עכ"ד.

ומאיך רבקה שטרחה הרבה בעשיית חסד עם אליעזר וגמליו אם היתה מבקשת משהו היתה מאבדת את כל עתידה הרוחני כמבואר בספורנו על הפסוק והאיש משתאה לה מחריש לדעת ההצליח ה' דרכו אם לא, וצ"ב לאחר שראה כל ההשגחה שזימן לו הקב"ה נערה שתאמר שמה וגם גמליך אשקה ועושה הכל בזריזות נפלאה מה היה ספיקו שעדיין לא ידע אם הצליח ד' דרכו אם לא, ובספורנו שם פירש וז"ל ההצליח ה' דרכו, אם יהיה על צד הטוב והחסד הגמור, אם לא, ושיהיה כל זה לתקות איזה שכן, עכ"ל.

וכן פירש במלבי"ם שם וז"ל והאיש משתאה לה. שעדיין עלה בלבו שיוכל להיות שהיא עושה זאת בעבור שתבקש ממנו מתן או אגורת כסף עבור טרחה, ובזה אין ראייה מזה שהיא נדיבה ובעלת חסד, שבהפך יהיה זה אות שהיא שפלה ובזויה, ולכן החריש לדעת ההצליח ה' דרכו, שזה יראה בסוף מעשיה.

ושמעתי שהגאון בעל האמרי בינה כשעלה לארץ ישראל לקחו בעל עגלה מיפו לירושלים וכל הדרך טרח מאוד סביבו ודאג לו ולרבנית שיהא להם כל צרכיהם בכבוד ואמר האמרי בינה לרבנית תראי כמה גדול כבוד התורה בעיני העגלונים של ירושלים שכ"כ טרח למענם, וכשבאו לירושלים נתן לו האמרי בינה את התשלום כמו שסיכם עמו עבור הנסיעה וביקש ממנו העגלון שיוסיף לו עוד סכום כסף ושאלו למה להוסיף לו על מה שסיכם ואמר לו

על הצער שמקודם דבו לא ישמח כלל. אבל השירה שאמרו משה וישראל אז לא היה עיקר שמחתם על זה שניצולו מיד המצריים רק עיקר שמחתם היה ע"ז שזכו להיותם הכלי חפץ אשר על ידם נתגדל כבודו יתברך ועל ידי הצלתם ממצרים נתפרסם שמו וכמו שאמרו בהתחלת השירה אשירה לה' כי גאה גאה. וא"כ הרי השירה נאמרה גם על השיעבוד הקדום כמו על הגאולה דאלמלא השיעבוד לא היה מקום להגאולה ושמחו בהשיעבוד הקדום כמו בהגאולה של עתה. וזהו שאמר באז חטאתי דמקודם התרעם על כובד השיעבוד ועכשיו אני אומר שירה באז פירושו דאני אומר השירה גם על אז דהיינו על השיעבוד הקדום כמו על הגאולה של עכשיו, וזהו שאה"כ בתהלים (ק"ח) אודך כי עניתני ותהי לי לישועה כי אני נותן לך הודיה על העיניו הקודם דע"ז באה לי הישועה ונתקדש שמך ברבים על ידי ועל שניהם כאחד אני מודה לך ושניהם כאחד טובים, עכ"ל, ומבואר דהעיניו והצער הוא ס'בת הגאולה וצריך להודות גם על הייסורים שקדמו לישועה.

והנה בשפת אמת בראשית לחנוכה כתב וז"ל ויראה לפרש כי לשון הודאה הוא על מה שהי נראה לא טוב והאדם מודה שהוא טוב וחסד [שהרי גם על וידי חטא נקי הודאה]. והנה כי אודה ה' בכל לבב פי' בשני יצריך א"כ נראה כי הודיה הוא אחר התיקון שהאדם גבר על היצה"ר ולא נדבק בעוה"ז אף שהי' לו כמה נסיונות. ואז מודה גם על הנסיון שהיה צר לו אז מודה עתה. כענין אודך כי עניתני שרואה למפרע שזה הי' חסד עליון. אבל הלל הוא מי שמופרש מעוה"ז. ומשבח ע"י שרואה גבורת ה' ונפלאותיו [וזה ענין יהודה ויוסף כמובן] ומודים מכלל דפליגי. שמה שהי' נראה שאינו

עוד יש לעיין במה שאמר הכתוב ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחותה וגו' וברש"י שקנאה במעשיה הטובים, וצ"ב והרי אם יש ללאה מעשים טובים מיוחדים שמחמתם זכתה לבנים הרי יכולה לעשות כמעשיה ולזכות לבנים והרי רחל אמנו אין דבר העומד בפניה מלעשותה אם הוא רצונו יתברך.

עוד צריך ביאור שרק אחר שילדה לאה את יהודה נאמר ותקנא רחל באחותה ונראה שקודם לכן אע"פ שילדה שלשה בנים לא קנאה באחותה וצריך ביאור למה לא קנאה באחותה קודם לכן.

ובחזקוני כתב שכשראתה שנטלה יותר מחלקה אז קנאה בה אבל קשה למה קנאה בה רק

במה שנטלה יותר מחלקה ולמה לא קנאה בה כדי שתטול היא את חלקה שלה.

ונראה בזה דהנה בבית הלוי שמות באז ישיר משה, כתב וז"ל איתא במדרש (שמו"ר כג ג) אמר משה באז חטאתי שאמרתי (שמות ה) ומאז באתי לדבר אל פרעה הרע לעם הזה באז אני אומר שירה. ולהסביר קצת הכוונה בזה המאמר דמה תיקון הוא זה דהשירה נאמרה באותו תיבה לשון שאמר מקודם. רק הענין דהנה מי שהוא בצער חלילה והקב"ה עוזרו ומצילו ונותן להקב"ה שבח והודיה על הטובה שעשה לו, יש בזה שני אופנים וחלוקים הם הרבה. אם עיקר שמחתו של האדם ומה שמשבח לשמו יתברך הוא רק עבור טובתו שקיבל והצלתו מהצער הרי לא יוגדל שמחתו יותר מאלו לא היה לו צער מקודם ועיקר שמחתו הוא רק על ההצלה ולא

הענבים ותסס ארבעים יום ולא היה ראוי כלל לשתיה ואח"כ יוצא היין המשובח, ונמצא דהקלקול הוא סיבת השבח של היין, ולכן לוקחים כוס יין וע"ז מודים ומברכים להקב"ה על הישועה ועל הצרה שקדמה להישועה.

ואמרו חז"ל בברכות דף ל"ד עמוד ב מאי עין לא ראתה אמר רבי יהושע בן לוי זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית, וכוונת חז"ל המשומר בענביו שלעתיד לבוא יתן הקב"ה יין מיד כשיסחטו הענבים דהיינו שיעשה מיד יין ולא נצטרך להתייטר כדי לקבל היין, שכל הנסיונות והקשיים שהאדם צריך לעבור כדי להגיע אל הטוב הוא בעולם המעשה אבל לעתיד לבוא העונג יבוא מיד בלא המתנה.

וזה מה שאמרה לאה הפעם אודה את ד' שכשזכתה יותר מחלקה הבינה שזכתה לכך בסיבת כל שנות הייסורים שנתייסרה ונצטערה, וגם כל אותם התפלות שהתפללה אל ד' שיצילנה מפול בחלקו של עשו, ועכשיו הודתה על כל הצער והעוני שהיה לה, וכל זה הבינה כשזכתה ביתר מחלקה שזהו בסיבת אותו צער ותפלה, והרי אז זכתה למלכות בית ישראל שהוא מלכות בית דוד ושלמה המלך ומלך המשיח שהוא כל העתיד של כל בית ישראל, וכל זה בסיבת ועיני לאה רכות, ולכן אמרו בגמ' שלא היה מי שהודה להקב"ה על הצער והעינוי שקדם לצרה, עד שבאת לאה ואמרה הפעם אודה את ד'.

וגם רחל לא זכתה לבנים אלא על ידי שראתה שלא ילדה והיתה מצירה שלא תפול בחלקו של עשו הרשע כמש"כ רש"י על הפסוק ויזכור אלוקים את רחל וז"ל זכר לה שמסרה סימיניה לאחותה, ושהיתה מצירה שלא תעלה בגורלו

חסד ועתה נתברר. שייך לשון הודאה כנ"ל. וכן בנס דחנוכה שגברו על היונים יש הלל על גוף הנס וההצלה וגם נס הנרות שכל"ז חסד נגלה. והודאה הוא על כל הגלות יון שאחר שגברו והרויחו עייז נתגלה שכל הגלות היי לטובה כדי לדחות בחיי מלכות יון לגמרי להיות תיקון הכולל לדחות די מלכיות לברר כי לה' המלוכה כנ"ל. וזהו הלל והודאה כנ"ל, עכ"ל.

וכ"כ בשפת אמת מסכת שבת דף י"ג עמוד ב שם בגמ' ת"ר כו' שהיו מחבבין את הצרות ברש"י שנגאלין מהן והנס חביב עליהן כו' נראה לפרש מדעשו שמחה כשנגאלו איכא ראי' שמחבבין את הצרות דלכאורה הא יצא שכר הגאולה בהפסידו שנצטערו בשעת הצרה ומדעשו שמחה כשנגאלו ע"כ מוכח שהי' חביב להם שניהם הצרה והגאולה ממנה [ואפשר כן הוא כוונת המהרש"ל ע"ש], עכ"ל.

- ושמעתי לבאר על הפסוק כוס ישועות אשא ובשם ד' אקרא, והרי אמרו בברכות דף נ"א ע"ב לעניין כוס של ברכה, ומגביהו מן הקרקע טפח אמר רב אחא ברבי חנינא מאי קראה כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא.

וברש"י תהלים פרק קטז כוס ישועות אשא כתב וז"ל אביא הנסכים על התודות שנדרתי כמו שאמר לך אזבח זבח תודה ועל אותו הכוס בשמך אקרא על הישועה זו, שכן אין הלוי אומר שירה אלא על היין.

ושמעתי מהרב הגאון ר' דוד רפפורט שליט"א שאמר דיין יוצא מעץ חלש שאינו עומד בעצמו אלא על כלונסאות וגם הוא מעוות מאוד ואינו נראה טוב, וממנו יוצא היין המשובח, ואפשר להוסיף על דבריו שהיין יוצא אחר שסחטו

בנוי ומשוכלל לעתיד לבא, כמד"א (תהלים קמז) כי חזק בריחי שעריך.

ונראה דהאין זה שהוא החורבן יצר בית משוכלל לעתיד לבוא כמו שאמר הכתוב אין זה כי אם בית אלוקים, הבית אלוקים הגיע על ידי האין זה החורבן והחשך והוא מה שאמרו שהחשך סיבת האורה.

והנה כל מה שזוכה האדם לעשות שלא כהרגלו וטבעו זוכה שהקב"ה יתן לו יותר מחלקו ואין להאדם להתיימשך לעולם שהרי לאה לא היתה ראויה ליעקב ועל ידי התפלות והצער שהיה לה זכתה להעמיד רוב בית ישראל הכהנים הלוויים ומלכות בית דוד ומלך המשיח.

והוא הדין כל אחד יכול לזכות ליותר מחלקו המיועד לו אבל הכל תלוי בתפלה ובמסירות נפשו להדבר.

הוראה מש"כ החזון איש באגרות חלק א' קנ"ג בהיותי שבור ורצוף כל הימים נוסף לכאבי הגוף ושבירתו כל הימים העונג היחידי לי הוא עשות רצון קוני ואין לי צער יותר מכשולון בעוון, ע"כ, והנה כל מה שזכה הוא על ידי שבירת הגוף וכאביו כל הימים ולכן נטל יותר מחלקו.

וכן מצאנו אצל כל מי שזכה יותר מחלקו שהיה על ידי עמל ויגיעה ולפי רוב העמל ושבירת הגוף זכו ליותר מחלקם.

וידוע מהגר"י הוטנר זצ"ל כשהספיד את הגר"א קוטלר זצ"ל סיפר איך שאמר להגר"א זצ"ל שהמהרי"ל דיסקין זצ"ל אמר לאחר שהציעו שידוך לבתו עם בחור מתמיד גדול והתברר לו שאינו מוכשר כ"כ ונסתפק אם לעשות את השידוך, ואמר לו המהרי"ל דיסקין

של עשו שמא יגרשנה יעקב לפי שאין לה בנים, ואף עשו הרשע כך עלה בלבו כששמע שאין לה בנים. הוא שייסד הפייט (קרובות דר"ה שחרית) האדמו"ן כבט שלא חלה, צבה לקחתה לו ונתבהלה, עכ"ל, ומבואר דסיבת הדבר שזכתה לבנים הוא משום שעל ידי שלא היו לה בנים יכלה לזכות למעשים טובים שזכתה להם לאה, שנצטערה שלא תפול בחלקו של עשו וגם התפללה על הדבר.

ואפשר שזהו כוונת הכתוב ותאמר רחל דני אלוקים ותקרא שמו דן וברש"י דני וחייבני וזיכני, ולכאורה צריך ביאור דהיה לה לקרוא שמו זכות או זכה שהרי מה שדני הוא שלא נתן לה בן שהרי כתב חייבני וזיכני והיה לה לקרוא זכות או זכה על מה שנתן לה בן ולמה קראה שמו דן, ונראה שהכירה שלא זכתה לך אלא משום שדנה הקב"ה ולא נתן לה בנים ונצטערה והתפללה ועל ידי כן זכתה לבנים ולכן קראה שמו דן לזכור סיבת הדב שזכתה עבורו לבנים וכן מה שקראה שמו נפתלי פירש רש"י וז"ל נפתולי אלהים מנחם בן סרוק פירשו במחברת (במדבר יט טו) צמיד פתיל, חבורים, מאת המקום נתחברתי עם אחותי לזכות לבנים. ואני מפרשו לשון (דברים לב ה) עקש ופתלתול, נתעקשתי והפצרתי פצירות ונפתולים הרבה למקום להיות שוה לאחותי, עכ"ל, ומבואר דהיתה צריכה להיות שוה לאחותה בתפלה כדי לזכות לבנים.

והנה אמרו בבראשית רבה פרשת ויצא פרשה סט ד"א מלמד שהראה הקדוש ברוך הוא ליעקב בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה זה בנוי, המד"א (תהלים סח) נורא אלהים ממקדשיך, ואין זה, הרי חרב כמד"א (איכה ה) על זה היה דוה לבנו על אלה חשכו עינינו, כי אם בית אלהים,

מצוות שמרתי ושלחו להשני, ובצעירותי חשבתי שצריך לשלוח להראשון, שהוא פשוטו של מקרא יותר, אבל אחר התבוננות נראה נכון שכל הסייעתא דשמיא שהיה ליעקב היה ע"י הנסיונות שעמד בהם, וכל הצער והעמל שהיה ליעקב בבית לבן הם הביאוהו להיות בחיר האבות.

וזה מה שיעקב אמר לעשו שאם יבוא עלי לחרוג רק יתעלה על ידי זה שכל מה שלבן

התאנה ליעקב רק היה ליעקב לתועלת ולכן כדאי לו להנמנע מלהלחם עם יעקב.

והנה כל אחד רוצה להגיע לשלימות אבל רוצים לדלג על הדרך להגיע לשלימות וכמו שידוע מאמר העולם שהאדם רוצה להיות רעק"א בלילה אחד וגם לישון טוב באותו לילה, אבל צריך לידע שכל דבר קטן ששובר האדם לכבוד קונו הוא גדול לאין ערוך וזוכה הרבה וברוחניות אין דבר קטן וזה מה שאמר הכתוב ויבז עשו את הבכורה אע"פ שחטא בחטאים רבים גדולים ועצומים באותו יום אבל שורש חטאו הגדול של עשו היה ויבז עשו את הבכורה הוא ביזה קדשי שמים, והוא שרש כל הנפילה ואנחנו צריכים להזהר מלזלזל בדברים קטנים שהרי ברוחניות אין דבר קטן וכל משהו שמתחזקים בו יכול להביא האדם להשלימות.

ההכנעה היא הסימן והאפשרות לחיים וההיפך הוא סימן טריפות

ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו, ראיתי דבר נחמד בספר קהלת יצחק דהנה בבכורות דף נ"ח ע"ב דרשו חכמינו ז"ל לגבי מעשר בהמה כל אשר יעבור תחת פרט לטריפה שאינה עוברת ע"כ.

זצ"ל שמה שאמרו חז"ל כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר הוא גם עוני בכשרונות חלושים וזוכה לעושר גדול להתברך בגדלות בתורה אין סוף, וכששמע הגר"א קוטלר דבר זה זלגו עיניו דמעות ואמר שלא זכה לעוני זה כדי שיתברך בעושר זה מחמתו.

ואע"פ שהיה לו עושר גדול בדעת, וכידוע הסיפור שבישיבת סלבודקא היה נהוג שמי שיש לו שאלה דופק על הבימה ושואל את שאלתו וכולם דנים בזה ועי"כ רווחא שמעתתא, וכשהגיע הגר"א זצ"ל לסלבודקא התחיל ללמוד ואחר כעשר דק' דפק על הבימה ושאל שאלה חזקה ואחר עוד עשר דק' הקשה עוד קושיא ונתבטל המנהג משום שלא היה אפשר ללמוד מרוב קושיותיו החריפות, מ"מ כיון שלא בא אליו מעוני הרגיש שאינו העוה"ב שלו עד כמה שלא היה מעמלו והוא רצה את העושר שבא מהעוני שקדם לו.

והנה בריש פרשת וישלח כתב רש"י שם ז"ל עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי, ולכאורה קשה מה בא לומר לעשו בזה, והרי אמר לו דברים לרצותו או שיפחד מפניו ומה נתכוון לומר לו בזה.

ושמעתי מהגאון ר' יצחק הוטנר בשבועות תש"מ בשנתו האחרונה, שסיפר שהיה שני

מלמדים בלובלין ובדקו אחריהם לראות איך מלמדים התלמידים, ושמעו איך שניהם מלמדים

את פרשת וישלח, והרש"י הנ"ל עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי, שהאחד לימד שאפי' שעם לבן גרתי מ"מ תרי"ג מצוות שמרתי והשני לימד שבגלל שעם לבן גרתי לכן ותרי"ג

אלא זה חלק מהניסיון של העקידה שהוא ניסיון על כל השלכותיו מה יהיה אם אח"כ יאמרו כולם שהוא רוצח כיו"ב שהיה סתירה לכל מה שפירסם כל חיו.

וז"ל המדרש (ב"ר נו ד) ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי (בראשית כב, ז), בא לו סמא"ל אצל אבינו אברהם אמר ליה סבא סבא אובדת לברך, בן שנתן לך למאה שנה אתה הולך לשחטו, אמר לו על מנת כן. אמר לו ואם מנסה אותך יותר מכן את יכול לעמד, (איוב ד, ב): הנסה דבר אליך תלאה, אמר לו יותר על דין. אמר לו למחר אומר לך שופך דם את חייב ששפכת דמו של בנך, אמר לו, על מנת כן. וכיון שלא הועיל ממנו כלום בא לו אצל יצחק, אמר לו ברא דעלובתא, הולך הוא לשחטך, אמר לו על מנת כן. אמר לו אם כן כל אותן הפרגזיות שעשת אמך לישמעאל שנאיה דביתה ירותא, ואתה אינך מכניס בלברך. כד לא תיעול מילא תיעול פלגא, הדא הוא דכתיב: ויאמר יצחק אל אברהם אביו אבי, למה אבי אבי שתי פעמים, כדי שיתמלא עליו רחמים. (בראשית כב, ז): ויאמר הנה האש והעצים, אמר לו יצף לההוא גברא דיגער ביה, מכל מקום אלהים יראה לו השה בני, ואם לאו אתה השה לעלה בני, (בראשית כב, ח): וילכו שניהם יחדו, זה לעקד וזה לעקד, זה לשחט וזה לשחט.

א. ראשית מן הבחינה הטבעית האנושית אברהם הקריב את אהבת האב לבנו, לבן היחיד שילדה לו שרה, ואף ד' זוכר לו זאת: ולא חשכת את בנך את יחידך ממני (בראשית כ"ב י"ב).

ב. הקב"ה אמר 'ביצחק יקרא לך זרע' ואם ישחט יצחק. זרעו ממני? והיכן ההבטחה?

וברש"י שם פירש טריפה אינה עוברת כגון שנשברו רגליה מן הארכובה ולמעלה ולא מצי למיזל.

ובתוספות חולין דף קל"ו ע"ב בד"ה "פרט לטרפה שאינה עוברת" כתבו ז"ל תימה מן הארכובה ולמטה נמי אינה עוברת, ושם דאין הכי נמי דאין נכנסת לדיר להתעשר ודוחק, עכ"ל.

למה לא נמנה הנסיון של מיתת שרה כחלק מעשרה נסיונות

כתוב ברע"ב באבות (פ"ה מ"ג) 'עשרה נסיונות התנסה אברהם אבינו. אחד, אור כשדים, שהשליכו נמרוד לכבשן האש. שני, לך מארצך. שלישי, ויהי רעב. רביעי, ותקח האשה בית פרעה. חמישי, מלחמת המלכים. ששי, מעמד בין הבתרים, שהראהו שעבוד מלכיות. שביעי, המילה. שמיני, וישלח אבימלך ויקח את שרה. תשיעי, גרש האמה הזאת ואת בנה. עשירי, העקדה.'

כתוב במדרש (תנחומא וירא כג) 'באותה שעה הלך השטן אצל שרה ונדמה לה כדמות יצחק. כיון שראתה אותו אמרה לו: בני, מה עשה לך אביך? אמר לה: נטלני אבי והעלני הרים והורידני בקעות והעלני לראש הר אחד ובנו מזבח וסדר המערכה והעריך את העצים ועקד אותי על גבי המזבח ולקח את הסכין לשחטני. ואלולי שאמר לו הקדוש ברוך הוא אל תשלח ידך אל הנער, כבר הייתי נשחט. לא הספיק לגמר את הדבר עד שיצאה נשמתה, הדא הוא דכתיב, ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה. מהיכן בא? מהר המוריה'. צ"ב למה לא נמנה ניסיון זה שמתה אשתו כחלק מהנסיונות שנמנו ברע"ב באבות וכי ניסיון זה הוא קטן מהנסיון שנלקחה שרה לבית פרעה

שהתקוטט עם אנשי דורו על האמונה פי' כי יתכן שציווי זה סותר כל מה שהשכיל עד כה בעבודת ד' ולא יעלה על הדעת שמא אמר הקב"ה רק העלהו ולא להקריבו אין דרכו של הקב"ה החלילה לדבר בלשון שיטעה בו הנביא ואברהם הבין שלשון העלונו לעולה הוא לשון עולה ממש שהוא כליל לד' ומ"מ בתום לבבו לא הרהר כלל אע"פ שהי' חוץ להיקש הסוד שהבין מן הקרבנות כו' ע"ש עוד ור"ל שלפי מה שהבין אברהם אבינו כאן הי' ציווי העקידה סתירה לכל ידיעותיו והשכלתו באמונה ובעבודת השי"ת ומ"מ לא הרהר כלל והלך לקיים ציווי ית"ש

והנה הרמב"ם בריש הל' עבודת כוכבים מבאר איך שאברהם אבינו התחיל לשוטט בדעתו, והוא קטן, והי' חושב ביום ובלילה להודע מי הוא מנהיג העולם ולא הי' לו מלמד ולא מודיע דבר עד שהשיג דרך האמת מתבוננתו הנכונה וידע שהשם אחד הבורא המנהיג ואין זולתו וידע שכל העולם עובדי ע"ז טועים הם כיון שהכיר וידע את בוראו התחיל להשיב תשובות על אנשי אור כשדים ולערוך דין עמהם ולזמר שאין דרכם דרך האמת ושאין ראוי לעבוד אלא לד' אחד ית"ש וראוי לשבר ולאבד כל הצלמים והצורות וכו' וגבר עליהם בראיותיו וכו' ע"ש. וכ"כ החסיד יעב"ץ ז"ל בפ"י אבות (פ"ה כ"א) אברהם אבינו הי' חולק עם כל באי עולם ומנצחם. ע"כ. וברור הוא שהי' אברהם אבינו בעל תבונה נכונה ודעת צלולה וסברה ישרה מאין כמוהו בדורי דורות וא"כ יש להבין בכל נסיונותיו אשר רבו בהם מצבים או ציוויים שהיו נראים כסותרים או מכחישים ח"ו להבטחותיו ית"ש שקדמו להם איזו מחשבה יסודית נתנה לו את העוז והתעצמות שלא להרהר כלל אחר מדותיו ית"ש כי הלא מבואר בפ"י הגר"א

ג. ועוד הקרבת יצחק תסתור את כל עבודתו של אברהם במאה ושלושים ושבע שנות חייו. כל ימי חייו פרסם אברהם את שם ד' בעולם וקרב אנשים לעבודתו, הוא גינה את כל עבודות האלילים ואת התועבות שהיו נהוגות בפולחן, קרבנות אדם, הקרבת ילדים. אם הוא עצמו יקריב את בנו כקרבתו הרי יאבד במחי יד את כל מה שהשיג במפעל חייו. אך יותר מכל, הכביד עליו העיוות המוסרי. מעשה כזה היה מנוגד לכל ידיעתו את ד' הרחום והחונן והצודק, אשר כל דרכיו משפט, אברהם ידע בכל הוויותו שהקב"ה דורש ממנו לעשות מעשה אשר לא יעשה. ובכל זאת כאשר ציווהו הוא השתיק את כל הקולות שזעקו בקרבו ומילא את הצו ללא שאלות.

דברי החתם סופר זצ"ל שו"ת או"ח סי' ר"ח בענין עקידת יצחק וז"ל יש להאריך ולהסביר הנסיון הגדול הלז הנה אע"ה וגם יצחק בנו חכמים גדולים היו כו' וכן יעקב כו' והנה האנשים האלה השכילו ענין וסוד הקרבנות שהיו בונין מזבחות והקריבו קרבנות וידעו עד היכן הדבר מגיע ומה שאפשר להשכיל בו כי אע"פ שנתן הרמב"ם במורה טעמים להשקיט לב ההדיוטים מ"מ בסוף הלכות מעילה כתב שהוא חק וסוד שלא נגלה לנו ומ"מ האבות שבנו מזבחות ידעו וכמ"ש רמב"ן פ' ויקרא והם ידעו והשכילו שאי אפשר בשום אופן בעולם כלל שירצה הי"ת בקרבן האדם שאילו לא השכילו כן כבר הי' אברהם מקריב ישמעאל בנו או אפילו יצחק אלא שזה אי אפשר בשום אופן בעולם והנה כשאמר לו הקב"ה קח נא את בנך את יחיך והעלהו לי לעולה א"כ על כרחך יאמר שטעה בהשכלתו פי' במה שהשכיל שא"א שירצה השי"ת בקרבן האדם ומכיון שטעה אפשר הי' הכל טעות במה

דורש ויקרא אברהם שם המקום ההוא ד' יראה פי' ד' יראה ללבב וע"כ ראה שלא חשבתי ולא הרהרתי בלבי כלל אחרי דבר ד' בזה אע"פ שהי' לי מה להקשות ובפי' הגר"א ז"ל למשלי כ' י"ב מפרש מ"ש באבות רפ"א דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבין עין רואה מחשבה ואוזן שומעת דיבור וכל מעשיך כו' מעשה ודוק

ליל שימורים עמ' לב]

ד. אם ישחט יצחק תתקיים הנבואה בישמעאל ועל ישמעאל כבר נאמר, עם הדומה לחמור שאין להם יחוס כלל וכבהמות נדמו, ואע"פ כן חזר ע"ז אברהם לפני העקידה כדי לחזק את ההלכה שאין בישמעאל דין של בנים ואמר להם שבו לכם פה עם החמור ודרשו חז"ל שאמר, עם הדומה לחמור. (בית הלוי)

ה. ליציני הדור היו אומרים מאבימלך נתעברה שרה וא"כ אם ילך וישחוט אותו תהיה להם הצדקה לסברתם באומרם, דאילו היה בנו לא היה שוחטו באכזריות אלא ודאי שהוא בנו של אבימלך, ורצה להיפטר ממנו וזה פירוש של משא ומתן בין יצחק לאביו - דכשראה יצחק שהוא יהיה הקרבן אמר אבי אבי כלומר אתה הוא אבי וא"כ לפי"ז אם תקריבני יאמרו שאיך אבי ענהו אברהם בני אתה בני ודאי הנני בני ועל קושייתך היא עצמה התירוץ דזה גופא שהקב"ה בחר בך לעולה זה מוכיח שאין בך פסול, דאם היית בנו של אבימלך, וא"כ באיסור נתהוית ואתה פסול לקרבן לעולה בני בגלל שהינך בני הטהור לכך נבחרת להיות עולה.

ועוד נראה לבאר ששיקר הנסיון היה כיש סתירה בדברי ה' שפעם אומר לו כך ופעם

למשלי י"ס כ' שנפש האדם תגעל ותקוץ לעשות רבר שדעתו מורהו להיפוך וק"ו אברהם אבינו בעל סברה ישרה ודעת נכונה מאין כמוהו שנתנסה בסתירות כאלו שאין הדעת סובלתן אפילו דעתן של קטני הדעת איך עמד בזהבהצטיינות אין לשער כי תורה היא וללמוד ממנו אנו רוצים כדי לזכות להיות מתלמידיו של אברהם אבינו (ליל שימורים עמ' לד)

וכך נאמר במדרש בר"ר נו' טו' אמר לפניו רבון העולם בשעה שאמרת לי קח נא את בנך את יחידך היה לי מה להשיב לך. אתמול אמרת בי ביצחק וגו' ועכשו קח נא את בנך וגו' וח"ו לא עשיתי בן אלא כבשתי רחמי לעשות רצונך.

וכן נמצא בפסיקתא רבתי (פ' מ) שאברהם יכול היה למחות אך כבש את רגשותיו מפני רצון ד' א"ל רבש"ע גלוי היה לפניך שהיה לי מה להשיבך כשאמרת לי לקרב את יצחק, אילו השבתי אותך לא היה לך להשיבני, שהייתי אומר אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע וכו', ולא השבתי אותך אלא עשיתי עצמי כאלם וכחרש ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו.

[אברהם אבינו אפי' במחשבה לא כעס

וכתב שם בחידושי הרד"ל ז"ל, כבשתי רחמי ועשיתי כו', בירושלמי (תענית פ"ב ה"ד) הגירסא כבשתי יצרי, והיינו שכבש מחשבתו מלהרהר בלבבו אחר דבר ד' בזה, וז"ש ד' יראה כד"א (שמואל א' ט"ו) ויאמר ד' אל שמואל אל תבט אל מראהו ואל גבוה קומתו של אליאב אחי דוד כי מאסתיהו לפי שכעסן הי' כי לא אשר יראה לאדם כי האדם יראה לעינים וד' יראה ללבב ע"כ ור"ל שר' יוחנן

ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו אל מערת שדה המכפלה על פני ממרא הוא חברון בארץ כנען (כג,יט)

אומרים חז"ל (ילקוט שמעוני בראשית רמז קב) 'ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו, הדא הוא דכתיב (משלי כא, כא) "רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד". "רודף צדקה" זה אברהם, שנאמר "ושמרו דרך ה' לעשות צדקה". "וחסד", שגמל חסד לשרה. "ימצא חיים", שנאמר (להלן כה, ז) "ושני חיי אברהם" "צדקה וכבוד", אמר לו הקדוש ברוך הוא, אני אמנתי גמילות חסדים, תפסת אמנותי בא ולבש לבושי שנאמר ואברהם זקן בא בימים'.

וצ"ב מה המיוחד במעשה חסד הזה, הרי אברהם אבינו היה מלא עם מעשה חסד, והכניס אורחים כחום היום, וכו' ולמה שם לא נאמר שהקב"ה אמר לו תפסת אומנותי, וכן נאמר על המעשה חסד שעשה עם המלאכים, שהיה חסד גדול מאד, עד שכל מה שעשה עם המלאכים בזכות זה זכו עם ישראל במדבר להרבה דברים, שחז"ל אומרים (בבא מציעא פ"ו ע"ב) אמר רב יהודה אמר רב כל מה שעשה אברהם למלאכי השרת בעצמו עשה לבניו בעצמו וכל שעשה אברהם ע"י שליח עשה הקב"ה לבניו ע"י שליח. ומפני שעשאה במסירות נפש שהיה זקן בן תשעים ותשע, וביום השלישי למילתו, בהתאם לקנה המידה שלנו ודאי שלא היה צריך אף להביט על האורחים, על אחת כמה וכמה שפטור היה מלחפש אורחים, לא כך נהג אברהם כאשר ראה את אורחיו רץ לקראתם וקיבלם באהבה רבה ובזריזות גדולה, אע"פ שהיום השלישי למילה הוא יום של סבל ומכאובים, כמו שמצינו אצל בני שכם ביום השלישי בהיותם

אומר לו כך שאז אברהם אינו יודע אם יש שחר על מה הוא עובד את ה' או שאין כלום.

ועוד יש לבאר עפ"י מש"כ החת"ס (וירא) עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה, פי' יראה שאחר האהבה כי אעפ"י שאברהם עובד מאהבה אפשר שהי' תלוי' בדבר, הקב"ה אוהב אותו ומילא כל משאלותיו לטובה גם הוא אוהב ה' כמ"ש השטן החנם ירא אלקים אמנם אי אהבה תלוי' בדבר א"כ בטל דבר בטילה אהבה וכיון שראינו אחר שא"ל הקב"ה שכרך הרבה מאוד הי' הכל כאפס ואין, ואמר מה תתן לי ולי לא נתתי זרע נמצא זה הזרע הי' כל מגמתו ובו כל שכרו וטובתו ואם מצווה לשחטו הרי בטל דבר ובטילה אהבה ואפ"ה לא חשכו אברהם ממנו ש"מ אין אהבתו תלוי' אלא מחמת יראה עילאה עתה ידעתי כי ירא אלקי' אתה ולא תלוי בדבר, ע"כ לעומת זה ברך אברכך וארבה את זרעך ככוכבי השמים בזמן בתי מקדשות וכחול הים בזמן הגלות, וירש זרעך את שער אויביו בבית שלישי שעתיד לבא בב"א, והנה אחר שהיו ככוכבים ושב לחול הים ש"מ שחטאו ועברו על ברית הי"ת ואפ"ה אהבתו כמשחז"ל בנים מריעים ואפ"ה בני' אתם, והיינו אהבת ה' אותנו תלוי' בדבר מדה כנגד מדה :

ומבואר שיעיקר הנסיון היה מה שאבהרם אבינו עבד את ה' בשמחה ולמרות שנראה שה' לא ממלא את משאלותיו

למה מכל החסד שעשה אברהם אבינו לא נקרא שתפס אומנותו של ה' אלא על שקבר את אשתו

לו מזה שום טובת הנאה ולכן דווקא על זה זכה אברהם אבינו לכל הדרגות הללו.

הלימוד מזה למעשה. עיקר החסד הוא למי שהאדם יותר קרוב אליו כילדיו וכיו"ב. ועיקר החסד הוא כשיניו מצפה לקבלת תמורה

השמחה בהתמודדויות

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה (כג, א). שני חיי שרה - כולן שווים לטובה (רש"י).

וכתב הרב אליהו דיסקין שליט"א (נחל אליהו) לך לך תש"פ) היה קשה לרש"י שלכאורה זה יתור לשון, מדוע התורה חוזרת ואומרת שני חיי שרה? ולכך אומר רש"י: כולם שווים לטובה. והרמב"ן פירש שמייתור הלשון "שני חיי שרה" לומדים שהיו כולם שווים בלא חטא. אבל מדברי רש"י מבואר שלא למד כן, שהוא פירש שלמדו שהיתה בלא חטא ממה שנאמר שנה בכל כלל וכלל, "מאה שנה ועשרים שנה", ואם כן מה הפירוש שהיו כולם שווים לטובה? שהיו לה חיים טובים! וצריך להבין מה הפשט, זה נקרא חיים טובים? הרי עד גיל תשעים היא היתה עקרה, ואחר כך היתה לה עגמת נפש מהגר "ותקל גבירתה בעיניה" ואחר כך ראתה את ישמעאל בן הגר מצחק - רוצה להרוג את יצחק, רוצה לקלקל אותו, ועל זה אפשר לומר כולם שווים לטובה? כך נראים חיים טובים?

רבתי, שמעתי מר' דן סגל בשם החזון איש יסוד גדול, החזון איש שבימים אלו היה ההילולא שלו אמר לאחינית שלו אשתו של ר' שמע"ל גריינמן ע"ה: כמה יסורים יבואו לאדם זה גזירה מהשמים, אבל איך הוא יקבל את היסורים זה בבחירה שלו לפי מידת האמונה והביטחון שלו! וזה יסוד גדול שצריך לשנן

כואבים. לא נרתע אברהם מלעסוק בעצמו במצוה ולא כיבד את שאר בני ביתו בטיפול באורחים.

עיקר החסד הוא מה שהאדם עושה עם מי שקרוב לו

אלא מבאר ר' מאיר חדש זצ"ל (הו"ד בספר המשגיח עמ' 413) 'הוא היה אומר אברהם אבינו נחשב במדרש כגומל חסדים על שום שקבר את אשתו. מפליא הדבר הרי האדם הפשוט ביותר קובר את אשתו?

אלא ללמדנו: העולם חושב שחסד גדול הוא פעולה גדולה שאתה עושה לאדם רחוק. אך לא כך הדבר חז"ל למדונו עניי עירך קודמים. ככל שהחסד הוא פשוט ויסודי יותר ונעשה לאדם קרוב יותר - כך הוא חסד יותר. ע"כ חסד גדול ביותר הוא החסד שאדם עושה עם רעהו, או עם אשתו.

עשית חסד עם המתים היא חסד של אמת

ועוד יש לומר שחסד שעושים עם המתים הוא חסד של אמת, וכל חסד עם כל אדם יכול להיות שמצפה שיתנו לו משהו, משא"כ חסד זה שעושה עם המתים אינו מצפה למאומה.

וכמו שמצינו שאמר יעקב אבינו ליוסף ועשית עמדי חסד של אמת ואמרו במדרש (ב"ר צו ה) 'וכי יש חסד של שקר שהוא אומר חסד ואמת, למה כן, משל הדיוט אומר מית בריה דרחמך טעון, מית רחמך פרוק. אמר לו אם תעשה לי חסד לאחר מיתתי הוא חסד של אמת. אל נא תקברני במצרים'. וזה בדיוק אומנתו של הקב"ה שעושה חסד עם האדם למרות שאין

'מצאוני הרעות והצרות האלה?' אומר הרב שך: 'רעות' זה היסורים עצמם, כל מנת יסורים שנגזרה על האדם היא הרעה עצמה, ו'צרות' זה זה איך שהאדם מקבל את היסורים, 'צרות' זה מלשון "ויאמר דוד אל גד צר לי מאד" דהיינו שצר לו מהרעות, וכך מתרגם אונקלוס צרות – עקן, דהיינו שמעיק לו,

וממילא אדם שרחוק מאמונה כל הרעות שיש לו הם צרות, זה מעיק לו, זה צר לו, ולכן בתחילה "ומצאוהו רעות רבות וצרות", אבל כשהוא מתעורר להתקרב להקב"ה ולחזור לאמונה, והוא מגיע למצב שהוא אומר "על כי אין אלוקי בקרבי מצאוני הרעות האלה" – הוא מגיע להכרה שהכל מהקב"ה, בשעה זו אפילו אם הרעות לא יסתלקו אבל זה כבר לא מכאיב לו, זה כבר לא צרות, כבר לא מעיק לו, ולכן אחרי שמגיעים להכרה שזה עונש מהשמים נשאר רק "מצאוני הרעות האלה".

וכך באמת גם החזון איש וגם הרב שך היו להם חיים מאד קשים, חיים מאד קשים, החזון איש היה חשוך בנים, היה ידוע חולי כל חייו, ועוד בעיות קשות מאד שהיו לו, וכך הוא כותב באחד מכתביו: אין לי ממנעמי החיים שום דבר, ואף על פי כן כשנכנסו לחזון איש היה עוז וחדווה במקומו, תמיד הוא היה מלא שמחת חיים, הוא חי עם הקב"ה כל הזמן והוא הרגיש בידיים של הקב"ה, ולכן הוא היה מלא שמחת חיים. גם הרב שך היו לו חיים לא קלים, חיים לא קלים בכלל, ותמיד הוא היה מלא מלא שמחת חיים, כשלמדנו בישיבה אצל הרב שך הכל תוסס, הכל חי, הכל אור. וככה היה אצל גדולי ישראל, פעם מישהו אמר לסטייפלער שיש לו הפרעות, יש לו יסורים וקשה לו ללמוד, אמר לו הסטייפלער: אם הייתי מסתכל על היסורים במקרי החיים שלי

אותו היטב "כמה יסורים יבואו לאדם זה גזירה, איך לקבל את היסורים זה בחירה". סיפר לי יהודי שאמר את זה לאיזה מליונר גדול באמריקה, ולאחר זמן אמר לו אותו מליונר שממתי שהוא שמע את היסוד הזה של החזון איש כל החיים שלו השתנו, הוא התחיל להבין שכל היסורים עדיין הם תלויים איך הוא מקבל את זה, וזה תלוי באמונה ובביטחון של האדם.

ונרחיב קצת ביסוד גדול זה. לפני שנים היה בבני ברק יהודי, אברך, שנולד לו בן פגוע מוחי, פגוע שכלית, פגוע מוטורית, וזה דרש הרבה מאד כוחות למשפחה וצער של שנים, יום אחד הוא בא לסטייפלער זכר צדיק לברכה ואמר לו: אני כבר לא יכול, לא יכול, אמר לו הסטייפלער: הבעל עגלה לא שם על הסוס משא שהוא לא יכול לסחוב, הוא משער כמה הוא יכול לסחוב וזה מה שהוא שם, אף פעם הוא לא יתן משא שהסוס לא יכול לסחוב, ואם הסוס קורס הבעיה היא אצל הסוס. הקב"ה לא נותן לבן אדם נסיונות שהוא לא יכול לעמוד בהם, וזה תלוי אך ורק בבן אדם איך הוא מתמודד עם מה שהקב"ה נתן לו.

בימים אלו היה גם יום השנה של הרב שך זצ"ל, הרב שך אמר דבר נפלא הוא כותב את זה בהקדמה לאבי עזרי, כתוב בפרשת וילך (דברים לא, יז): וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתי פני מהם והיה לאכול ומצאוהו רעות רבות וצרות ומצאוהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלוקי בקרבי מצאוני הרעות האלה", שואל הרב שך: איפה נעלמו הצרות? בתחילת הפסוק כתוב "ומצאוהו רעות רבות וצרות" ובהמשך לא הזכרו הצרות אלא נאמר "מצאוני הרעות האלה", מדוע לא נאמר שוב

הזאת תהיה עוד שבוע בצער, ואני רוצה לחסוך לה את הצער של השבוע. זו היתה החשיבה של ר' חיים עוזר גם כשהבת שלו היתה גוססת, איזה לב?! לב של גדולי ישראל].

ושלא נחשוב שהרב שך היה מהאנשים שפחות מחוברים לענינים המשפחתיים, ששמים את זה בצד ומתעלמים, זה לא היה כך, אני זוכר את המסירות שלו, את החמימות, את הדאגה לכל נכד, לכל אחד, ויותר מכך ראיתי בספר שיצא בשעתו על הרב שך דבר שמאד תפס אותי, ארבעים שנה אחרי שהרב שך קבר את הבת שלו, הוא הלך לנחם את הגאון ר' מיכל פיינשטיין חתנו של הרב מבריסק, שגם הוא קבר בת, כשהוא יצא שאלו אותו התלמידים: למה הראש ישיבה לא שיתף את ר' מיכל איך הוא התמודד עם שבר כזה שהראש ישיבה קבר בת לפני ארבעים שנה? למה הראש ישיבה לא הזכיר את זה בכלל? אמר להם הרב שך: תאמינו לי, אין לי כוחות נפש לדבר על זה, אני לא מסוגל לדבר על זה גם ארבעים שנה אחרי... הוא היה כזה משפחתי ואבא חם וקשור שאפילו ארבעים שנה אחרי הוא אמר שאין לו כוחות נפש לדבר על זה, ובכל זאת כל החיים לא ראו עליו שום עננה, שום צער, והכל מכח היסוד שאיך לקבל את היסורים זה בחירה, והוא קיים בעצמו "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי".

וכך אנחנו רואים בחוש את ההבדל בין אנשים שומרי תורה ומצוות לאנשים שאינם שומרים תורה ומצוות, איך מתמודדים עם החיים, בעבר נעשה סקר מהי העיר העניה ביותר בארץ, ומה היתה התוצאה? העיר הכי עניה היא בני ברק, ולעומת זאת העיר עם תוחלת חיים הגבוהה ביותר גם היתה בני ברק, הפוך

לא הייתי פותח דף גמרא בחיים, אבל שמתו את כל החבילה בצד, וישבתי ללמוד. גדולי ישראל ידעו וחיו על פי היסוד של החזון איש, שהיסורים שיש לאדם הם גזירה, אבל איך לקבל את היסורים ולחיות איתם זה תלוי בבחירה.

בשנת ת"ש כשהרב שך ומשפחתו ברחו מהנאצים הם היו בוילנא, היתה לו בת, בת מיוחדת בת ארבע עשרה, והיא נהרגה בסיבה טראגית, בימי האבל אמרה הרבנית גוטל ע"ה אשתו של הרב שך: לר' לייזר יש את הגמרא הוא יוכל לעבור את זה, אבל איך אני יעבור את זה? היא שהכירה אותו ידעה לומר שהוא יצליח לעבור את זה בגלל שיש לו את הגמרא. ובמהלך ימי האבל הגיע רבן של כל בני הגולה ר' חיים עוזר בשנה האחרונה לחייו לנחם אותו, ר' חיים עוזר עבר טרגדיה יותר קשה, היתה לו בת יחידה בת שבע עשרה מוצלחת מאד שהיתה חולה והוא קבר אותה, ומאז בכל פעם שהרב שך היה נכנס אליו הוא היה אומר לו: ר' שך, ר' שך, לולי תורתך... לולי תורתך... לולי תורתך... כשכוונתו להמשך הפסוק "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי", זה מה שהחזיק את ר' חיים עוזר, את הרב שך, זה מה שהחזיק את החזון איש. [במאמר המוסגר, נזכיר מעט את הצדקות של ר' חיים עוזר, כשבתו היחידה היתה גוססת, הוא מיהר לכתוב תשובה מורכבת מאד להתיר עגונה, להתיר אשה שבעלה נעדר, איך הוא יכול היה להתרכז בכזה זמן לכתוב תשובה מורכבת? זה פלא פלאים, שאלו אותו: מה אתה ממחר דוקא בכזה זמן, אמר ר' חיים עוזר: מכיון שהבת שלי גוססת, ואחר כך במשך כל ימי השבעה אסור לעסוק בתורה, אם אני לא אמהר עכשיו להתירה העגונה

ויש להוסיף מש"כ בזה הרב דב יפה זצ"ל יש הטוענים שלימוד מוסר משרה על לומדיו עצבות ומרירות.

האמת הפוכה לחלוטין!

מי שאינו לומד מוסר, רגיל לטפח שאיפות ומשאלות רבות שהגשמתן אינן בשליטתו, וכאשר לא עולה בידו להשיגן, הוא עלול בקלות להגיע לדכדוך ועצבות.

לעומת זאת, האיש החי ע"פ חלק המוסר שבתורה ומשנן לעצמו שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכירתו, שזה העינוג הגדול מכל העינוגים שיכולים להימצא, בעוד שכל העניינים האחרים טפלים ומעוטי חשיבות הרי שמחה ממלאת את כל ישותו על שהאמצעים להשגת המטרה הנכספת נתונים בידיו.

עונג וסיפוק בעוה"ז

הוא אינו זקוק לכבוד, וגם לא לתענוגות חולפים, הוא מלא סיפוק מכל מצווה שעושה, ומכל כיבוש של היצר, בידעו שבזה הוא מתקרב להגשמת מטרותיו.

ובנוסף, החי עפ"י מוסר, מתענג על העובדה שהקב"ה - מקור ההטבה והחסד, שוקד כל העת להיטיב לנו בתכלית ההטבה, וכל מאי דעביד רחמנא - גם הצער והייסורים לטובה הוא לנו. כך הוא מחושל יותר לשאת את תלאות החיים.

בארה"ב, היה יהודי בשם ר' מאיר פייסט זצ"ל. בגיל צעיר התייתם מהוריו, ובנוסף, גם חלה בשיתוק ילדים. היות שלא נשא אשה, הוא נותר גלמוד וערירי.

על הפוך, מה הסיבה? מה ההסבר לכך? עשו על זה מחקרים וגילו שיש לזה שתי סיבות: סיבה אחת מפני שאנשים שיש להם אמונה הם לא נשברים משום דבר, ולכן אפילו שיש קשיים בחיים לא נשברים ותוחלת החיים גבוהה. וסיבה נוספת, אדם חילוני שמגיע לגיל שישים הוא גמר עם החיים, גמר עם התאוות, גמר עם ההנאות, הוא יוצא לפנסיה ואין לו חברה, לא משפחה, כלום, יש לו את הוילה שלו ואת הבולדוג שלו, וחוץ מזה שום כלום, פעם בחודשיים הבת שלו מגיעה מהקיבוץ עם זר פרחים וזהו, ולעומתו יהודי שומר מצוות הער לעבט אטאג, הוא חי כל היום, תראו בבני ברק בירושלים הוא קם בבוקר, הולך למקווה, הולך לשטיבלאך, אנשים באים אליו, נכנסים כל הזמן, הוא לא לבד, הוא הולך לשיעור תורה פה, ושיעור תורה שם, אני זוכר את השיעורים של הרב אלישיב היו מגיעים אנשים מעל גיל תשעים עם כסא גלגלים שלא ויתרו על שום שיעור..., יש לו בנים, נכדים, שמגיעים אליו כל הזמן, הוא חווה את השבת, שמחות במשפחה, כל הזמן הוא תוסס, מלא חיים, ולכן יש תוחלת חיים ארוכה יותר.

ועל פי היסוד הזה, מבוארים דברי רש"י: שני חיי שרה - כולם שוים לטובה, ודאי שהיו לה קשיים, היא היתה עקרה תשעים שנה, אבל היה לה חיים הכי יפים, היא חיה באמונה, בביטחון, הכל לטובה, היא חיה עם קירבת אלוקים, אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים, כל חייה היו מלאים שמחת חיים, כולם שוים לטובה. וכל אחד יכול להגיע לזה... רבותי. עכ"ד הרב אליהו דיסקין שליט"א.

ויש להוסיף בזה מה שמבואר לגבי יעקב אבינו שכתוב בתורה "ויאמר פרעה אל יוסף כמה ימי שני חיך ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבתי בימי מגוריהם". (מ"ז ט)

יעוין בדעת זקנים מבעלי התוספות שכתבו וז"ל, "מדרש בשעה שאמר יעקב מעט ורעים היו, אמר לו הקב"ה אני מלטיחך מעשו ומלבן והחזרתי לך דינה גם יוסף, ואתה מתרעם על חיך שהם מעט ורעים. חיך שמנין התיבות שיש מן ויאמר עד בימי מגורי. כך יחסרו משנותיך שלא תחיה כחיי יצחק אביך והם ל"ג תיבות. וכמנין זה נחסרו מחייך שהרי יצחק חי ק"ם שנה ויעקב לא חי אלא קמ"ז שנה" ע"כ.

והקשה מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, דניחא שהורידו ליעקב משנותיו על הדברים שהוא אמר, אך למה הורידו לו משנותיו גם בגלל דבריו של פרעה אליו, "ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חיך".

ואמר לתרץ דהנה יעוין בדעת זקנים מבעלי התוספות בתחילת דבריהם שכתבו "כמה ימי שני חיך, פשט לפי שראהו זקן מאד ושערות ראשו וזקנו לבנות מרוב הזקנה, שאל כן. והוא ענהו ימי מגורי שלושים ומאת שנה מעט ורעים. כלומר מעטים הם שנותי אלא מתוך רעות שהיו לי קפצה עלי זקנה".

ומבואר דהטענה על יעקב אבינו היתה מדוע השפיעו הצרות על צורתו החיצונית, ונראה זקן. וא"כ יעקב עצמו גרם לכך שפרעה ישאלו שאלה זו. ולכן נענש וגם על דבריו של פרעה אליו, הורידו לו משנותיו.

מה אפשר לחשוב על יהודי במצבו? מן הסתם היינו סבורים שהוא מחכה בקוצר רוח ליום מותו, ועד אז מקנא בכל הסובבים אותו.

אך למעשה כל יודעיו העידו עליו שהיה אדם מאושר.

את אושרו הוא שאב מהפסוק "טוב יום בחצריך מאלף" (תהילים פ"ד).

ומפירוש רש"י: "טוב יום בחצריך - ולמות למחר! מאלף שנים במקום אחר".

"הנה כי כן", אמר ר' מאיר, "יש לי את הגדולה שבזכויות - להיות ספון בחצרות ה', בבית המדרש, ומה לי כי אליו...."

לעומת זאת, היה בארה"ב לפני עשרות שנים פוליטיקאי בכיר, שניסה להיבחר למועמד מפלגתו לנשיאות ארה"ב, אך הפסיד לפוליטיקאי אחר. למרות שהוצע לו לאחר ההפסד, להיות מועמד לסגן נשיא ארה"ב [התפקיד השני בחשיבותו], לא יכל להשלים עם ההפסד ומת משברון לב!

עדות ר' יחזקאל לוינשטיין על עצמו

ומי לנו דבק במוסר, כהמשגיח, הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, שהעיד על עצמו שלא היה לו יום עצוב בחייו, למרות היותו בעל תביעות עצמיות במיוחד. להאמור, דווקא דבקותו במוסר היא זו שהביאתו לשמחה תמידית.

המשגיח אמר על עצמו, שכשהתחיל ללמוד מוסר הוא גילה שהוא זקוק לרפואה, אך למרות זאת שמח מפני שנוכח שיש לו דרך איך לרפא את עצמו. עכ"ד הרב דב יפה זצ"ל

שיעקב חי בעוה"ז חיים של מעין העוה"ב על אף צרותיו המרובים - כיצד הצליח יעקב אע"ה לקיים את מאה"כ (תהילים ק, ב) עבדו את ה' בשמחה, עם כל הצער והיסורים.

על זה מתרץ המדרש, מפני שהיה יושב בבית המדרש מקטנותו ועד זקנותו והיה בקי במקרא ובמשנה וכו'. שבכח התורה שהיה ליעקב אבינו ע"ה, קיים בעצמו (תהילים קיט, צב) לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני. וכאשר ישב והגה בתורה הסיח דעתו מכל העולם ומכל היסורים. 'והיה יושב בבית המדרש מקטנותו ועד זקנותו', ביהמ"ד היה עבור יעקב אבינו כביתו ממש, הן בימי נעוריו כדכתיב (בראשית כה, כז) ויעקב איש תם יושב אהלים, וגם אח"כ כשנטמן בבית מדרשם של שם ועבר כ"ב שנים, והן בימי זקנותו, כדכתיב (שם מו, כח) ואת יהודה שלח וגו' להורות לפניו גשנה - שעוד קודם שהגיע למצרים היתה דאגתו הראשונה להורות לפניו - ופרש"י (עפ"י) מדרש תנחומא ויגש, יב וב"ר פצ"ה ג) להורות לפניו, לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה.

וע"י ישיבת ביהמ"ד מקטנותו ועד זקנותו - בהסחת הדעת מכל יסוריו התקיים בו ביעקב אבינו ע"ה מאמר המשנה (אבות פ"ב מ"ז) מרבה תורה מרבה חיים, ומאמר הכתוב (תהילים יט, ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב, שפירושו, כי בדרך הטבע לבו של האדם הוא נשבר ונדכה מכל אשר עובר עליו בחייו ורק בכח התורה לשמח את לבו, רק פקודי ה' הישרים הם שבכוחם לשמח לב האדם באמת. וזהו שאמר התנב"א, ומפני מה זכה יעקב אבינו לחיים שלא בצער ושלא ביצה"ר בעולם הזה וכו', מפני שהיה יושב בבית המדרש מקטנותו ועד זקנותו והיה בקי במקרא

ויש להוסיף מש"כ בזה הרב שמואל הלוי וואזנר זצ"ל בספרו דרשות ושיחות שבט הלוי (תשס"ג עמ' לט) איתא בתנא דבי אליהו (רבה פ"ה), ומפני מה זכה יעקב אבינו לחיים שלא בצער ושלא ביצה"ר בעולם הזה וכו', מפני שהיה יושב בבית המדרש מקטנותו ועד זקנותו והיה בקי במקרא ובמשנה בהלכות ובאגדות וכו', שנאמר (תהילים קכז, ד) כחצים ביד גיבור כן בני הנעורים, ע"כ. והדברים מופלאים, דהרי מבין שלושת האבות דוקא יעקב אבינו היה כל ימיו מלאים יסורים וצער, כמו שמצינו שענה לשאלת פרעה (בראשית מז, ח-ט) כמה ימי שני חייר, מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם. ומפרש הרמב"ן, כי יעקב אבינו זרקה בו שיבה והיה נראה זקן מאד, ופרעה תמה על זקנותו ולכן שאל לו כמה ימי שני חייר, כי לא ראיתי כמותך זקן בכל מלכותי. אז ענה יעקב כי ימיו שלשים ומאת שנה, ואל יתמה בהם, כי מעט הם כנגד שנות אבותיו שחיו יותר, אבל מפני היותם רעים בעמל ואנחה זרקה בו שיבה ונראה זקן מאד, עכ"ל. וכן עה"פ (בראשית לז, ל) וישב יעקב, דרשו חז"ל במדרש (בראשית רבה פד, ג) לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבוא רוגז. לא שלותי מעשו, ולא שקטתי מלבן, ולא נחתי מדינה, ויבוא רוגז בא עלי רוגזו של יוסף.

אם כן מהי כוונת שאלת התנב"א, מפני מה זכה יעקב אבינו לחיים שלא בצער'. וכבר פרשנו די"ל שהתנב"א עצמו תמה, היאך הפך יעקב אבינו את סאת יסוריו וצרותיו ואת חייו שהיו מלאים צער ויגון, לחיים שלא בצער. כדאיתא להדיא בגמ' (ספ"ק דב"ב יז). שלשה הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא, אלו הן אברהם יצחק ויעקב וכו' - הרי לנו

שהרי בכך הפכה להיות אם האומה הניצחית. ומכאן ואילך בוודאי חיתה באושר אין קץ.

לפי ההנחה שעד לידת יצחק היתה שרה אומללה, היינו צריכים לחלק את שנות חייה לשתי תקופות שונות. על כך באו ללמדנו יישכולן שוין לטובה"י - כשם ששרה שמחה בהיותה אם לבנה, כך, באותה מידה של אושר היא היתה בשנות עקרותה! [ובאמת, בייתורה שלימה"י מובאים דברי חז"ל בנוסח זה: יימלמד שכולן שוין לששון ולשמחה"י].

אכן, מדוע לא היה הבדל בין שתי התקופות בחייה! לפי שאין טוב לצדיקים, מלבד רצון קונם. אם עד גיל תשעים היתה עקרה, הרי שכך היה רצונה יתברך. ואם כן, היה טוב לה במציאות שגזר עליה הקב"ה, ואפילו ששון ושמחה היו מנת חלקה, כי בזה נעשה רצון הבורא. וממילא גם כאשר נפקדה וילדה את יצחק, לא נתמלאה אושר מכח שביעות רצונה הטבעי. כי האמהות הקדושות לא ביקשו את מילוי רצונן הטבעי, אלא כל מחשבתן היתה קיום רצון ה'. זהו המיצי המושלם של ייכולן שוין לטובה"י, שיויון מלא לכל אורך החיים בשמחה וטוב לבב בקבלת גזירות שמים שונות.

כשנעמיק בעניין, נבחין בגודל איכות מעלתה זו של שרה, האמת היא שאמנם היה לאמותינו רצון טבעי לזכות בבנים. שרה השתדלה להרבות בזכויות כדי להיפקד, ולכן הכניסה את הגר לביתה כצרה. רבקה התפללה לבנים לצידו של יצחק, ורחל אמרה ליעקב יהבה לי בנים, ואם אין מתה אנוכ"י (בראשית ל, א), ופירש רש"י: שמי שאין לו בנים חשוב כמת. כאן רואים אנו את גדלותה של שרה [ומסתבר שהוא הדין לשאר

ובמשנה בהלכות ובאגדות וכו', שנאמר (תהלים קכז, ד) כחצים ביד גיבור כן בני הנעורים, ע"כ.

ולכאורה זה סתירה ממעט ורעים ימי שני"י חיי אלא הכוונה שבדקות הוא הרגיש שרע לו ולכן הוא נתבע (וכמו יוסף הצדיק שהיה בעל אמונה והוא נתבע על מה שבטח בבשר ודם).

ויש להוסיף מש"כ בזה בספר ילקוט יוסף לקח (עמ' קמו) הדרך שבה יש לקבל גזירות שמים

והיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים, שני חיי שרה" (כג, א) "מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים – לכך נכתב שנה בכל כלל וכלל, לומר לך שכל אחד נדרש לעצמו, בת ק' כבת כ' לחטא, מה בת כ' לא חטאה שהרי אינה בת עונשין אף בת ק' בלא חטא, ובת כ' כבת ז' ליופי. שני חיי שרה – כולן שוין לטובה". (רש"י)

חלקו הראשון של הפסוק, אומר הגר"ש שבדרון זצ"ל בספרו "לב שלום", אכן מלמדנו לאור דברי רש"י על אודות כוחותיה של שרה אמנו. אולם מה שנאמר על החלק השני של הפסוק – יימלמד שכולן שוין לטובה", אומר דרשני. שכן יש להבין מהו השבח בזה!

ונראה לפרש, כאשר אנו מעבירים לנגד עינינו את קי"ז שני חיי שרה, מתברר שרוב שנותיה היתה עקרה. מטבע הדברים היה אפשר לצפות שמציאות זו העיקה עליה. במיוחד כאשר הגיעה לגיל זיקנה ואפסה תקוותה להיפקד, לא היינו מתפלאים אילו היה נאמר לנו שהיתה שבורה ורצוצה. אמנם כאשר שידר הקב"ה את מערכות הטבע ושרה העקרה נפקדה וילדה בן, בוודאי התמלא הבית שמחה. השמחה היתה גדולה במיוחד,

פעם אחת נכנסו אנשי הצאר לבית המדרש שבו למד ר' יצחק, ובמהומה שנוצרה שם נהרג אחד הבחורים. כאשר נודע הדבר לאמו נחרדה מאד, כי זה כמה ימים לא קיבלה כל ידיעה מבנה. ככל שחלפו הימים וידיעה מהבן לא הגיעה, נעצבה האשה יותר ויותר כי חששה שמא הוא הבחור שנהרג.

יום אחד כאשר שב בעלה מבית הכנסת, ראה שהיא שמחה. היה נדמה שבוודאי קיבלה אות חיים מבנה. אך מה גדולה היתה הפתעתו, כששמע ששום אותות חיים לא נתקבלו. אם כן, שאל הבעל בתמיהה, מה פשר השמחה? השיבה האשה: הגעתי למסקנה שאין לי על מה להצטער, שהרי הבחור נהרג כקומוניסט, ואם הוא בני - אין לי להצטער על מותו!

הרי לנו כוחה של אם יהודיה, באמונה טהורה ובהבנה הנכונה את תכלית הבאת ילדים לעולם. ומעל הכל - כח השליטה המופלא, לדכא את ההרגשות הטבעיות ולהמשיל עליהן את דעת התורה הצרופה. להתעלם מהצער ומהעצבות, ויילעטוף אותם במעטה של שמחה טהורה, שמחה פנימית של קיום רצון ה'.

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה, ויהי ימי יעקב שני חיייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה (מז, כח). יעקב אבינו כל ימיו מהלל לקב"ה רבנו חננאל במסכתא שבת דף קטז ע"ב מביא מהירושלמי: קמ"ז מזמורות שכתוב בתהילים כנגד שנות יעקב אבינו, ללמד שכל קילוסין שישראל מקלסין לקב"ה כנגד שנותיו של יעקב, שנאמר (תהלים כב, ד) "ואתה קדוש יושב תהילות ישראל". [ומה שאמרו קמ"ז מזמורים שבתהילים, אף שלפי חלוקת

האמהות], שעל אף הרצון הטבעי לבנים, קיבלה את גזירת שמים בשיוון נפש. "יכולם שוין לטובה", אי מילוי משאלתה לא היווה סיבה לשברון לב. אדרבה, שנות עקרותה הושוו לטובה עם השנים שבהן גידלה את יצחק, ולא היה ניכר שום הבדל ביניהן!

למדנו כאן יסוד גדול. אדם יכול להצטער מצד מניעים טבעיים, ועם כל זה שמחתו הפנימית יכולה להיות שלימה כאילו הוא שרוי בטובה. כל זה מתאפשר מכת ההכרה שזהו רצון הבורא, ורצונו יתברך - רצוננו.

מדריגה מופלאה זו הינה הלכה מפורשת בשולחן ערוך (או"ח סי' רכב, סייג): "חייב אדם לברך על הרעה בדעת שלימה ובנפש חפצה, כדרך שמברך בשמחה על הטובה. כי הרעה לעובדי ה' היא שמחתם וטובתם, כיון שמקבל מאהבה מה שגזר עליו ה'. נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובד את ה', שהיא שמחה לוי'.

הגייר שלום מביא בשולי דבריו, דברים שסיפר מחותנו של הרב מבריסק צצייל הגייר יצחק ויינשטיין:

בצעירותו התייתם מאביו, ואמו נישאה בשנית לאדם אחר. אמו שלחה אותו ללמוד בישיבה הרחק ממקום מגוריה ברוסיה. באותם ימים נלחמו הקומוניסטים באנשי הצאר. בבוא הקומוניסטים לעיר היו מסתתרים בבתי המדרשות, ומשם היו מנהלים את פעילותם נגד הצאר. יושבי בית המדרש היו שרויים בסכנות גשמיות - מחשש שמא ייהרגו על ידי אנשי הצאר; ורוחניות - כי בני הנעורים התפתו ונסחפו אחר התעמולה ונהיו קומוניסטים.

אשירה, לא רק בזמן של חסד אשירה, אלא אף בזמן שדוד רואה משפט - אשירה! בכל הזמנים אשירה!! בה' אהלל דבר באלוקים אהלל דבר - שם הויה זה מדת הרחמים, ושם אלוקים זה מדת הדין, אך אצל דוד המלך שניהם שווים ולא משנה באיזו מידה מודדים עמו, תמיד אומר הלל - אהלל דבר. זה היה עיקר מעלתו של דוד המלך - קבלת יסורים באהבה! דוד בכל המצבים שפקדו אותו היה "ואני תפילה", המהות שלו היה אני תפילה!! המעלה הזאת של דוד המלך אף נתייחדה אצל יעקב אבינו יעקב אבינו אומר על עצמו: "מעט ורעים היו ימי שני חיי", כל ימיו היו סבל ויסורים, עד שיעקב אבינו טען שהוא רואה הסתר פנים, כמו שנאמר (ישעיה מ, כז) "למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מד' ומאלוקי משפטי יעבור", יעקב אבינו אומר: נסתרה דרכי מה' - יש לי הסתר פנים! ואף על פי כן נאמר (תהלים קכט, א) "שיר המעלות רבת צררוני מנעורי יאמר נא ישראל" ישראל שהוא יעקב משורר שיר המעלות, על מה הוא משורר? רבת צררוני מנעורי! על כך שרבת צררוני מנעורי - שיר המעלות!! מה זה רבת צררוני מנעורי? (כתוב בתנחומא) פרשת עקב: יעקב נצטער בנערותו, שנאמר: "רבת צררוני מנעורי יאמר נא ישראל", עד שהוא במעי אמו ביקש פרשת יחי 1 עשו להורגו, שנאמר (בראשית כה, כב): "ויתרוצצו הבנים בקרבה וגו'", כשקיבל הברכות, "וישטום עשו את יעקב וגו' ויאמר עשו בלבו וגו'" (שם כז, מא), וברח ללבן ונצטער בבתו, ואחר כך ביקש לבן להורגו, שנאמר (דברים כו, ה): "ארמי אובד אבי", יצא מאצלו ופגע בעשו, שנאמר (בראשית לג, א): "וישא יעקב את עיניו וירא והנה עשו בא וגו'", באתה עליו צרת דינה, וצרת יוסף. כל ימיו סבבוהו צרות רבות ורעות,

התהילים שבידינו יש בה ק"נ מזמורים? משום שהיו בידם מזמורים שהיו מחוברים, כמבואר בברכות ט ע"ב: אשרי האיש ולמה רגשו גוים חדא פרשה היא]. מה הטעם שמזמורי התהילים הם כנגד שנותיו של יעקב? מה השייכות בין שני חיי יעקב לתהילים נראה לבאר בזה: כל שנותיו של יעקב היו קילוס לקב"ה, מציאות ימי חיייו היו בעצמם קילוס לקב"ה, וזה כוונתם בלימוד מהכתוב "ואתה קדוש יושב תהלות ישראל", שהפסוק מתבאר "ואתה קדוש יושב" - המרכבה של כבוד שמים, אתה קדוש, יושב כביכול על "תהלות ישראל", ישראל זה יעקב אבינו שקראו הקב"ה ישראל - על תהלות ישראל שזה יעקב יושב אתה קדוש. ומהם תהלות ישראל? כל שנותיו של יעקב שהיו קילוס לקב"ה. וכיון שמנין שנותיו שבע שנים וארבעים ומאת שנה, הרי הם קמ"ז הילולים, וכנגדם אמרו קמ"ז מזמורים בתהילים. וראוי להרחיב בזה בעזר ד': תהילים הם תפילותיו של דוד בן ישי. מה היה עיקר מעלתו וייחודו של דוד המלך? חז"ל הקדושים מגלים לנו במסכתא ברכות פרק ה' (ע"ב:) מאי חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה? אמר רבא: לא נצרכה אלא לקבולינהו בשמחה. אמר רב אחא משום רבי לוי: מאי קרא - "חסד ומשפט אשירה לך ה' אזמרה" (תהלים קא א); (אם חסד - אשירה, ואם משפט - אשירה. רבי שמואל בר נחמני אמר: מהכא - "בה' אהלל דבר באלוקים אהלל דבר" (תהלים נו יא); (בה' אהלל דבר - זו מדה טובה, באלוקים אהלל דבר - זו מדת פורענות. רבי תנחום אמר: מהכא "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא, צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא" (תהלים קטז יג). אצל דוד המלך אין חילוק בין המצבים, אם חסד אשירה ואם משפט

פירושו שיכל את ידיו אע"פ שמנשה הבכור. ומצאנו מקומות נוספים שנראה שפירושו כן: "ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ושסע שסע פרסה, והוא גרה לא יגר טמא הוא לכם" (ויקרא יא, ז), החזיר שהוא מפריס פרסה זה סימן טמאה או סימן טהרה? לכאורה מפריס פרסה הוא סימן טהרה, אלא שאע"פ כן טמא הוא לכם כי גרה לא יגר, וא"כ היה ראוי לומר "ואת החזיר כי גרה לא יגר" ומדוע אמר קרא "כי מפריס פרסה הוא?" ומבואר ש'כי' פירושו אף על פי. "למען שמך ה' וסלחת לעוונני כי רב לך וסלחת לעוונני? הרי אדרבא מי שעווננו מועט ראוי לומר וסלחת לעוונני, ולא מי שעווננו רב? אלא ביאורו וסלחת לעוונני אע"פ שרב הוא. אך נראה בעזר ד' שבכל המקומות אפשר לפרש 'כי' כפשוטו שמשמעו בגלל. שיכל את ידיו כי מנשה הבכור בסדר המעשה בברכות יעקב לאפרים ומנשה יש דבר פלא, יוסף העמיד את אפרים בימינו משמאל ישראל ואת מנשה בשמאלו מימין ישראל, מדוע? מפני שיוסף סבר שראוי שימינו של יעקב תהיה על ראש מנשה שהוא הבכור, אולם יעקב היה סבור שראוי שימינו תהיה על ראש אפרים, ובשביל כך: וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה, ומדוע יעקב שם את ימינו על ראש אפרים? מפני שעל אף שגם הוא יהיה לעם, אולם אחיו הקטן יגדל ממנו. אולם אם יעקב סבור שאפרים כל כך חשוב שראוי שימין יעקב יהיה על ראשו, מדוע לא החליף אף את סדר עמידתם – שאפרים יעמוד בימינו ומנשה בשמאלו? ומפני מה היה עליו לשכל את ידיו? והתשובה על כך היא: שאף יעקב הכיר בכך שמנשה הוא הבכור וצריך לשמור על כבודו, וכדעתו של יוסף, אלא שמאידך אחיו הקטן

הוא סבל כל חייו יסורים, ועל כך שיר המעלות!! (ואמרו בספרי) דברים פיס' לב): ואהבת את ד' אלוֹקֶיךָ בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך - בכל לבבך כאברהם אבינו, שנתייחד במידת האהבה; בכל נפשך - כיצחק אבינו, שעקד את עצמו על גבי המזבח; ובכל מאורך - כיעקב אבינו. ועוד אמרו בספרי (שם): בכל מאורך, בכל מידה ומידה שהוא מודד לך בין במידת הטוב ובין במידת הפורענות, וכן דוד הוא אומר: "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא". זהו הצד השווה שבין יעקב אבינו לדוד המלך, בכל מאורך! בכל מידה ומידה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד – קבלת ייסורים באהבה, ייסורים כטובות. מנין שנותיו של יעקב, שהיו כולם ימים של קבלת ייסורים באהבה והודאה על כל מידה ומידה, הם בעצמם קילוס ושבח לקב"ה – המציאות הזו היא מציאות של קילוס והודאה, ולפיכך מנין המזמורים שבתהלים שכתב דוד המלך, שכל ימיו חייו היו שירה של הודאה על טובה כרעה, הם כמנין שני חיי יעקב שמציאותם הם שבח וקילוס לקב"ה. וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה שיכל את ידיו כי מנשה הבכור (מח, יד). לשון הפסוק לכאורה צריך ביאור, "שיכל את ידיו כי מנשה הבכור" יעקב אבינו שיכל את ידיו בגלל שמנשה הבכור או למרות ועל אף שמנשה הבכור? פשוט לכאורה ששיכל את ידיו למרות שמנשה הבכור, ומדוע נאמר בקרא "כי מנשה הבכור"? וכתב האבן עזרא: שדרך הכתוב לפעמים שאומר 'כי' שמשמעו אף על פי, וכמו שמצאנו (שמות לד, ט) "ילך נא ה' בקרבנו כי עם קשה עורף הוא", והרי היות עם ישראל עם קשה עורף אינו טעם שילך ה' בקרבנו, אלא משמעו למרות שעם קשה עורף הוא, ואף כאן

הטומאה, וכן בשפן וארנבת קשה זה? ובחזיר אמר "כי מפריס פרסה הוא" הוה ליה לומר כי אינו מעלה גרה, ולמה התחיל בכולם בסימן טהרה שלהם? וביאור ענין זה: שסימן טהרה שכולם מוסיף טומאה על טומאתו, כדרך שאמרו בעש (בראשית רבה סה א): שנמשל לחזיר שפושט את טלפיו להראות כאילו כשר ותוכו מלא תוך ומרמה, וזה מורה על כל מי שאין תוכו כבד, כמדת הצבועים המראים את עצמם כשרים והמה בלי ספק גרועים מן הרשע הגמור שתוכו וברו שוין לרעה!! ועל כן הפרסת פרסה בחזיר הוא סימן טומאה, לפי שבפרסה זו הוא יכול להטעות הבריות ולהראות כאילו הוא כשר, וכן בהיפך זה בגמל ושפן וארנבת, ואף על פי שכל מדות אלו אינן שייכין בבהמות? מכל מקום הם מולידים תכונה רעה זו בגוף האוכלם! כי כל אוכלם יאשמו) על פי ירמיה ב, ג) להיות מן כתות הצבועים המראים את עצמם כשרים כמו עשו וחביריו. הכלי יקר אומר פה יסוד עיקרי להליכות האדם "וזה מורה על כל מי שאין תוכו כבד, כמידת הצבועים המראים את עצמם כשרים והמה בלי ספק גרועים מן הרשע הגמור שתוכו וברו שוין לרע". כשבאים לדון מי יותר מסוכן לציבור – לאו דוקא מי יותר רשע, אלא מי מסוכן יותר לציבור, הנוצרים או הרפורמים? ודאי שהרפורמים! מפני שהנוצרים כולם יודעים שאין להם שייכות לכלל ישראל אבל הרפורמים יש שטועים בהם. רפורמים או קונסרבטיביים? הקונסרבטיביים מסוכנים יותר! מפני שהרפורמים עקרו את השו"ע מכל וכל, הם לא מנסים לטעון שהם שייכים במשהו לשו"ע, אבל הקונסרבטיביים עקרו ולא עקרו! קצת מקיימים והרבה לא מקיימים, הם כביכול יש להם יותר שייכות עם ההלכה, לפיכך הם

יגדל ממנו וראוי שימינו של יעקב תהיה על ראשו, ומה עושים? איך מסתדרים עם שני הדברים? בשביל כך יעקב לא החליף את סדר עמידתם אלא השאיר את מנשה בימינו, שהרי הוא הבכור, ואפרים שיגדל ממנו עליו השית יעקב את יד ימינו. ועל פי זה הפסוק מתבאר הפלא ופלא! "וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה" יעקב אבינו ידע שאחיו הקטן יגדל ממנו ולפיכך שלח את ימינו על ראש אפרים, ומדוע היה צריך לשלוח את ימינו ולא שינה את סדר עמידתם? על כך עונה הכתוב: "שיכל את ידיו" הטעם שהוא שיכל את ידיו ולא העביר את אפרים לימינו? "כי מנשה הבכור" בגלל 2 שמנשה הבכור וראוי לשמור על כבודו. נמצא ע"פ זה שלשון 'כי' מתבאר כמשמעו 'בגלל' ואין צורך לפרשו 'למרות'. הצבוע בצביעותו מוסיף טומאה על טומאתו "ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ושסע שסע פרסה". בהמות יש להם שני סימני טהרה – מפריס פרסה ומעלה גרה, ובפשוטו היה נראה שבהמה שיש לה סימן טהרה אחד היא עדיפה, וכשיש לה שני סימני טומאה היא יותר טמאה, דאדרבא כשיש לה סימן טומאה אחד וסימן טהרה אחד היא גרועה יותר, כשיש לה סימן טהרה אחד הרי היא כחזיר שמראה טלפיו ואומר כשר אני, הצביעות הזאת היא הגרועה ביותר, הצבוע מצליח להחטיא יותר אנשים שטועים בו, וזה מוסיף טומאה על טומאותו, הסימן טהרה שגורם לו להטעות את האנשים מרבה את טומאתו!! וזה לשון הכלי יקר: "את הגמל כי מעלה גרה הוא". הוה ליה לומר כי פרסה איננו מפריס, שזה עיקר טעם אל

וכך אומר אדוננו דוד משיח ד' "וסלחת לעווני כי רב הוא" דוד המלך אומר לקב"ה: אילו היו לי קצת עבירות, יש תועלת בייסורים, קצת יסורים פה וקצת יסורים שם, וזה מכפר את העבירות. אבל כיון שיש לי כ"כ הרבה עבירות, "כי רב הוא", כמה יסורים שיתנו לי עדיין יישאר לי חבילה שלימה של עונות, וממילא אצטרך להגיע לסליחתך, וכיון שכן כבר עכשיו "וסלחת לעווני" בלי יסורים כלל. ומתבאר לשון הכתוב כפשוטו, "וסלחת לעווני" מיד ובלו יסורים! ומדוע? "כי רב הוא" בגלל שהוא רב ובין כך צריך להגיע למחילה. וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי (מח, יט). לשמוע בקול חכמים בכל הענינים שמעתי מדודי הגאון ר' ברוך שפירא שליט"א דבר יקר: מפני מה יעקב אמר פעמיים ידעתי? מדוע חזר והדגיש ידעתי בני ידעתי? ישנם אנשים שכשהם צריכים סנדקאות לבן שלהם, או כשהם צריכים ברכה לרפואה או פרנסה, מיד הם ניגשים לזקני הדור וחכמים, ומבקשים ושואלים ככל אשר על ליבם, בשביל ברכה שלהם הם מוכנים לשלם כל הון דעלמא! אבל בהנהגות החיים - כשהם צריכים לקנות פלאפון, הם לא מקפידים שיהיה דוקא מכשיר שאושר ע"י אותם גדולי ישראל, וכשהם משתמשים באינטרנט הם לא מוודאים שתהיה חסימה טובה והרמטית כהוראת זקני הדור, בענינים אלו יש להם את הדעה שלהם, הרבנים כבודם במקומם מונח אבל הם שקועים בארבע אמות של הלכה, הם מונחים בשמים ולא נמצאים כאן בארץ, הם לא יודעים מה קורה (עפ"ל), בענינים אלו אנחנו מבינים יותר טוב מהם, ועוד כהנה וכהנה, והדברים ידועים. בשביל ברכות וסנדקאות הרבנים מצוינים, אבל להנהגות החיים אנחנו יותר חכמים, ה"י. יוסף הצדיק מביא את שני בניו עמו אל יעקב שיברכם, יוסף

מסוכנים יותר! וכן הלאה על זה הדרך, כל הקרוב יותר אל המקור וכל מי שיותר דומה לצורת יהודי שומר תורה ומצוות, הוא מסוכן יותר מהרחוקים והמנותקים ביותר. כשאדם שומר תורה ומצוות שנראה כך וחזותו מוכחת עליו שהוא שייך לקהל היראים והוא מוכר במסעדה של נבילות וטריפות, הרי שצורתו ולבושו הם בעצמם הסימן טומאה שלו, וחלק עיקרי מטומאתו!! "והמה בלי ספק גרועים מן הרשע הגמור שתוכו וברו שוין לרע". ריבוי עוון ממעט בייסורים וצריך גם תשובה ומחילה "וסלחת לעווני כי רב הוא", נראה לבאר בדרך צחות על פי משל בעזר ד': מיליונר - שגלגל מאות מיליוני דולרים, והוביל מהלכים השקעות ועסקים חובקי עולם - אחרי כמה השקעות כושלות פשט את הרגל, היו לו חובות של מאה וחמישים מליון דולר! אנשים השקיעו אצלו את כל הונם וממונם, וברגע שפשט את הרגל החלו כולם דורשים את שלהם, מינו לו כונס נכסים והחל הליך של הוצאה לפועל - בערכאות שלהם כידוע לא לומדים בבא מציעא ולא יודעים שמסדרים לבע"ח - והתחילו לחלק את כל רכושו וממונו, השאירו אותו בערום ובחוסר כל! לקחו לו את הרכב את הבית, ולא נחו עד שחילקו את כל אשר בביתו, את המכונת כביסה! המקרר! והמיקרוגל! הכל הכל לקחו ממנו!! פנה אותו פושט רגל ליהודי מהנושים שלו שיש לו לב ודעת, ואמר לו: כמה אני חייב לך? חמש מליון דולר! וכמה יצא לך מהמיקרוגל שלקחת? מאתים שקל? שלוש מאות שקל? אילו מהמיקרוגל היה יוצא לך מליון דולר! שתי מליון דולר! אתה צודק שווה לך לקחת את זה! אבל הרי לא יוצא לך מזה כלום, זה כאין וכאפס לעומת מה שאני חייב לך! אז מה אכפת לך שבן אדם יישאר עם המיקרוגל? 3!

הנסיין האחרון של אברהם אבינו, והשלכותיו עלינו

הרמב"ן אומר בסיום פרשת פטירת שרה אמנו וקבורתה במערת המכפלה: "ונכתבה זאת הפרשה להודיע חסדי ה' עם אברהם שהיה נשיא אלקים בארץ אשר בא לגור שם. והיחיד וכל העם היו קוראים לו אדוני... וגם בחייו קיים לו 'ואגדלה שמך והיה ברכה'... ורבותינו אמרו (בבא בתרא טז.) שגם זה היה מן הנסיונות של אברהם שביקש מקום לקבור את שרה, ולא מצא עד שקנה אותו".

הגרש"ז ברוידא זצ"ל מביא את דברים אלה של הרמב"ן בספרו "שם דרך", ומעורר שלכאורה יש כאן שני דברים הסותרים זה את זה. מחד גיסא אומר הרמב"ן ש"נכתבה הפרשה להודיע חסדי ה' עם אברהם", ומאידך כתב שכל מאורעות הפרשה היו הנסיון האחרון שנתנסה אברהם אבינו. זאת, ועוד. מהו ייחודו של הנסיון הזה, אחרי שכבר עמד אברהם בגדול שבנסיונות – נסיון העקידה.

ומבאר שם בהמשך דבריו, שאכן ישנו דבר מיוחד בנסיון הזה, שכן כאשר האדם נמצא במצב של קושי או כאשר קורה לו מקרה מצער המעיק עליו, אזי הוא נבחן כיצד הוא יראה את המאורעות שקרו לו. האם הוא רק יקבל באהבה וברצון את הצרות שפקדוהו, או שגם יכיר ויראה את הטוב שנשזר בכל מה שקרה לו. בשעת נסיון כזה נמדדת גדולתו האמיתית של האדם, האם ישכיל לראות את החסד ואת הטוב שנעשה עמו בתוך כל הצרות שפקדו אותו. במידה מסויימת נסיון מסוג כזה שאברהם עדיין לא נתנסה בו עד הנסיון שמדובר בו כאן, הינו נעלה יותר משאר

יודע שמכל מילה של יעקב תבוא ישועה לכל הדורות! הוא הכיר מאד בערך ברכותיו של יעקב אבינו! וכשהוא מגיע ליעקב אבינו פתאום הוא רואה שיעקב אבינו שם את ימינו על ראש אפרים, "וירע בעיניו", אומר יוסף ליעקב: אתה צדיק יסוד עולם, והברכות שלך בכוחם לפעול גדולות ונצורות, אתה כולך בשמים, אבל בחלק הפרקטי של המציאות בעולם, כנראה אתה לא כ"כ שם לב, בכל זאת יהודי בן מאה ארבעים ושבע שעיניו כבדו מזוקן, אני אומר לך: לא כן אבי! מנשה הוא הבכור! שים ימינך על ראשו! וימאן אביו ויאמר: ידעתי בני ידעתי, כל מה שאתה יודע גם אני יודע! ואני יודע גם מה שאתה לא יודע! יעקב אבינו אומר לו פעמיים ידעתי, אני יודע שמנשה הוא הבכור ואפרים הצעיר, אבל אתה רואה רק מה שפה לפניך, ואני רואה מאה שנה, מאתיים שנה, חמש מאות שנה, אלף שנה קדימה! אני רואה את גדעון שיוצא ממנשה, ואני רואה את יהושע בן נון שיוצא מאפרים. נכון עיני כבדו מזוקן, נכון שאני בן מאה ארבעים ושבע, אבל אעפ"כ ידעתי גם ידעתי! ידעתי מה שאתה יודע, וידעתי גם מה שאתה לא יודע!! אנשים שרוצים להתחכם נגד גדולי ישראל, צריכים לדעת: ידעתי בני ידעתי! את כל מה שאתם יודעים, ואת כל החשבונות הם גם יודעים! אבל עוד פעם ידעתי, הם יודעים גם מאה, מאתיים, שלוש מאות, חמש מאות ואלף שנה קדימה, בעיניהם עיני הבדולח הם רואים את כל התוצאות שיהיו שנים רבות אח"כ, הם יודעים דברים שאנחנו לא יודעים. ידעתי בני ידעתי!!

הרב יעקב ישראל ביפוס שליט"א משנתה של תורה חיי שרה תשפ"א

אחרי שהאריך הגרש"ז ברוידא בדברים הנ"ל, הוא מוביל אותנו אלי מסקנה חשובה לחיי היום-יום. וכך הוא אומר: ממוצא הדברים שנתבארו כאן, אנו למדים שנסיון זה אינו נסיון שנתנסה בו אברהם אבינו בלבד. אלא זהו נסיון שמתנסה בו כל אדם ואדם במשך כל ימי חייו, כיצד ישכיל לראות את המקרים והמאורעות הפוקדים אותו. האם יצליח להכיר בחדס שגומל עימו הקב"ה תדיר, גם כאשר יסבול רעות וצרות? שכן גם על זה אומר ה"מסילת ישרים" בסכמו את פרק "חובת האדם בעולמו": "נמצאנו למדים כי עיקר מציאות האדם בעולם הזה, הוא רק לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בנסיון". עיקר עבודת האדם הוא לעמוד בנסיון החיים היום-יומי, ולא די בקיום ציוויי ה' בלי היראה וקושיות בלבד. אלא שומה על כל אדם ואדם לראות ולהאמין שכל מקרו ומעשיו הם חסדי ה', ואמיתות השגחתו לטובה.

מכאן נובע גם גודל החיוב לראות את חסדי ה' המלווים אותנו על כל שעל, ולהודות לו על כל פסיעה ופסיעה. כמו שתקנו אנשי כנסת הגדולה לומר בברכת "מודים" – "על ניסיך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך שבכל עת, ערב ובוקר וצהרים. הטוב, כי לא כלו רחמיך והמרחם כי לא תמו חסדיך". וכמו שאמר דוד המלך בתהלים (סח) "ברוך ה' יום יום יעמוס לנו הא-ל ישועתנו סלה". לא סתם חסד הוא עושה עמנו השי"ת, אלא ממש מעמיס עלינו שפע וריבוי של ישועה. ולא רק ישועה רגעית, אלא "ישועתנו סלה" דהיינו ישועה נצחית. ולא פעם אחת בלבד, אלא "יום יום" ושעה שעה. וכמו שאמרו חז"ל (ב"ר יד, ט): "על כל נשימה שאדם נושם צריך לקלס לבוראו, מאי טעמא? כל הנשמה תהלל י-ה, כל הנשימה תהלל י-

הנסינות. שכן כדי להיות חדור בהכרת הטוב והאמונה הצרופה לראות את חסדי ה' גם בעת צער ומצוקה, נדרשים כוחות נפש כבירים והכרה מעמיקה ובהירה בהשגחת הבורא יתברך עלינו.

השאלות הקשות אשר עמדו בפני אברהם בגין פטירת שרה, היו רבות. הסתירה בין הבטחות הקב"ה לתת לו את הארץ וברכתו "ואגדלה שמך והיה ברכה", וכן המציאות ששרה מתה בעקבות העקידה והקשיים לקבורה בארץ המובטחת, היוו לכאורה סתירה גדולה בדברי ה'. אולם אברהם לא זו בלבד שעמד בכל הנסינות האלו ולא היראה אחר מידותיו יתברך, אלא אדרבה הוסיף תושיה לראות בתוך כל מה שאירע, את צד החדס שהשפיע עליו בקיום הבטחת "ואגדלה שמך", והוא מודה לה' על שבני חת קראו לו "נשיא אלוקים", וששרה זכתה להיקבר בנחלת ה'.

זהו מה שפירש הרמב"ן "ונכתבה פרשה זו להודיע חסדי ה' עם אברהם", ויחד עם זאת: "ורבותינו אמרו שגם זה היה מן הנסינות של אברהם, שביקש מקום לקבור את שרה ולא מצא עד שקנה אותו". אין אלה שני טעמים שונים, ואף אין כל סתירה ביניהם, כי הכל מהלך אחד הוא. כי תכלית פרשה זו היא להודיע בשער בת רבים, כיצד עמד אברהם בנסיון האחרון שהיה מיוחד במינו. כאן הוא לימד אותנו פרק כיצד עומדים בנסיון שניסהו הקב"ה – כיצד הוא יראה את מיתת שרה, לאור הגמול שהובטח לו ע"י הקב"ה. וגדלותו היתה בזה שראה לנגד עיניו רק את חסדי ה' עמו, ואת קיום הבטחותיו.

לשזור יחד את ההודאה על העבר וההווה, יחד עם תפילה ותחנונים לישועה ורחמים.

רק ע"י לימוד התורה אפשר לשנות טבע לא טוב

כתוב בתחילת הפרשה שאברהם אבינו רצה לקנות מעפרון את מערת המכפלה כדי לקבור את שרה אמנו, ואברהם אבינו אומר לעפרון (כ"ג - ט') "בכסף מלא יתננה לי" ועפרון ענה לאברהם אבינו (שם י"א) "לא אדני שמעני השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה" [ורש"י פירש (בד"ה נתתי לך), הרי הוא כמו שנתתיה לך], ובהמשך אברהם אבינו אומר לעפרון שהוא קונה את המערה בכסף, וכאן עפרון אומר לאברהם אבינו (שם ט"ו) "ארץ ארבע מאת שקל כסף". המפרשים שואלים, למה עפרון שינה את גישתו, בהתחלה לא היה מוכן למכור לו את המערה, רצה ליתן לו מתנה, ובהמשך חוזר בו ומוכן למכור לו בארבע מאות שקל כסף!? ועד כדי כך שגם הלך לשקול שזה כסף מלא?! הסבא מקלם זצ"ל תירץ שידוע שהיה ויכוחים רבים בין הרמב"ם לחכמי אומות העולם, ופעם חכמי אומות העולם אמרו שאפשר ללמד את בעלי חיים נימוס ודרך ארץ ולהפוך את הטבע שלהם כדי שהם יהיו כמו בני אדם, ואילו הרמב"ם אמר שזה דבר בלתי אפשרי, לא שייך להפוך את הטבע של בעלי חיים, ואז חכמי אומות העולם רצו להוכיח את עמדתם ולכן לקחו חתול ולימדו אותו כל מה שרצו כדי שיהיה הכי מלומד שאפשר, שיהיה כמה שיותר קרוב לבן אדם, לאחר זמן הציגו את החתול המלומד כמלצר, החתול התחיל להגיש את היין לכל הסובבים, הרמב"ם הוציא

ה". (וכן איתא) דב"ר ב, לז'): "א"ר מאיר על כל נשימה ונשימה שאדם מעלה חייב לקלס ליוצר. מנין? שנאמר 'כל הנשמה תהלל י-ה'".

ואנו לא די לנו בזה שאין לנו להתאונן ולהרהר אחר מידותיו ית', אלא חייבים אנו גם חיוב גמור לתת שבח והודאה להשי"ת על רוב חסדיו וטובותיו שעשה עימנו מאז ומעולם, כמו שאומרים ב"נשמת": "אילו פינו מלא שירה כים... אין אנחנו מספיקים להודות... על אחת מאלף אלפי פעמים הטובות שעשית עם אבותינו ועמנו". וכאשר אנו אומרים תפילות אלו, צריכים הדברים להיאמר במלוא הכינות, ומתוך הכרה שלימה בחסדים שגמל ה' עימנו.

הנסיגות הקשים של האדם, הם נסיגות חיי היום-יום. בהם האדם נבחן כיצד יקבלם ובאיזו עין הוא יראה את המאורעות והמקרים אשר יפקדוהו. והאם יצליח להתעלות על עצמו ולהכיר בחסדי ה' עימו גם ברגעיו הקשים, כאשר יהיה שרוי רח"ל בצרה ובמצוקה.

לכל אחד יש עליות ומורדות במהלך ימי חייו, ואין אדם שלא יפקדוהו מקרים רעים ומעציבים. העבודה המוטלת עלינו היא להשתדל תמיד למצוא בכל מאורעות חיינו את נקודות האור, דהיינו הטוב והחסד המושפע עלינו מאת ה' יתברך. ולהודות לו תדיר "על נסיך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת".

נוסיף על הדברים החשובים האלה, ונאמר כי בעת הזאת של שינויים בסדרי עולם הנוגעים לכלל ולפרט, בעת צרה ליעקב ולכל העולם, ניתנת לנו הזדמנות להתאזר בגבורה ולראות גם את חסדי ה' המרובים. תפקידנו הוא איפוא

(מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א)

קידושין קודם מתן תורה

מבואר בהמשך הפרשה שאברהם שלח את עבדו שיחפש אישה ליצחק. כתוב בגמ' קידושין (דף מ"א ע"א), אמר רב יהודה אמר רב: אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה, ותתגנה עליו. שואל החוות יאיר על הרי"ף, איך אברהם שלח שליח לקדש את רבקה עבור יצחק, הרי יצחק עדיין לא ראה אותה? אם נרצה ליישב קושיא זו שהאבות לא קיימו את התורה בחוץ לארץ, הרי יצחק היה בארץ ישראל. ואולי יש לומר שהקידושין עצמם היו בחוץ לארץ ולכן זה לא נכלל בתורה, וראיה לזה שאליעזר עשה מיד מעשה קידושין ממה שכתבו התוס' בכתובות (דף ז' ע"ב ד"ה שנאמר), שכתוב 'ויברכו את רבקה' דהיינו שעבד אברהם עשה ברכת אירוסין, וזה היה בבית של בתואל לפני שהגיעו לארץ ישראל. וכן מבואר בחזקוני (על התורה כ"ד - נ"ג) שכתב על הפסוק 'ויוצא העבד כלי כסף' הללו לשם קדושין נתן. עוד יש לתמוה, איך עבד אברהם יכל לקדש את רבקה, הרי היא היתה קטנה? יש אומרים שדין זה נאמר רק לישראל ולא לבן נח, ממילא דין קידושין תלוי בדעת ולא בגיל, וזה ישוב רק להשיטות שסוברים שלאבות לא היה דין ישראל אלא דין בני נח. יש דעה במדרש שרצו להרוג את אליעזר, מדוע? יש מבארים כאן שאם הורגים שליח שבא לקדש אישה המשלח לא יכול לבא בכל אישה שבעולם שמא היא קרובת אשתו, ממילא אם יהרגו את אליעזר יצחק לא יוכל להתחתן. וזה הפשט במה שאנו אומרים בליל הסדר "לבן ביקש לעקור את הכל", בזה

קופסה קטנה מכיסו, וכשפתח אותה קפץ ממנה עכבר קטן, וברגע שהחתול ראה את העכבר הוא השליך את בקבוק היין שהיה בידו והחתול התחיל לרוץ אחרי העכבר, והפך את השולחן והכיסאות ובכך ראו שהרמב"ם צודק.

הוסיף הסבא מקלם, שעפרון התנהג כמו החתול, כל זמן שלא ראה כסף הוא התנהג כאיש הגון ונדיב לב, וברגע שאברהם אבינו מראה לו כסף ואומר לו "קח ממני", דהיינו כשרואה כסף ושומע את הרעשים של המטבעות הוא כבר משתגע ונהיה למה שהטבע האמיתי שלו.

חשוב שבן אדם יהיה תוכו כבראו, כשמבחוץ נראה כבעל מידות מנומס ועם הרבה דרך ארץ, אז גם כשמגיע תאוה לאיזה דבר או שמישהו פוגע בו, עדיין להישאר בהתנהגות ראויה ולא לאבד עשתונות. והעצה היחידה היא לימוד התורה, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, כי יש כח לתורה לשנות את הבן אדם, ובלי תורה בן אדם יכול לנסות לשנות את טבעו אבל זה נשאר רק כלפי חוץ, ואילו עם התורה האדם יכול להשתנות. שמעתי בשם המגיד רבי אלימלך בידרמן שליט"א שישנם אנשים המניחים דשה סנטתי בחצרותיהם, הדשה הזה נראה ירוק בכל השטח ואין צבע צהוב עליו כלל, משא"כ בדשא האמיתי אין מצב שכל שטח הדשא יראה באותו צבע, וההסבר לזה הוא שאם זה דשא סנטטי זה חייב להיות הכי טוב, לכן אם האדם רואה שהצבע של הדשא הוא רק ירוק זה סימן שהוא סנטטי, ואם הצבע משתנה ממקום למקום זה סימן שהוא אמיתי, כך בבן אדם, אם רואים בן אדם שכולו טוב מבחוץ עלינו לדעת שזה רק החיצוניות שלו, כי יש חסרונות לכל אחד, ועלינו לעבוד עליהם.

הוא ענה להם, אני לא מבין, לפני כמה דקות ביקשתם שאני יהיה השוחט של העיר סומכים עלי שאני יהודי כשר, ובשביל לקבל הלוואה אתם אומרים מי אני? אם לגבי שחיטה אני נאמן, א"כ למה לא סומכים עלי לגבי הכסף?

התשובה היא, שכן אדם מה שחשוב לו הוא לא סומך על אף אחד. ואצל אברהם אבינו ראינו להיפך, שלגבי הממונות

סמך על אליעזר, אבל לגבי רוחניות כבר היה צריך שבועה כדי לסמוך עליו. בן אדם קונה בגד, חולצה או חליפה, דבר ראשון הוא בודק בפנים, אם נוח לו עם זה, מאיפה מגיע הבד, אם אין חוטים שמסתובבים פה ושם, שיהיה חלק ונקי, ובודק כמה וכמה פעמים אבל מתי שנכנס לחנות וקונה איזה שוקולד הוא מסתכל על ההכשר, מה כתוב התאחדות ארצות הברית וקנדה, זה נשמע טוב מאוד הוא קונה, הוא רואה ממתק אחר עם הכשר הרב דוידוביץ אב"ד קמצקי, נו מסתבר שזה טוב, הוא לא יודע מי זה דוידוביץ וגם איפה זה קמצקי, הוא קונה ואוכל. מספרים שפעם כמה אנשים הגיעו לאחד מגדולי הדור ושאלו אותו איך הוא מסוגל גם לדבר עם עוד אנשים וגם ממשיך ללמוד [או לחשוב בלימוד], איך נשאר שקוע בלימודו וגם מדבר עם סביבתו? הצדיק הזה ענה להם "מענין מאוד לראות איך ישנם אנשים המתפללים להקב"ה, דהיינו שמדברים אליו, ובאותו זמן הם חושבים על מלא דברים שעליהם לעשות... וההסבר לזה הוא פשוט, אין צורך להתאמץ בדבר שאנו אוהבים אותו ומחוברים לו, זה מגיע מעצמו, כך גם אצלי, הלימוד תורה זה הדבר הכי חשוב, לכן אפילו כשיש אנשים המגיעים לדבר איתי אני ממשיך לחשוב בלימוד". פעם הגיע מישהו לרבי שמואל מסלנט, פתאום באמצע

שרצה להרוג את אליעזר וכך יהיה אסור ליצחק להתחתן וזה יהיה גרמא שלא יהיה זרע לאברהם. וזה הסיבה שאליעזר אמר "עבד אברהם אנוכי", ובזה רצה להגיד שהוא רק עושה מה שבקשו ממנו. ומבואר בגמ' בגיטין שעבד לא יכול להיות שליח, כי הוא אינו בתורת גיטין וקידושין, וזה ההסבר שאליעזר אמר שהוא עבד ואינו יכול לעשות מעשה קידושין. ולפי זה מבואר שרק יחד את רבקה ליצחק ולא חל מעשה קידושין.

הרוחניות צריך להיות חשוב בעינינו לא פחות מהגשמיות אברהם אבינו ביקש מאליעזר למצוא ליצחק אשה והוא לא סמך עליו וביקש שבועה (כ"ד - ב') "ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר לו שים נא ידך תחת ירכי... "מבארים חז"ל מה זה "המשל בכל אשר לו", בלשוניו הוא היה מנכ"ל של אברהם אבינו, אז מה קרא פה שאברהם ביקש ממנו להישבע, הרי הוא סמך עליו בכל ענין? אלא שלגבי גשמיות אברהם אבינו סמך עליו, ומתי שמגיע לרוחניות אברהם אבינו לא סמך, כי מה שהיה באמת יקר לו מאד הוא לא סמך עליו. מספרים על אחד שפעם הגיע לאיזה עיירה וחפשו באותו מקום שוחט, ואותו בן אדם היה גם שוחט אבל הוא הגיע לשם בשביל הכנסת כלה והיה צריך הלוואות, ושאלו אותו אנשי העיר אתה יודע לשחוט וענה שכן, אז בקשו ממנו אנשי העיר שאתה תהיה השוחט שלנו, והוא הסכים בשמחה לשבוע או שבועיים, ומיד אחר כך אמר להם, אבל אני רק עראי פה אני פשוט הגעתי להכנסת כלה לקבל הלוואות, אולי אתם יכולים להלוות לי מאה רובל ואני יחזיר במשך שנה או שנתיים, אמרו לו מה להלוות לך כסף? אנחנו לא מכירים אותך, היאך נוכל לסמוך עליך?

אביו", רואים שוב שלבן רצה להראות עד כמה שאין מידות במשפחה. והתשובה לכל זה, הקב"ה רצה שיהיה את השידוך הזה, ולבן יכול לעשות מה שרצה ובכל זאת לא עזר לו כלום, והשידוך יצא לפועל. רבה של קרית ספר רבי שמחה קסלר זצ"ל בצעירותו לא רצה להתחתן עם בת כהן והיה אומר שהוא אינו ראוי להיכנס לשבט כהונה מחשש שהוא עם הארץ. כל הצעה שהיתה מגיעה לאוזניו היה שואל לפני הכל "האם הבחורה היא בת כהן?". הגיע היום שהוא נפגש עם בת למשפחת פלוניו כו' וכשהתארס וישב בשמחת התנאים הראש ישיבה הקריא את השטר תנאים "עם הכלה... בת... למשפחת דרייפוס הכהן" הוא נהיה חיזור. הלך למרן החזון איש זצ"ל ושאל מה עליו לעשות. ענה לו "הכל מן השמים, אנחנו עושים רק השתדלות, מה שלא מגיע לך לא יגיע, ומה שמגיע נפסק מן השמים וכנראה אתה ראוי לבת כהן". פעם הציעו בחור שהיה טיפוס לא רגיל לאבא של בחורה. האבא הגיע לברר אצל אחד מחבריו והוא ענה 'הוא משונה בכל'. לאחר שבועיים החבר שמע שאותו בחור התארס עם הבחורה המדוברת שביירו אצלו. הבחור הלך לאחל מזל טוב לאבא של הבחורה ושאל אותו 'איך השידוך יצא לפועל?'. ענה האבא 'אמרת לי שבקול הוא משונה, סיפרתי זאת לבתי ונפגשו וכשהיא חזרה מהפגישה הראשונה היא אמרה לי שיש לו קול רגיל לחלוטין וב"ה התארסו במזל טוב'. רואים מכאן שאף שאותו חבר תיאר בכמה מילים בלבד את החתן ואמר 'בכלל הוא משונה' והאבא שמע בקול הוא משונה' וכך נהיה השידוך. ועלינו ללמוד שאם הקב"ה החליט שהשידוך צריך להיות, אפילו יאמרו דבר שאמור להפריע לקיום השידוך שעדיין לא יצא לפועל, אז מן השמים השידוך יהיה.

הוא אמר לרב שהוא חייב לקצר וללכת הביתה, שאל אותו רבי שמואל מה הסיבה, וענה בגלל ששכח לברך ברכת המזון, אמר לו רבי שמואל אתה לא שכחת. הוא מגיע הביתה ורואה שהאוכל מונח עדיין על השולחן, הוא לא אכל בכלל, וברושלים דיברו שלרבי שמואל מסלנט יש רוח הקודש, ושאלוהו אנשי ביתו, וענה להם אין לי רוח הקודש אני מכיר את היהודי הזה, הוא אף פעם לא ישכח לברך ברכת המזון, אין דבר כזה בעולם, לשכוח לאכול זה יכול להיות אצלו. אנחנו שצריכים ללמוד מכל זה שצריכים להזהר ברונחניות [מינימום] לא פחות מהגשמיות.

~

שידוכים מן השמים "ויאמרו נקרא לנער ונשאלה את פיה" (כ"ד - נ"ז). מה ההסבר ל"ונשאלה את פיה" ? מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצ"ל תירץ שלבן עשה חשבון שאם ישאלו את רבקה אם היא רוצה ללכת היא תתבייש להגיד שהיא רוצה, ולכן אמר "נשאלה את פיה" ונעשה לפי מה שהיא תגיד בפה, ולבסוף רבקה אמרה בלי להתבייש שהיא רוצה ללכת. רואים מכאן שלבן לא רצה שהשידוך יצא לפועל, ולכן ניסה בכל הדרכים לעצור אותו. בספר כרם הצבי כתב שבדרך כלל אנשים שנפגשים לאחר הוורט, המשפחות מנסות כמה שיותר להסתיר את ה'בעיות' שלהם, ובתורה מבואר שלבן אמר לאליעזר שהוציא את העבודה זרה מביתו, אם היה קורה מקרא כזה בדורנו המחותר לא היה מספר כלל שהוציא את העבודה זרה מביתו, וההסבר לזה הוא שלבן רצה לעצור את השידוך בכל הדרכים. כמו כן כתוב (כ"ד - נ') "ויען לבן ובתואל ויאמרו...", ורש"י פירש "רשע היה וקפץ להשיב לפני

כפר חסידים היתה בתחום זה יוצאת דופן. גם שם לא היו ראשי הציבור שומרי תורה ומצוות, אך מעולם לא הערימו קשיים בדרכה של הישיבה, והיה הדבר לפלא. לימים, פגש המשגיח רבי אליהו לופיאן זצ"ל את ראש המועצה, והביע בפניו את הזקרתו והערכתו על התנהגותו. סח לו הלה את סיבת הדברים: "בית הורי בפולין היה בית דתי מאוד, והם רצו מאוד שאלמד בישיבתו של מרן החפץ חיים" זצ"ל בעיירה ראדין. לעומתם, אני הייתי מושפע מאוד מהלכי הרוח שנשבו בעיירה, הרעיונות של הסוציאליזם, ציונות ובניין הארץ היו חשובים בעיני יותר. אך לא יכולתי לסרב להם, ונסעתי לישיבה בראדין. שם קיבל אותי החפץ חיים', בחן אותי ושוחח עמי. כיון שתהה על קנקני, החליט כי איני מתאים לישיבה, וסרב לקבלני ללמוד. רכבת מראדין היתה רק פעם ביום, ולכן היה עלי להישאר בלילה בישיבה, ולנסוע למחרת. החפץ חיים הזמין אותי לישון בביתו [איני יודע אם מתוך היותו בעל חסד כה גדול, או שפשוט לא רצה שאהיה אפילו לילה אחד יחד עם תלמידיו שמא אזיק להם...], הכין לי ארוחה והציע לי מיטה לישון, והוא ישב ללמוד ליד השולחן. ידעתי כי מדברים עליו גדולות, ומאד התרגשתי מהתנהגותו. עשיתי עצמי כישן, ובעד העיניים ה'כמו' עצומות עקבתי אחרי התנהגותו. בשעה מאוחרת חש 'החפץ חיים' כי קר מאוד בחדר, וחשש כי קר לי. הוריד את מעיל הפרווה שלו, כיסה אותי, וחזר ללמוד, כשהקור בחוץ מקפיא וגם בתוך החדרים קר מאוד. הוא היה אז מפורסם מאוד, מגדולי הדור. חיבר ספרים שכל בית ישראל למד בהם, ואני נער צעיר שאפילו לא הכירו בכלל. הוא רואה שאני לא הולך בדרכו, דבר שודאי מאוד כואב וחורה לו, אבל את המעיל שלו הוא

אברהם אבינו דאג לכל יחיד ויגוע וימת אברהם בשיבה טובה זקן ושבע ויאסף אל עמיו" (כ"ה - ח'). כתוב בגמ' בבא בתרא (דף צ"א), אמר רב חנן בר רבא אמר רב: אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם, עמדו כל גדולי אומות העולם בשורה ואמרו "אוי לו לעולם שאבד מנהיגו, ואוי לה לספינה שאבד קברניטא". שאל אבי מורי זצ"ל מה הפשט של הלשון הכפול כאן? ? מנהיג של העולם, וקברניט של הספינה. ותירץ שאצל אומות העולם, לדוגמא נשיא אמריקה אין אף אחד שיכול להיכנס אליו, הוא מנהל הכל מלמעלה, הוא אחראי על הדברים הגדולים ומחליט החלטות חשובות מאוד וכל הדברים הקטנים נעשים ע"י משמשיו. כל זה אצל הגויים. אבל אצלנו, רואים שאצל גדולי ומאורי הדור, נכון שהם מנהיגים מלמעלה כל מה שעם ישראל צריך [לכאן ולכאן] ואנו לא זזים בלי הכרעתם, אבל מעניין מאוד שאותם גדולי הדור שמכריעים דברים הכי חשובים כל יחיד יכול להיכנס ולהתייעץ על דברים אישיים [אפילו בפרטי פרטים].

וזהו הכפילות שכתוב על אברהם אבינו, אוי לו לעולם שאבד מנהיגו זה הדברים הגדולים, ואילו אוי לה לספינה שאבד קברניטה זה שהיה דואג על כל יחיד ויחיד. וזה היה אברהם אבינו, שמצד אחד היה מנהיג של העולם אבל גם היה קרוב לכל אחד ואחד. קשיים רבים וחבלי קליטה עברו על ישיבת 'כנסת חזקיהו' עד הגיעה אל המנוחה והנחלה בשנת תשט"ו בכפר חסידים לימים רכסים שבצפון. ברם, דבר אחד התנהל כראוי ובלי בעיות - יחסה של המועצה לישוב היה חיובי, בעוד שבשאר ישובי הארץ נערמו על דרכם של מוסדות התורה קשיים, והתנכלו להם והצרו צעדיהם,

נותן לי כדי שלא יהיה לי קר! המעיל הזה של 'החפץ חיים' מחמם אותי עד היום! לאנשים שמחנכים להתנהגות כזאת, אני יכול רק לעזור, ודאי לא להפריע."

התאונה שהצילה ממות

שמעתי ממקור ראשון: זה כמה שנים שאני לומד חברותא בטלפון פעם בשבוע עם אלון, יהודי עממי מפרדס חנה שאינו שומר תורה ומצוות. הלימוד הוא במסגרת פרויקט שמכונה "איילת השחר". זהו פרויקט ייחודי, שבמסגרתו אברכים מתנדבים ללמוד בטלפון עם חברותא שמעוניין בכך, וכך כח התורה משפיע על יהודים רחוקים ומחלחל לאט לאט. לא מנהלים כלל שיחות של קירוב וניסיון להשפיע על אורח החיים של הלומד, אלא לומדים עמו גמרא או הלכה. במשך השנים הוכח אינספור פעמים שהכח הזה של לימוד התורה משפיע על הלומדים וגורם להם לשנות את דרכם. אלון הוא איש פשוט, פרנסתו מעבודת כפיים קשה בהתקנת תחנות אוטובוס ברחבי הארץ, ואין לו השגות ושאיופות גדולות, לא בענייני עולם הזה ולא בענייני עולם הבא. למרות היותו אדם חילוני הוא גם לא התגייס מעודו לצה"ל, מה שלא מוסיף לו נקודות בעולם שבו הוא חי, ואף גורם לו לתחושת נחיתות המלווה אותו לאורך חייו. בשנה האחרונה אלון סיפר לי על אבישי בן אחותו. אבישי הוא בן להורים הנמנים על המגזר הדל"י, השולחים את ילדיהם לישיבות "הסדר". כשרונותיו של אבישי אינם מזהירים, וכתוצאה מכך הוא לא חפץ להמשיך בישיבה. מאידך, אבישי משופע בכוחות פיזיים, גבה קומה ובעל מבנה גוף חסון, מה שמוביל אותו לרצות לשרת כחייל קרבי. היות וה"חברותא" שלי, אלון בעצמו, לא שירת בצבא, הוא היה גאה מאד בכך שאחיין שלו הולך

להיות חייל, ומדי פעם הוא סיפר לי בהתרגשות על ההתקדמות של אבישי בדרך להיות "חייל קרבי בגבעתי". בתקופה של סוף הקיץ סיים אבישי את הטיורונות, ובסופה נערך "מסע כומתה" מפרך, בו החיילים צועדים עשרות קילומטרים ברגל במשך מספר ימים, כאשר בחלק האחרון של המסע מצטרפים בני המשפחה המורחבת בהתרגשות רבה. כך גם החברותא שלי אלון השתתף בטקס, כאשר גאוות המשפחה מרקיעה לגבהים... אני היססתי האם מוטל עלי למתן את ההתרגשות הרבה של אלון מה"אושר" המדומה הזה, שכן אחותו הולך לסכן את עצמו בקו החזית מול אויבים אכזרים, ומאידך - ללמדו על מהות האושר האינסופי של אלו שזכו להיות המגינים האמיתיים של עם ישראל וממיתים את עצמם באהלה של תורה. היה נראה לי שאין לאלון את הכלים להבין את הענין. הוא לא איש של דקויות והרגשים עדינים. ומאויים כמוסים שמלווים אדם עשרות שנים אי אפשר לבטל ברגע כמימרא. בערב ראש השנה קיבלתי טלפון בהול מאלון. בקול בוכים הוא מבקש ממני להתפלל על אחייני, אבישי בן רות לרפואה שלימה. במסגרת האימונים שלו לקראת צאתו למשימות הקרביות, אבישי נהג בכלי רכב צבאי כאשר מולו הופיעה משאית צבאית אשר פגעה ברכבו בעוצמה. אבישי נפגע, ארובת העין שלו קיבלה מספר שברים, פניו התעוותו, והתעורר חשד כי שטף דם חודר אל המח וכי חייו של אבישי בסכנה. המשפחה כולה עזבה את עיסוקיה, חרדה לגורלו של אבישי, התקווה הגדולה וגאוות המשפחה כולה. אבישי נזקק לניתוח דחוף ומורכב כדי לוודא שמוחו לא ייזק. ברוך ד' במהלך הניתוח התברר שאין זליגה לכיוון המח. מיד אחר ראש השנה נזקק אבישי לניתוח נוסף כדי לשקם את

וכחלק מהתיקון שלי בחיים נגזר עלי לסבול צער גידול בנים. אחד מבני, יאיר, פרש ל"ע מדרכי התורה. יש המכנים זאת "יצא בשאלה", אני קורא לזה "יצא בהשאלה". יען כי נשמתו הושאלה באופן זמני לכוחות הס"א, עד כי יבוא אי"ה היום ותפקחנה עיניו, ותעבור עליו רוח טהרה לשוב לאביו שבשמים. למזלי הטוב, יאיר הוא בעל שכל חריף וגם אדם ישר בטבעו, ושלא כמו רבים מחבריו, הוא אינו מרמה את עצמו להאשים אותי ואת בני ביתי בחליו ובקשייו. הוא יודע כי היצר לכד אותו ברשתו והוא מתקשה להתגבר עליו. את אביו ואמו הוא מכבד, הוא משתף אותנו בעובר עליו, ובבית הוא משתדל בכל יכלתו להמנע מלצער אותנו. בערב חג הסוכות שאלתי את יאיר מה התוכניות שלו לימי החג. הוא ענה לי שבחג הראשון הוא מתכוון להיות עמנו בבית, ואילו בשמחת תורה הוא מתכוון להיות עם חברים בדרום... משום מה לבי התקומם. למרות הכל, שמחת תורה... גם הרגשה רעה התלוותה למחשבות אלו, הרגשה עמומה וכבדה שלא ידעתי לפרשה כהוגן. אמרתי ליאיר שאני מבקש ממנו שיעשה עמי טובה, אני מתחנן שגם בחג שמחת תורה יהיה עמנו בבית. יאיר לא מיהר להסכים. יש מסיבה גדולה, "משהו בינלאומי, מסיבת טבע", זה לא דבר שרואים כל יום... הוא לא מוכן להפסיד. שאלתי את יאיר מה יש שם במסיבה הכל כך נחשקת, ולמרבה הבושה הוא הסביר לי כי מביאים עגל זהב ענק של ע"ז, ורוקדים מסביבו אחרי ששותים לשכרה, וכו'. מעי התהפכו לשמוע על "תוכנית" שכזו לשמחת תורה, אבל כבשתי את רגשותי, ואמרתי ליאיר: הגמרא אומרת שכל מה שאסרה התורה, היא גם התירה כמותו: אסרה לאכול דם אך התירה אכילת כבד; אסרה אכילת חלב בהמה אך התירה חלב חיה; אסרה חזיר, אך התירה מוח

פניו, ולקראת יום הכיפורים בישרני אלון שב"ה אבישי יצא מכלל סכנה, והוא משתחרר מבית החולים למוסד שיקומי. ההודעה המשמחת היתה מהולה בצער עמוק על כך שככל הנראה הסיכוי לחזרתו של אבישי להיות חייל קרבי הוא קלוש למדי, והתקווה הגדולה של המשפחה עומדת להתבדות. אני מצידו התקשיתי למצוא מילים כדי לנחמו... כמי שמלכתחילה לא ראיתי בזה ענין בעל ערך, לא מצאתי את המילים המתאימות לנחם בהן את מי שאצלו הצבא הוא פסגת שאיפותיו. אמרתי לו כמה מילים על כך שאנחנו לא יודעים למה באים ייסורים, ומה שהקדוש ברוך עושה הוא לטובה, ומי שזוכה גם רואה זאת. ובזה סיימנו את השיחה על הנושא. ביום שישי פרשת בראשית, קיבלתי טלפון מאלון. בשורות האיוב של אירועי שמחת תורה תשפ"ד הגיעו בזו אחר זו, וכבר חששתי ממה שאני עומד לשמוע מאלון. אך מה ששמעתי הותיר אותי פעור פה. פלוגת גבעתי שבה שירת אבישי הוצבה באזור קו הגבול עם עזה, וביום שמחת תורה חבריו כולם שהו שם בשטח. עשרות חברי הפלוגה נהרגו כולם על קידוש ה', בחייהם ובמותם לא נפרדו, אחד מהם לא נותר. ה' יקום דמם במהרה לעינינו. רק חייו של אבישי היו לו לשלל. מה שהיה נראה כמו צרה נוראה ופתאומית שנפלה על המשפחה המורחבת וקטעה את חלומותיה, הוא מה שהציל אותם מלשבת עכשיו שבעה על בנם. (פורום לתורה) הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף (p0583271323@gmail.com)

שמחת התורה שהצילה

מספר ר' אלי שושן מביתר: כל מה שאסרה תורה התירה לך כנגדו... אני אברך תושב ביתר,

שמחת תורה התעוררנו יחד עם כל בית ישראל לקול האזעקה המייללת... אדם שש על ההזדמנות, "פיקוח נפש" ! ואץ לפתוח את מכשיר הטלפון. עברו מס' דקות ואדם חזר מהחדר, מראהו משונה, פניו מחליפות צבעים. לפתע הוא קפץ לעברי והתחיל לחבק אותי, בתחילה חשבנו שדעתו נשתבשה עליו... האזעקה מייללת והוא מצא לו זמן להמטיר חיבוקים ונשיקות... אך אדם החל לזעוק בקול ניחר: המסיבה הארורה! תודה! תודה לך! הצלת את חיינו! ה"כבוד הורים" של יאיר הציל את חיינו ואת חיי מייסורי איוב ומיתה משונה... הריקודים של הקפות היום כבר נשאו אופי אחר, זה כבר לא היה הענין של אלכוהול... אדם גם הפך לכובד הערב בביהכנ"ס כמי שיודע לספק חדשות מהמקור, ה"י". למחרת בבוקר, אסרו חג, אדם ביקש להניח תפילין לפני הפרדו מאיתנו לשלום. ואילו יאיר הכריז: הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכוון למעשה לתגובות ולחומר נוסף p0583271323@gmail.com

שוועתם ישמע ויושיעם

אני ראש כולל שנים רבות, והתגלגל לידי הגיליון החשוב שלכם. בערב שבת אני יושב וקורא את הסיפורים במדור מזמור לתודה, והיה שם סיפור מחזק מאוד על יהודי שהיה בחובות גדולים, והוא שאל את הרב ארוש שליט"א מה לעשות. הרב ענה לו שיתחיל להודות לקב"ה על החובות שלו מדי יום במשך רבע שעה, ולאחר מכן שיאמר שמונה פעמים מזמור לתודה מתוך שמחה. אותו יהודי סיפר שבתוך מספר ימים נושע ויצא מרוב חובותיו! לקחתי את

של שיבוטא, וכן הלאה. הבה ונחפש תחליף להנאות שאתה מחפש לעשות באיסור, ונמצא דרך לעשותם בהיתר, כאן בבית, העיקר שלא תצטרך לנסוע למסיבה המזעזעת הזו בדרום... יאיר הביט בי מופתע, איך בדיוק הוא יהנה בהיתר בשמחת תורה? אמרתי לו כך: פה בקצה הרחוב יש בית כנסת גדול של חב"ד. בשמחת תורה נשפך שם אלכוהול כמים, שותים לשכרה ורוקדים עד כלות הנפש. אתה הרי למדת בישיבות ליטאיות וגדלת על ההשקפה ש"חב"ד זה עבודה זרה", אז הנה לך הכל יחד: ריקודים ללא גבול, אלכוהול כמים, ועבודה זרה... כל מה שרצית, ובהיתר... [מחובתי להבהיר, ח"ו אין לי דבר נגד חב"ד, ולהיפך. רק השתמשתי בהשאלה בביטוי המיתולוגי הזה כדי לשכנע את יאיר]. יאיר שמע את הדברים, חשב מעט, ואח"כ הודיע לי שהוא מוכן לתוכנית החילופית, אך בתנאי שיתאפשר לו לארח חבר בבית, אותו חבר שעמו תכנן לנסוע למסיבה בקיבוץ רעים... וכי ברירה יש בידי? הבעתי את הסכמתי. בהושענא רבה אחר הצהריים הגיע הצמד, יאיר יחד עם חברו, אדם. הזמנתי אותם לסוכה לסעודת חג, אבל אמרתי להם שלפני הסעודה צריך לברך על הלולב. גם אם הם לא מקפידים כל כך, אבל אני מקפיד ביותר על תשעים אמנים ליום, ועדיין חסרים לי כמה... שני החברים ברכו על הלולב, כאשר אדם מברך גם שהחיינו... אחר כך הם חבטו את הערבנות כנהוג, ונטלו ידיים לסעודה דשנה עם ברכת "לישב בסוכה". אחרי שאכלו ושתו כהוגן פנינו "להיפרד מן הסוכה", שתינו יין טוב, ופצחנו בריקוד מסביב לשולחן. האווירה היתה טובה ואדם החזיק בידו את הלולב ורקד ורקד... אחרי מנוחה שלחתי את הצמד לבית הכנסת חב"ד כפי שסוכם, שם הם השתלבו מצוין בתוך הקהל, ובשעה מאוחרת הם שבו הביתה למנוחה. בבוקר של

שהוא נותן לנו, ואפילו חובות. תודה רבה!
(מאת: רשת כוללים 'דרכי יושר') (משכן
שילה וירא תשפד הובא ע"י הרב פנחס
זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף
p0583271323@gmail.com)

צדקה תציל ממות

ביום מן הימים הלך מיכאל, תושב המרכז,
לבדיקה שגרתית אצל הרופא בקופת חולים.
הרופא בדק והבחין בכאבים מוזרים בגופו
של מיכאל. הוא שלח אותו בדחיפות
לבדיקות סי.טי. לתדהמתו הרבה, בבדיקות
התגלה שהוא חולה במחלה נדירה ל"ע,
שבשביל להתרפאות ממנה צריך לטוס
לאנגליה, שם יש פרופסור מיוחד שיועד
לעשות כאלה ניתוחים.

והמחיר – בהתאם. לאחר בירור קצר שערך
מיכאל התברר לו שעלות הניתוח מגיעה
לשישים אלף דולר, בעוד שכסף לכרטיס
טיסה אין לו. ערך מיכאל מגבית אצל ידידיו
וקרוביו, והצליח להשיג כסף עבור הכרטיס
טיסה. אבל עדיין, שישים אלף דולר עבור
הניתוח מנין?

בצר לו פנה מיכאל לקרן צדקה שעורכת
מגביות עבור מקרים כאלו, ולאחר מאמצים
מרובים הם הצליחו להשיג כחמש אלף
דולר, סכום נחמד... אבל עדיין, לא מתקרב
לשישים אלף דולר.

פנה אליו מנהל הארגון צדקה הנ"ל, ואמר
לו: "תשמע, זה מה שהצלחנו להשיג.
המצב הכלכלי היום קשה. אבל יש עשיר

החיוזק הזה לעצמי, שכן בשנה האחרונה
נקלעתי לחובות גדולים בכלל עד כדי כך
שלא היה לי מאיפה לשלם
משכורת לאברכים. התחלתי לקבל על
עצמי את הקבלה, ומדי לילה הייתי יושב
רבע שעה ורק מודה לקב"ה בשמחה על כל
החובות שיש לי, בפירוט מלא למי אני חייב
וכו', ואחר כך הייתי אומר שמונה פעמים
מזמור לתודה מתוך שמחה. מדי יום ומדי
שבוע הייתי רואה ישועות גדולות של
תרומות מכל מיני אנשים שלא ציפיתי מהם
שיתרמו, והחזר של חלק מהחובות, אבל
הקשיים שלי עדיין היו גדולים. בכל
זאת המשכתי בהודאה לה' יתברך בכל
כוחי, עד שלאחר חודש מאז שקיבלתי את
הקבלה על עצמי הגיע לכולל יהודי שלא
הכיר את הכולל בכלל, ושאל מי ראש
הכולל. ניגשתי לדבר איתו ולברר במה הוא
צריך עזרה, והוא אמר לי שליבו חפץ
להחזיק את הכולל הזה דווקא, ולא רק
להחזיק חלק, אלא את כולו, את כל
האברכים, וכן להוסיף עוד אברכים על
הקיים ולהגדיל את המלגה. ולא רק
זה. פתחתי כולל נוסף, ובכך ראיתי לנגד
עיניי איך ישועת ה' כהרף עין מגיעה
ממקום שאדם אפילו לא חושב, וזכות
ההודאה לה' יתברך מתוך שמחה הביאה
את הישועה הכי שמחה שיכולה להיות.
שהקב"ה יזכה אתכם ואת כל
העוסקים במלאכת הקודש בעריכת הגיליון
החשוב הזה, שתמשיכו להגדיל תורה
ולהאדירה ולפרסם את המצווה החשובה
הזו - לדעת להודות לה' יתברך בכל מה

יצא מיכאל מביתו של העשיר כשליבו מתרוכן בשמחה. הוא הזמין תור אצל הפרופסור באנגליה, והחל להתכונן לטיסה.

היה זה בתחילת חודש כסלו. יומיים לפני הטיסה, הלך מיכאל לחנות לכלי כסף, וקנה את החנוכיה הכי מפוארת שהיתה בחנות. שילם עליה, וביקש שישלחו זאת לכתובתו של העשיר בימים הקרובים, עד לחג החנוכה. כתב לו גם מיכאל מכתב תודה מרגש, בו הוא מודה לו מקרב לב על התרומה הנכבדה שתציל את חייו, בעזרת ה'.

יום לאחר שנחת מיודענו באנגליה, יצא השליח של החנות לכלי כסף לביתו של העשיר, שהתגורר בשכונה יוקרתית בתל אביב. היה זה בשעות הערב, שעה שאמו העשיר להיות בביתו. הגיע השליח לביתו של העשיר, החל לדפוק בדלת, אבל – אין קול ואין עונה.

דופק יותר חזק, מצלצל בפעמון, ופתאום הוא שומע גניחות חזקות מתוך הבית. הוא מטה אוזן, ומבין שיש בתוך הבית מישוה שניקלע למצוקה קשה. השליח לא מאבד זמן, מזעיק שכן נוסף, וביחד הם מחליטים לפרוץ את הדלת, בעזרת כמה כלי עבודה.

הם מצליחים לפרוץ, ומוצאים את העשיר, חיים שמו, שוכב על הרצפה לאחר התקפת לב קשה, כשאינו עוד אף אחד מלבדו בבית שיכל להזעיק עזרה. מיד התקשרו לשירותי ההצלה, כשבמקביל אותו שכן, שהיה לו ידע בסיסי ברפואה, מבצע בו הנשמה

אחד, שאמר שהוא רוצה לתרום לך סכום נכבד אך הוא לא היה מעונין למסור את מספר הכרטיס אשראי שלו דרך הטלפון, וביקש שתגיע לביתו ושם הוא יעביר לך את התרומה".

אמר מיכאל לעצמו: "מה הוא כבר ייתן לי, מאתים דולר? אבל להפסיד אין לי מה להפסיד. אלך אליו וה' יעזור".

הלך אליו מיכאל בהרגשה של אדם של אדם שחרב עליו עולמו. קיבל אותו העשיר בסבר פנים יפות, הכניסו לביתו והגיש לו לשתות. שולף העשיר פנקס צ'קים, ושואל עניינית: "מה עלות הניתוח?"

משיב לו מיכאל: "שישים אלף דולר, כשבינתיים יש לי פחות מהעשירית מהסכום". להפתעתו הרבה, רשם העשיר על הצ'ק סך של שישים אלף דולר, והגישו למיכאל, כשהוא אומר: "כל המציל נפש אחת מישראל, כאילו הציל עולם מלא",

והמשיך "באמת שאני לא יודע מה גורם לי לתת לך את כל הסכום, אבל דחף פנימי עמוק גרם לי למכור את הרכב של אשתי ולתת לך את כל הכסף במזומן.

קח את הכסף וה' יהיה בעזרך, ונתפלל שתחזור לארץ בריא ושלם". מיכאל לא ידע האם לצחוק או לבכות מרוב התרגשות, ובמשך שעה ארוכה בירך את העשיר בכל הברכות שרק יכל לברך.

המחבלים דילגו על הצריף

סיפר לי יהודי, היה שמה, הוא מיד נסע לשם נכנס לתוך האש להציל יהודים, לעזור לאנשים, המחבלים ימ"ש עברו מבית לבית, היו דופקים על הדלתות בחוזקה, דלת שלא פותחים אותו פוצצו שם מטענים, שרפו. הוא מספר, היו שש בחורים כשקרה כל זה, לא היה להם לאיפה לברוח, מחבלים מימין ומשמאל, היה שם בקיבוץ בארי איזה צריף עם דלת עץ, שישה בחורים נכנסו לשם, סגרו את הדלת עץ, מסכנים רחוקים אפילו שמע ישראל לא יודעים, אבל הם יודעים יש אלוקים, אמרו ריבוננו של עולם אנחנו מהרהרים בתשובה, בבקשה רבש"ע תשמור עלינו. היהודי הזה ראה אותם, היה שם, הם סיפרו לו, כל הזמן בכו לא יודעים להגיד פסוקים, אבל מבקשים סליחה מה', אומרים רבש"ע תשמור עלינו, שומעים יריות, יריות, פצצות, והנה המחבלים הגיעו לצריף שלהם, דפקו להם על הדלת, בשקט, בעיטה אחת הדלת עפה, אין מה לעשות בכלל, מי מדבר על הנחת מטען, המחבלים דפקו על הדלת, הם שתקו, רק התפללו בשקט, דירה על יד, שמה דלתות ברזל, פצצו, ירו והרגו, לפני ואחרי אותו הצריף, ולהם דלת עץ פשוטה שבבעיטה מסירים אותה, המחבלים דילגו על הצריף, יצאו ללא פגע!! אומר תראה מה זה כח אמונה והרהור תשובה, מה זה כח השגחה פרטית, מי שנגזר עליו לחיות יחיה, מי שנגזר עליו לחיות יחיה.

היה שם ילד אחד, ביישוב בארי, הילד הזה עומד לעשות בר מצווה, שבוע הבא יש לו

ותרגילי החייאה. לאחר כמה דקות הצליח להחזיר אותו לנשימה סדירה, כשבוחות ההצלה שבאו לדירה ממשיכים בהחייאה ומפנים אותו לבית החולים תל-השומר. השליח התלוח אליו לבית החולים, כשהשכן טורח לעדכן את בני משפחתו של חיים שאביהם נמצא בבית החולים. הם מיהרו כמובן להגיע אליו. לאחר כמה שעות, כשהתאושש חיים פנה לשליח והודה לו במילים נרגשות מאוד על כך שהצילו ממוות, ושברוך ה' ידע להגיע בזמן הנכון. אמר לו השליח: "אני רק שליח (תרתי משמע...), את התודה אתה צריך לתת למיכאל, שקנה את החנוכיה הזו ושלח אותי להביאה אליך".

הבין חיים מה היה המניע שלו לתרום למיכאל, וסיפר לשליח את כל הסיפור, כשהוא מסיים: "אשרי רבותינו שאמרו "וצדקה תציל ממוות", וכעת אני רואה שאדם שמציל נפש מעם ישראל, לבסוף ייצא, שהוא מציל את עצמו. אין מקרה בעולם. השי"ת גלגל שאני אתרום לאותו יהודי ועל ידי כך אני בעצמי אנצל".

(גל' קבלת שבת) הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף
 (p0583271323@gmail.com)

ה' אלוקינו ה' אחד, וכך עוד הפעם ועוד הפעם, כל חמש דקות צעקו שמע ישראל, הרגישו כי קרב קיצם, התקשורת לא מפרסמת את זה, הם רשעים, את זה הם לא מפרסמים, אני אמרתי לאיזה ידיד אני אין לי את אמצעי התקשורת לראות את ההסרעות ואת הדברים האלה, אמרתי לו תגיד לי איך זה יכול להיות שלא מספרים שיש איזה משהוא מכל מאות הנתבחים שאמר שמע ישראל לפני כן, אומר לי מה קרה לך, אומר לי יש הרבה הסרעות איך יהודים רבים שם שיצאו להורג, רחוקים, צעקו שמע ישראל, קיבלו עליהם עול מלכות שמיים, ואת זה התקשורת לא מפרסמת. הילד הזה עם המשפחה שלו צעקו ככה כמה שעות, כל חמש דקות צעקו שמע ישראל, ובסוף הם ניצלו! כל הבתים מסביב ה' ישמור, שמה בשכונה איפה שהיה ב"מ האשה והבן למעלה בעלית הגג ששרפו אותם, אלה שכנים שלהם, הם נשאו בחיים. אשכול יוסף חיי שרה תשפ"ד הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף

(p0583271323@gmail.com)

ניצלה מהטבח בזכות שעזרה לחלק נרות שבת

היתה שם יהודיה אחת ביישוב בארי, איך היא ניצלה, היתה בחורה אחת כל יום שישי היתה מגיעה מביאה נרות שבת, מחלקת לאנשים ביישוב, אמרו לה תסתלקי מפה, מה את מתחילה להטיף לנו שבת, להחזיר

בר מצווה, מסכן לא יודע כלום, רב אחד הכין אותו לבר מצווה, שביום הבר מצווה יניח תפילין, ואולי ילמד אותו עוד משהוא, אולי ציצית מה מברכים, הרב הזה שבא להכין אותו לבר מצווה, לימד אותו את הפסוק "שמע ישראל", הילד הזה אמר לרב, תגיד לי מה זה הפסוק שמע ישראל, מה זה? אמר לו זה הפסוק הזה שאני מלמד אותך, שאתה מניח ביום הבר מצווה את התפילין ואתה אומר את הפסוק הזה, את הפסוק הזה אתה צריך לדעת, כי את הפסוק הזה יהודי צריך לומר לפני שמת. והנה ברגע ששמעו את כל היריות והמחבלים והפיצוצים, שם בר מינן, כל בית התעדכן כמה זמן נותר להם לחיות, עשר דקות עשרים דקות, יש להם שם קבוצות של וואצפ של כל המושב, וכל אחד דווח, הנה הם עכשיו הגיעו לבית הזה, עכשיו לבית הזה רח"ל, כך הם ידעו את קצב ההתקדמות של המחבלים, וכמה זמן נותר עד שיגעו אליהם, והנה אותה משפחה ידעו שבעוד כחצי שעה הם מגיעים לבית שלהם, הילד הזה עמד ואמר להורים שלו, לאחים ולאחיות שלו: תקשיבו טוב, הרב לימד אותי שיש פסוק שאומרים אותו לפני שמתים, אז תגידו איתי את הפסוק, אמרו לו אנחנו לא יודעים להגיד את הפסוק הזה, אמר להם אני אגיד מילה במילה, ואתם תגידו אחרי, אבא שלו מסכן בגיל שבעים בר מינן לא יודע שמע ישראל, הילד הקטן הזה בגיל שתים עשרה וחצי שלוש עשרה אומר שמע ישראל ואבא שלו, אמא שלו, אחים שלו, אחיות שלו, עומדים וצועקים שמע ישראל

כשהגיעה לפתח של הקיבוץ ראתה שהצבא מנהל קרבות נוראות עם המחבלים, כידוע שבקיבוץ זה לקח הרבה זמן עד שהצבא השתלט עליו, היה לה נס, לקחו אותה מבין רגלי המחבלים, אבל מה התברר לה? כשהיא יצאה מהחלון אירע לה נס גדול, בבית שלה הסתתרו וניהלו קרב חמש עשרה מחבלים, חמש עשרה! אם היתה פותחת את הדלת שלה, ברגע אחד היתה מתה...

אשכול יוסף חיי שרה תשפ"ד הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף (p0583271323@gmail.com)

המסוק שהגיע בכח התפילה

אני חייב לספר לכם סיפור נורא ואיום! סיפור נורא זה שמעתי מבעל המעשה בעצמו.

יש יהודי יקר תלמיד חכם חשוב בבני ברק קוראים לו הר' אלכסנדר הופמן. (הוא הרשה לי להזכיר את שמו, הוא גר ברחוב בן יעקב בבני ברק)... הוא היה אומר שיעור לפני שנים בישיבה בירוחם.

ירוחם זה עיר בלב מדבר. שם היה את הישיבה של ר' רפאל טיקוצ'ינסקי זצ"ל. בבוקר הוא היה אומר שיעור, אחה"צ הוא היה מגיע לישיבה ולומד כל פעם עם בחור אחר.

באותו יום שהסיפור קורה, הוא גמר ללמוד בשעה חמש ומשם הוא הלך הביתה. הוא מתאר לי, הבית שלי היה מהאחרונים בישוב,

אותנו בתשובה, גירשו אותה, היתה שם אישה אחת לא דתיה, אך היא יודעת מה ערך של שבת, קראה לבחורה הזאת, אמרה לה מה הטלפון שלך, תבואי כל יום חמישי בערב בשעה מאוחרת כשיש חושך ועלטה, תתקשרי אלי בלי שאף אחד ידע, אני אפתח לך את השער של הקיבוץ, תסתובבי בקיבוץ ותניחי את הנרות על ליד הדלתות, הם יפתחו את הדלת בבוקר יראו נרות שבת לאט לאט אולי ידליקו נרות שבת, אולי יתעוררו בתשובה, וככה עשתה כל שבוע.

עכשיו שהיה הדבר הזה, האישה הזאת מספרת, ככה מספר לי אותו יהודי, זה שנכנס לתוך הקרב, אומר לי האישה הזאת מספרת, שהיא רואה שמתקרבים בהודעות ששולחים בקבוצות, הם מתקרבים, היא מתפללת בוכה, ריבונו של עולם אני עשיתי למענך, סייעתי לבחורה הזו כל ליל שישי שתחלק פה נרות שבת, הייתי בזכותה מדליקה נרות שבת, אני מבקשת ממך רבונ של עולם עשיתי לכבודך אתה תשמור עלי, שהשבת תשמור עלי, וככה היא בוכה והיא שומעת את היריות מתקרבות, ומתקרבות, פלא פלאות ירו לה על הבית, פרצו לבית שלה, היא סגרה את הממד, הניחו פצצה ע"י הדלת, לא התפוצץ! ניצלה! היתה שרויה בממד בפחד, ברעדה, אחרי כמה שעות שהיא שומעת יריות, לפתע שרר שקט, הפסקת אש, שמעה שקט מוחלט, מה עשתה פתחה את החלון של הממד, הסתכלה ימינה ושמאלה, קפצה מהחלון והתחילה לברוח מהקיבוץ, הגיעה לפתח הקיבוץ, אומרת כל דקה היה כמו נצח,

מיד אני מוציא את היד, אבל כמויות של דם מתחיל לצאת ממני, כמה שאני מנסה לעצור את הדימום זה לא מצליח...

מה עושים??? מה עושים??? ופתאום אני מתחיל להרגיש סחרחורת, אני מבין שהמצב לא פשוט... אני שעה כבר בשמש וכל כך הרבה דם שאני מאבד ועכשיו סחרחורת... גם אם אני יצעד לעבר היישוב רוב הסיכויים שבאמצע הדרך אני פשוט יתמוטט, ואני לבד לבד!!!

מה עושים??? אומר הבחור לר' הופמן... הבנתי, אין שום פתרון בדרך הטבע! אין! רק ה' יתברך, רק הוא יכול להציל אותי! פרצתי בבכי, בכיתי "ריבונו של עולם אבא אבא רק אתה יכול להציל אותי"!!! התפללתי ובכיתי...

לא עובר כמה דקות ופתאום רעש... טו טו טו טו מסוק צבאי נוחת!!! בלב המדובר!!! מטרים ספורים ממני!!!

אני דופק לו בחלון, והיושב בפנים מסמן לי - מה אתה רוצה?

אני מרים את היד, והוא רואה את הדם שנוזל... האיש במסוק יצא החוצה עם תיק עזרה ראשונה, חבש את ידי בצורה מקצועית ונתן לי לשתות... ואמר לי כך: בחורצ'יק קרה לך נס! אני קצין בכיר, וממש לפני כמה דקות אני מקבל איתות במכשיר הקשר שיש טלפון דחוף שמחכה לי, ידעתי על מה מדובר, אני רואה שאני מעל מדבר לא מפריע לאף אחד

מהחלון בסלון רואים נוף מדברי קסום... אני יושב שם בבית ומכין את השיעור, וכעבור כשעה פתאום אני שומע רעשים של מסוק טו טו טו... נבהלתי, אני מסתכל מהחלון, אני רואה מסוק צבאי באיזה עומק של קילומטר או שנים... מה קורה שם? אני מסתכל ורואה - שאחרי שהוא נוחת בלב המדבר, איזה בן אדם) לא הצלחתי לראות מי זה מחמת המרחק(, ניגש מרחוק ומדבר ומתעסק עם מישהו מהמסוק... וכעבור חצי שעה המסוק נוסק אל על והבן אדם צועד לעבר היישוב. ככל שהוא מתקרב הוא רואה שמדובר באדם משלנו, כיפה וחולצה לבנה... האיש מתקרב יותר, ואני מזהה אותו!

מה??? זה הבחור שלמדתי איתו היום?... מה? הוא מתנהג כבחור ישיבה ויש לו עסקים עם הצבא? זה לא מריח טוב, חייבים לדבר עם הצוות... הוא ממשיך לספר לי, כל אותו יום אחה"צ לא הייתי מרוכז, וכך הגעתי לישיבה לסדר מוסר ומעריב. אני רק נכנס - והבחור רץ אלי, הרב, קרה לי נס! אני לא יודע אם הרב שם לב, היום לא הייתי במקום... היה לי צורך דחוף להתאוורר, החלטתי שאני עושה הליכה במדבר. אני הולך קילומטר שניים - ופתאום אני רואה שיח קוצני מדברי, סוג של קקטוס כזה, מעניין לראות... אני בודק אותו מכל הכיוונים, לראות מה זה ואיך זה, והחלטתי פתאום בוא ננסה לראות מה יש בפנים... אני מנסה להוריד ענף, וכמובן נזהר מהקוצים הגדולים, אבל פתאום סיבוב לא נכון ואאחחח...

בשבת 'שמחת תורה', פרצו המרצחים ימ"ש מ'עזה' לנתיב העשרה, ועברו בית בית, ורצחו ושובו כמעט את כל תושבי 'נתיב העשרה'.

דווקא בשבת זו, המשפחה ששומרת שבת, היתה בביתם, הם הסתגרו בפחד בממ"ד, אבל משום מה המחבלים דילגו על הבית שלהם.

מה התברר?

בין המרצחים השפלים, היו פועלים שהיו רגילים לעבוד במושביו הסמוכים לעזה, והם הכינו רשימה מפורטת של התושבים, כמה גרים בכל מקום, למי יש כלבים וכו'.

על המשפחה הזאת רשמו המחבלים, "לא נמצאים בבית בשבת" !!!

מורא'דיג!!!

"כי אשמרה שבת קל ישמרני".

מי באר חיי שרה תשפ"ד הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף (p0583271323@gmail.com)

אם אני ינחת כאן וינהל את השיחה ברוע ובשקט... החלטתי שאני מבצע נחיתה וכך אוכל לדבר ביישוב הדעת - ולקבל החלטות שקולות, ואחרי זה אמשיך בטיסה. אני נוחת ואתה דופק לי פה בחלון...

איך אומר אותו בחור לר' הופמן, חשבתי מאיפה הקב"ה יציל אותי... אולי יגיע פה איזה ג'יפ או טרקטורון, אבל ככה ישר משמיים על זה לא חלמתי...

מסיים הגר"ש מילר: המסר הגדול לכולנו - כשיהודי קורא לקב"ה באמת, מתוך אמונה שלימה, אבא! אבא! רק אתה!!! תפילות כאלו, תפילות כאלו!!! עליהם נאמר 'קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת'... הרב שלמה מילר, מי באר חיי שרה תשפ"ד הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר

נוסף (p0583271323@gmail.com)

בזכות שמירת שבת - ניצלו ממות

מעשה נורא מספר הרב זמיר כהן שליט"א:

ישנה משפחה מינתיב העשרה' אשר בגבול עזה, אשר אם המשפחה החליטה שהיא שומרת שבת.

מכיון שכל שאר התושבים לא זכו לשמור שבת, והיא לא רצתה שילדיה יהיו בחברת מחללי שבת, במהלך כל השנה האחרונה - היא וילדיה היו נוסעים לשבת למקום אחר, אצל קרובי משפחה, בכדי לשמור שבת.